

2e Monitoringsrapport

MONITORING VAN GESELECTEERDE BELEIDSGBIEDEN

Januari 2017 – Augustus 2019

Contact BINI:

binisuriname@gmail.com

<https://www.facebook.com/BurgerinitiatiefSR/>

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding en verantwoording	4
2	Methodologie.....	6
2.1	Periode.....	6
2.2	Wat is er gemonitord.....	6
2.3	Hoe is er gemonitord.....	6
3	Beschouwingen en samenvattingen.....	8
3.1	Goed Bestuur en Rechtsstaat	8
	<i>Corruptiebestrijding/Anti-Corruptiewet .....</i>	<i>8</i>
	<i>Functioneren Rechterlijke Organisatie.....</i>	<i>9</i>
	<i>Vorderingen in de financiële overheidsadministratie.....</i>	<i>10</i>
	<i>Recht op informatie.....</i>	<i>12</i>
	<i>Algemene opmerkingen .....</i>	<i>12</i>
	<i>GOED BESTUUR – in getallen .....</i>	<i>13</i>
3.2	Financieel – economisch en monetair beleid	14
	<i>Wet op de Jaarrekening .....</i>	<i>14</i>
	<i>Beperken en reguleren van uitgaven .....</i>	<i>14</i>
	<i>Ontwikkelingen Extractive Industries Transparency Initiative .....</i>	<i>17</i>
	<i>Algemene opmerkingen .....</i>	<i>17</i>
	<i>FINANCIEEL-ECONOMISCH & MONETAIR – in getallen.....</i>	<i>18</i>
3.3	Milieu	19
	<i>Wetgeving .....</i>	<i>19</i>
	<i>Milieuverantwoord ondernemen .....</i>	<i>20</i>
	<i>Co-management [beschermde] gebieden.....</i>	<i>21</i>
	<i>Mariene ruimtelijke ordening.....</i>	<i>22</i>
	<i>Algemene opmerkingen .....</i>	<i>23</i>
	<i>MILIEU – in getallen .....</i>	<i>24</i>
3.4	Gezondheidszorg.....	25
	<i>Geestelijke gezondheidszorg .....</i>	<i>25</i>
	<i>Moeder- en kindzorg.....</i>	<i>25</i>
	<i>Verbetering (basis)gezondheidszorg .....</i>	<i>26</i>
	<i>Algemene opmerkingen .....</i>	<i>27</i>
	<i>GEZONDHEIDSZORG – in getallen .....</i>	<i>28</i>
3.5	Onderwijs	29
	<i>Wetgeving .....</i>	<i>29</i>
	<i>ICT in het Onderwijs.....</i>	<i>29</i>
	<i>Toegang tot onderwijs.....</i>	<i>30</i>
	<i>Algemene opmerkingen .....</i>	<i>34</i>
	<i>ONDERWIJS – in getallen.....</i>	<i>34</i>
3.6	Kinderrechten.....	35
	<i>Geweld tegen kinderen .....</i>	<i>35</i>
	<i>Voorschoolse Educatie .....</i>	<i>36</i>
	<i>Ondersteuning en begeleiding kinderopvangtehuizen.....</i>	<i>36</i>
	<i>Algemene opmerkingen .....</i>	<i>38</i>
	<i>KINDERRECHTEN – in getallen .....</i>	<i>38</i>
3.7	Rechten van Inheemse en Tribale Volken	39
	<i>Uitvoering Moiwana en Saamaka vonnis.....</i>	<i>39</i>
	<i>Uitvoering Kaliña en Lokono vonnis .....</i>	<i>40</i>
	<i>Beleid directoraten Duurzame Ontwikkeling .....</i>	<i>41</i>
	<i>Algemene opmerkingen .....</i>	<i>42</i>
	<i>RECHTEN VAN INHEEMSE & TRIBALE VOLKEN – in getallen .....</i>	<i>42</i>

3.8	Gender	42
	Gendergerelateerde wetgeving	43
	Gendergerelateerd geweld	43
	Algemene opmerkingen	46
	GENDER – in getallen	47
3.9	Rechten van LGBT	48
	Wetgeving en beleid	48
	Geweld tegen LGBT	49
	Algemene opmerkingen	50
	RECHTEN VAN LGBT – in getallen	51
3.10	Sport	52
	Buurtsport	52
	Schoolsport	52
	Algemene opmerkingen	53
	SPORT – in getallen	53
3.11	Decent Work	54
	ILO-verdragen en wetgeving	54
	Decent Work Country Programme	55
	Tripartisme en Sociale Dialoog	55
	Algemene opmerkingen	56
	DECENT WORK – in getallen	56
4	Vergelijking Thema's	56
4.1	Alle thema's op een rij	57
4.2	Vergelijking van thema's	59
5	Conclusies	61
	Planning blijft een zwakte	61
	Beleid blijft onsamenvattend	62
	Zonder systematische monitoring en evaluatie, geen rekenschap	62
	Kwaliteit van bestuur en beleid	63
6	Matrices Uitgevoerde acties	64
6.1	Matrix Goed bestuur & rechtsstaat	66
6.2	Matrix Financieel-economisch en monetair beleid	68
6.3	Matrix Milieu	71
6.4	Matrix Gezondheidszorg	78
6.5	Matrix Onderwijs	88
6.6	Matrix Kinderrechten	98
6.7	Matrix Rechten van Inheemse en Tribale Volken	102
6.8	Matrix Gender	104
6.9	Matrix Rechten van LGBT	112
6.10	Matrix Sport	115
6.11	Matrix Decent Work	119
7	Externe respondenten beleidsmonitoring	123
8	Burgerinitiatief voor Participatie en Goed Bestuur	125

1 INLEIDING EN VERANTWOORDING

Dit is het tweede beleidsmonitoringrapport geproduceerd door Burgerinitiatief voor Participatie en Goed Bestuur (BINI).

In het eerste rapport gepubliceerd in juni 2017, gaven wij aan:

‘Voor BINI is één van de grootste obstakels voor de ontwikkeling van Suriname en de beleving van mensenrechten van alle burgers, het gebrek aan een cultuur van verantwoording en rekenschap, met name binnen de publieke sector. Omdat er bijvoorbeeld geen jaarrekeningen worden gepubliceerd, weten burgers niet hoe er geld is besteed. De instituten die zorg moeten dragen voor controle functioneren nauwelijks. Als zij al onderzoek plegen, zijn die rapporten niet beschikbaar voor het publiek. Maar bovenal ontbreekt er een systematische monitoring van de uitvoering van beleidsvoornemens. De effectiviteit en de efficiëntie van beleid worden dus niet gemeten.’

In mei 2020 is het bovenstaande onverminderd van kracht.

BINI beoogde met het eerste monitoringrapport een aanzet te doen tot beleidsmonitoring en zodoende bij te dragen aan die cultuur van rekenschap en transparantie die wij nastreven. Dat is ook het doel van ons tweede rapport.

Beleidsmonitoring zou primair de taak moeten zijn van de instituten die verantwoordelijk zijn voor het maken en uitvoeren van beleid en degenen die het horen te controleren. Vanwege het ontbreken daaraan, zijn de monitoringsrapporten van BINI de enige poging om systematisch in kaart te brengen wat er in Suriname aan acties is ondernomen door de diverse actoren- overheid en niet-overheid- op een aantal beleidsgebieden.

In het concept Ontwikkelingsplan 2017-2021 wordt de zwakte van het nationaal planapparaat erkend en wordt het belang van Monitoring en Evaluatie (M&E) benadrukt. De hervorming van het nationaal planapparaat wordt als belangrijk ontwikkelingsdoel gesteld en een voorwaarde voor succesvolle ontwikkeling. Bij het verschijnen van het eerste rapport benadrukten wij het belang van het spoedig verkrijgen van een nationale consensus over de herinrichting en versterking van het planapparaat; en dat het eigenaarschap van dat planapparaat daadwerkelijk nationaal gedragen wordt. Dat wil zeggen: niet partijgebonden en met complete betrokkenheid en zeggenschap van niet-staatsactoren (civil society en private sector).

Tevens spraken wij de hoop uit dat tegen de tijd van het tweede rapport, de Staat ook haar eigen M&E-rapporten zou opmaken en openbaar zou maken. Zodoende zouden wij, als burgers, sneller en efficiënter de volgende stap kunnen zetten in het proces van participatieve monitoring: dat wij dieper kunnen graven naar de reële effecten van beleidsmaatregelen op de kwaliteit van leven van burgers. Helaas, ondanks het instellen van planunits is er geen verbetering gekomen in de wijze waarop zaken worden vastgelegd en gerapporteerd.

BINI had ook gehoopt dat we konden overgaan tot het doen van onderzoek naar de doelmatigheid van de bestedingen- wat is uitgegeven aan welke actie en wat is het rendement geweest van die investering? Ook die wens is on vervuld gebleven, aangezien er nog steeds geen nette financiële rapportage wordt gepresenteerd door de overheid.

Helaas zijn bovenstaande wensen niet gerealiseerd.

En daarom geven wij u deze disclaimer mee: het aantal acties van een ministerie op een bepaald gebied is geen enkele indicatie van de kwaliteit van het beleid, of de resultaten van het beleid.

Wat is de BINI

BINI is een groep van maatschappelijke organisaties en individuele burgers die de principes van een mensenrechtenbenadering van ontwikkeling centraal wil zien; meer transparantie en rekenschap van de Staat wil en die inclusiviteit en participatie in besluitvorming voorstaan.

Vlak voor de verkiezingen van 25 mei 2015 publiceerde BINI haar brondocument 'Voor Onze Toekomst', waarin de principes waar BINI voor staat zijn vastgelegd. In het kort zegt BINI dat elk beleid gericht moet zijn op:

- Het tegengaan van maatschappelijke ongelijkheid
- Het streven naar gendergelijkheid
- De beleving van mensenrechten binnen het internationaal mensenrechtenraamwerk
- Het bevorderen van en gebaseerd op principes van goed bestuur
- Het streven naar duurzame ontwikkeling

2 METHODOLOGIE

2.1 PERIODE

Dit rapport sluit aan op het eerste monitoringrapport dat de periode augustus 2015 tot en met december 2016 besloeg en waarvan de draft werd gepubliceerd in juni 2017. De uiteindelijke versie werd gepubliceerd in augustus 2017.

Het tweede rapport beslaat de periode januari 2017 tot en met augustus 2019. De bedoeling was dat het rapport aan het begin van 2020 zou worden gepubliceerd. Daar is enige vertraging in gekomen met name vanwege de trage reacties op verzoeken om informatie, waardoor tijdschema's steeds moesten worden herzien. De COVID-19 restricties leverden ook weer nieuwe uitdagingen.

Dit maakt dat voor een aantal gemonitorde gebieden er inmiddels relevante veranderingen plaats hebben gevonden. Ondanks dat deze beleidsacties buiten de monitoringsperiode vallen, worden relevante acties en noemenswaardige progressie waar dit het geval is, vermeldt in de beschouwing van het thema (maar niet in de matrix van activiteiten).

2.2 WAT IS ER GEMONITORD

Het rapport bekijkt niet het hele regeringsbeleid, maar richt zich op de thema's waar BINI zich over buigt. Deze bestrijken slechts die gebieden waar de betrokken organisaties en personen zich sterk voor maken: goed bestuur; milieu; onderwijs, financieel-economische en monetaire ontwikkeling; kinderrechten, gender, rechten van Inheemsen en Tribale Volken; *decent work* (fatsoenlijk werk); rechten van LGBT; gezondheidszorg; sport.

Binnen elk van deze thema's zijn er een aantal vragen/beleidsgebieden geselecteerd. Dat betekent dus dat niet alles wat te maken heeft met bijv. gezondheidszorg is bekeken, maar dat door BINI is gekozen om acties in kaart te brengen die moeten bijdragen aan (verbetering van) moeder en kindzorg, geestelijke gezondheidszorg en basiszorg. Daardoor geeft het monitoringrapport slechts een beperkt beeld van wat het totaal overheidshandelen is (geweest).

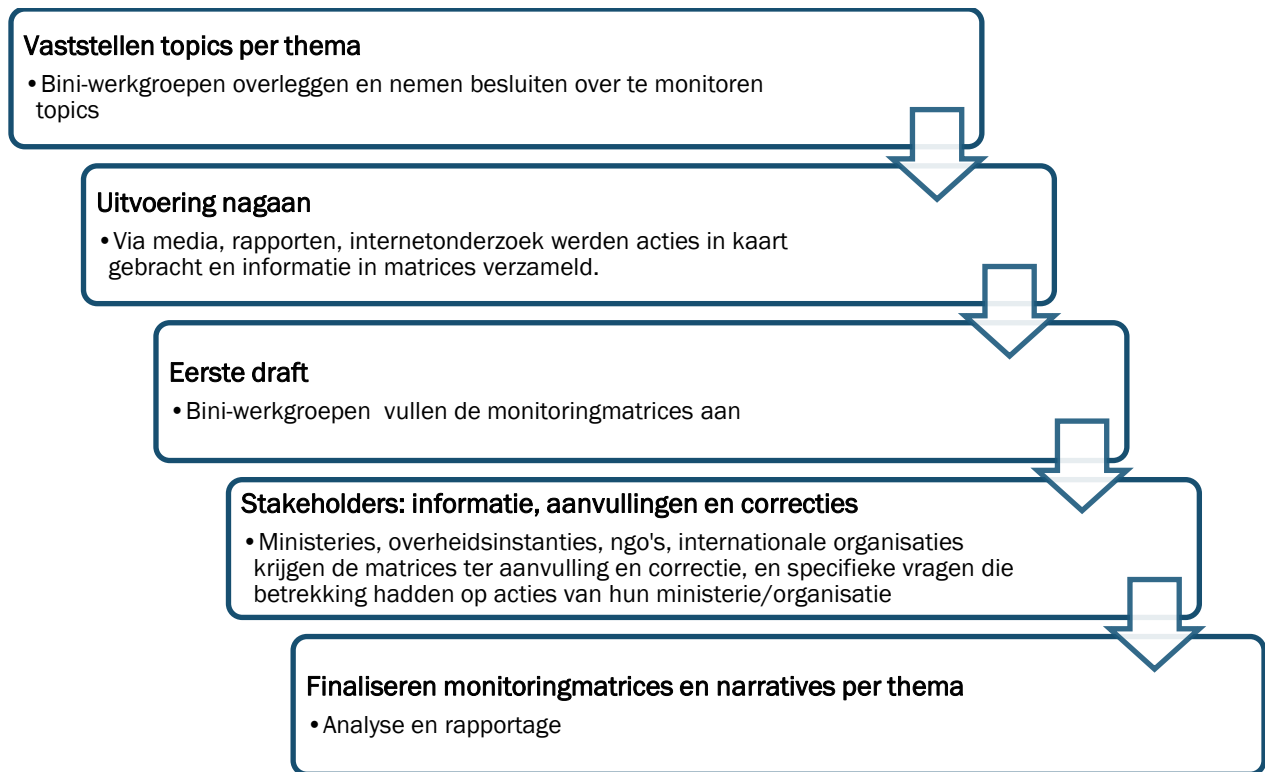
In het eerste monitoringrapport is getracht een link te maken tussen voorgenomen beleidsacties (wat is beloofd door de plichtdragers/de regering) en wat hetgeen werkelijk is uitgevoerd.

Bij dit tweede BINI Monitoringsrapport is daarvan afgestapt.

De ervaring van het eerste rapport leerde dat dit niet alleen te arbeidsintensief was, maar dat vooral de niet-tijdige beschikbaarheid van relevante plandocumenten / duidelijk algemeen planinstrument en een gebrek aan samenhang tussen planinstrumenten een niet te overbruggen obstakel was. Ook de ad hoc beloftes en veranderingen van beleidsinzichten die via de media wereldkundig werden gemaakt en die niet terug te herleiden zijn tot enig plandocument maakten die link tussen beleidsvoornemen en monitoring onwerkbaar.

2.3 HOE IS ER GEMONITORD

De werkwijze was als volgt:

Acties zijn geordend naar BINI thema's en binnen elk thema zijn een aantal beleidsgebieden gekozen door de werkgroepen. Binnen elk thema werden zo twee tot vier vraagstellingen geformuleerd (gerelateerd aan het beleidsgebied) Voor de selectie van deze vraagstellingen zijn de volgende criteria in overweging genomen:

- De BINI-prioriteiten van het eerste BINI Monitoringsrapport
- Daaruit voortvloeiend de beschikbare kennis en expertise binnen BINI
- De relevantie van de vraagstelling voor de te monitoren periode
- De mate waarin monitoring van een dergelijke vraagstelling uitvoerbaar zou zijn

Dit laatste heeft bijvoorbeeld betrekking op bepaalde ontwikkelingen binnen het thema Financieel-Economisch en Monetair Beleid, zoals het reguleren van overheidsuitgaven en het subsidiebeleid, waarover zoveel onduidelijkheid en gebrek aan transparantie is, dat uitspraken hierover doen, op basis van de (beperkte) beschikbare gegevens, niet mogelijk is.

Naast beleidsacties die beantwoorden aan de vraagstellingen van de thema's, zijn in de beschouwingen ook enkele andere in het oog springende beleidsacties opgenomen.

Er is voor gekozen om de beschouwingen van de diverse thema's bij elkaar te plaatsen en daarna pas de actiematrices, om de leesbaarheid te bevorderen.

3 BESCHOUWINGEN EN SAMENVATTINGEN

3.1 GOED BESTUUR EN RECHTSSTAAT

Bij het thema Goed Bestuur en Rechtsstaat zijn er over vier onderwerpen vragen gesteld over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

1. *Corruptiebestrijding/Anti-Corruptiewet*

Welke progressie is er geboekt na de aannname van de Anti-Corruptiewet in september 2017?

2. *Functionering Rechterlijke Organisatie*

Welke activiteiten en resultaten zijn er geboekt met betrekking tot de verbetering en modernisering van de Rechterlijke Organisatie en op welke manier heeft dit gestalte gekregen?

3. *Moderniseren Financiële overheidsadministratie*

Welke vorderingen zijn er gemaakt in de financiële overheidsadministratie na de introductie van de Integrated Financial Management Information System (IFMIS) in januari 2016 (door wijziging van de Comptabiliteitswet in augustus 2015)?

4. *Wet Openbaarheid van Bestuur*

Welke progressie is er geboekt met betrekking tot het recht op informatie?

In de vorige monitoringsperiode, 2015-2017 werd ook gekeken naar activiteiten op het gebied van **rechtvaardige verdeling van welvaart** en **mensenrechten**. In deze monitoringsperiode zijn deze gebieden niet opgenomen, enerzijds vanwege het gekozen format van dit tweede monitoringsrapport en anderzijds omdat mensenrechten-issues in alle elf topics aan de orde komen.

Echter, de gevolgen van de verdere verslechtering van de financieel-economische situatie zijn overduidelijk: het armoedeprobleem blijft groeien. Het zijn voornamelijk de sociaal zwakkeren die lijden onder de instabiele koers en problemen als beschikbaarheid en betaalbaarheid van gezondheidszorg en medicatie.

CORRUPTIEBESTRIJDING/ANTI-CORRUPTIEWET

In september 2017 was het eindelijk zover: de **Anti-Corruptiewet** werd aangenomen. Leden van coalitie- en oppositiepartijen klopten zichzelf op de borst, dankzij hen was deze mijlpaal bereikt: dit zou het begin zijn van het eind van corruptieve handelingen. Helaas bleef het na de aannname van de wet oorverdovend stil. Nadat in januari 2018 de voor de uitvoer van de wet noodzakelijke uitvoeringsbesluiten in de Raad van Ministers zijn besproken, is er niets concreets meer gebeurd. Af en toe vroeg een politicus er nog aandacht voor, waaronder DNA-lid Carl Breeveld die in maart 2019 in de Nationale Assemblée (DNA) vragen stelde over het uitblijven van de uitvoeringsbesluiten. Desalniettemin is tot op heden de wet een papieren tijger gebleven. Een kleine uitzondering die genoemd mag worden, is dat Sergio Akiemboto bij zijn aantreden als minister van Natuurlijke Hulpbronnen in mei 2019, op eigen initiatief een lijst van mandaten, ambten, beroepen en belangen die hij vervulde in de afgelopen jaren, overhandigd heeft aan DNA. Hij deed ook afstand van zijn nevenfuncties.

De reeks van corruptieschandalen overspoelen de media – soms is er een lichtpunt – zoals de aankondiging van het instellen van een CLAD onderzoek, maar dat lichtpunt dooft al gauw door het uitblijven van vervolgacties of het niet aanleveren van informatie door de regering (bijvoorbeeld het

onderzoek naar de naschoolse opvang, Carifesta, Nationaal Vervoersbedrijf (NVB), Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB), Surinaamse Postspaarbank (SPSB) en de aankoop van het ambassadegebouw in Parijs). Over het algemeen is de indruk dat corruptie niet alleen gedoogd, maar bijna gefaciliteerd wordt. Van de, bij het begin van de regeerperiode Bouterse in 2010 aangekondigde 'Kruistocht tegen corruptie', is niets terechtgekomen.

FUNCTIONEREN RECHTERLIJKE ORGANISATIE

In mei 2017 is het rapport van een quick scan van de rechterlijke macht gepresenteerd door de waarnemend president van het Hof van Justitie aan de minister van Justitie en Politie (JusPol). De quick scan is als initiatief van het Hof uitgevoerd vanwege beoogde verzelfstandiging van het Hof en vanwege de klachten uit de samenleving over de lange wachttijden voor behandeling van een rechtszaak.

Voor wat betreft de verbetering en modernisering van de Rechterlijke Organisatie, bijdragend aan de **versterking van de rechtsstaat**, springen de volgende acties (waaronder aanbevelingen uit het rapport van de quick scan) in het oog:

- instellen van vijf vaste strafkamers in hoger beroep;
- verandering naar sectorale aanpak van de rechtspraak (in zes sectorale units, verdeeld over de civiele en strafsector);
- beëdiging van zeven nieuwe rechters;
- in gebruikname van de website www.rechtspraak.sr en de daarbij horende uitsprakendatabank
- uitvoering van het project "Support to the Effectiveness of Criminal Justice systems in the Caribbean", waarbinnen de financiering van diverse opleidingen plaatsvindt;
- oplevering nieuwbouw Griffie der Kantongerechten.

Ondanks de beëdiging van zeven nieuwe rechters, is de het huidige aantal rechters (26) naar zowel internationale als regionale maatstaven nog ver beneden de algemeen aanvaardbare norm. De Rechtsprekende Macht in Suriname zou uit minimaal 40 rechters moeten bestaan. Dit aantal is zelfs in een ideale situatie pas over vijf jaar te bereiken.

Het aantal advocaten laat ook te wensen over. In december 2018 zijn er zeven en in augustus 2019 vijf nieuwe advocaten beëdigd, wat het totaal aantal brengt op 219.

Om de rechtsprekende capaciteit te versterken heeft het Hof van Justitie in nauwe samenspraak met de minister van JusPol initiatieven genomen, waaronder de opleidingen binnen het project "Support to the Effectiveness of Criminal Justice systems in the Caribbean".

Twee opleidingen binnen het genoemde project, de Opleiding Schrijffjurist – *Civiel* en Rechter in Opleiding (Rio) – *Civiel*, zijn in 2018 gestart. Het Hof heeft voor beide opleidingen het curriculum ontwikkeld en beschreven. De uitvoering van de theoretische vorming is uitbesteed aan de Stichting Juridische Samenwerking Suriname-Nederland (SJSSN) - het opleidingsinstituut voor de Rechtsprekende Macht. Vanwege het enorme tekort aan rechters schakelt het Hof voor de uitvoering van de intensieve stage voor de Opleiding Schrijffjurist, twee uit Nederland afkomstige stafjuristen in en voor de RIO opleiding, oud-rechters uit Nederland met ruime ervaring in het opleiden van toekomstige collegae. Voor de vertaalslag naar de Surinaamse rechtspraak worden Surinaamse rechters ingeschakeld.

In juni 2019 zijn acht geslaagden benoemd tot schrijffjurist en elk van hen is ter ondersteuning toegevoegd aan een civiele rechter (Units Handel, Kort geding en Hof civiel). Van de eerste lichting van de RIO opleiding heeft voorlopig slechts één persoon de stage van de opleiding in de monitoringsperiode afgerond. Aan deze tweejarige opleiding zijn in 2018 vier kandidaten begonnen en in 2019, drie. Volgens verwachting ronden enkele kandidaten de opleiding eind 2020 af.

Hoopgevend is voorts dat binnen ditzelfde project (naar waarschijnlijkheid) in 2021 gestart zal worden met de tweejarige RIO Zittende Magistratuur - *Straf*.

Het beheer van de rechterlijke organisatie – bestaande uit de Griffie van het Hof van Justitie, de Griffie der Kantongerechten en het Kabinet van de Rechter-Commissaris in Strafzaken – is vooralsnog in handen van de minister van JusPol. Door de waarnemend president van het Hof, alsook door het Ministerie van JusPol, wordt handhaving van deze situatie reeds geruime tijd als onwenselijk betiteld. De gedurende de afgelopen decennia toegenomen omvang van de onderdelen van de rechterlijke organisatie alsook uitbreiding van de specifieke taken, maken efficiënt en effectief beheer door het Ministerie van JusPol niet meer mogelijk. Lang gebeurde er niets op dit vlak, tot in juli 2019 een interim-directeur bedrijfsvoering is aangetrokken door het Hof, voor de verbetering van de bedrijfsvoering van de rechterlijke organisatie en het voorbereiden van de verzelfstandiging ervan. Eén van de taken van de interim-directeur is het opstellen van een plan voor gefaseerde overname van het beheer van de rechterlijke organisatie door het Hof.

In 2019 is binnen de rechterlijke organisatie de transformatie gemaakt naar een sectorale aanpak. De huidige indeling is als volgt.

Civiele sector:

- Unit Handel Eerste Aanleg voor handelszaken in bodemprocedure
- Unit Kort Geding Eerste Aanleg voor zaken in kort geding
- Unit Familie Eerste Aanleg voor familiezaken
- Unit Hof Civiel voor alle civiele zaken in hoger beroep en voor ambtenarenzaken

Strafsector:

- Unit Straf Eerste Aanleg voor alle overtredingen en misdrijven
- Unit Hof Straf voor alle strafzaken in hoger beroep en raadkamerzaken

Elke unit bestaat uit de rechters aan wie desbetreffende zaken in bodemprocedures zijn toebedeeld en één van hen vervult de rol van coördinator. Elke unit is belast met het verbeteren en bewaken van de efficiëntie van de te verrichten werkzaamheden, het bewerkstelligen van uniformiteit, het doen van voorstellen ter verbetering van bestaande reglementen alsook aanname van nieuwe procesreglementen. Daarnaast is de unit belast met het behandelen van klachten over de efficiëntie en uniformiteit van de procesvoering binnen de unit.

Dankzij de sectorale aanpak van de rechtspraak heeft de president van het Hof meer ruimte om zich toe te leggen op het ontwikkelen van beleid voor en op het besturen van de Rechtsprekende Macht.

De Wet op het Constitutioneel Hof, waarvan de DNA-voorzitter in juli 2016 aangaf dat deze binnen twee maanden afgehandeld zou worden in DNA, is op 30 augustus 2019 aangenomen in DNA (gepubliceerd in het Staatsblad op 11 oktober 2019). Er was lange tijd onenigheid en onduidelijkheid over de invulling van dit instituut. In mei 2020 werd de benoeming van de leden van het Constitutioneel Hof bliksemsnel door DNA goedgekeurd. Hun eerste opdracht is het toetsen van de Amnestiewet.

VORDERINGEN IN DE FINANCIËLE OVERHEIDSADMINISTRATIE

In januari 2017 is er gestart met het versterken van de administratie van omzetbelasting, het verbeteren van begrotingsplannen en –uitvoer en het versterken van mechanismes om openbare investeringen en

PPP's te stimuleren, middels het programma '**Fiscal Strengthening to Support Economic Growth**', ondersteund door de Inter-American Development Bank (IDB). Hiervoor is er een technical cooperation met de IDB goedgekeurd. Ook is er in april 2018 een driedaagse workshop georganiseerd door het Ministerie van Financiën voor directeuren en afdelingshoofden van het ministerie en de Centrale Landsaccountantsdienst (CLAD), met als resultaat een uitvoeringsplan om de beoogde doelstellingen middels efficiëntere processen te behalen.

Op 25 oktober 2018 is de **Wet Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI)** aangenomen door DNA. De Surinaamse Vereniging van Accountants (SUVA) heeft de transitie gemaakt naar een Public Accounting Organization Body (PAOB), als gevolg van de aanneming van de Wet SCAI, en gaat in het vervolg verder onder de naam SCAI. Om zich aan te kunnen sluiten bij de Internationale Federatie van Accountants (IFAC), zet de Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI) stappen om te voldoen aan de Statement of Membership Obligations. Binnen zeven werkgebieden (w.o. ethiek en educatie) is aangegeven wat het wettelijk kader is en welke stappen zij ondernemen om te voldoen aan de eisen.

Door de **wet Rekenkamer Suriname 2018**, aangenomen in juli 2019, krijgt de Rekenkamer een eigen budget en wordt er een bureau ingesteld met als doel zorg te dragen voor de personele, professionele, administratieve, technische en wetenschappelijke ondersteuning van de Rekenkamer bij de uitvoering van de kerntaken en verantwoordelijkheden. De aangescherpte en aangevulde bepalingen in de wet moeten zorgen voor een betere verantwoording van het gebruik van financiële middelen door de regering.

In augustus 2017 is een **ontwerpwet ter wijziging van de Comptabiliteitswet uit 1953 (gewijzigd in 2015)** ingediend. Deze wet is op 30 juli 2019 aangenomen en is per 1 januari 2020 in werking getreden. Deze wet stelt regels vast over:

- a. het begrotings- en verantwoordingsproces en het financieel beheer
- b. de actoren die daarin een rol spelen
- c. de informatie die voor de eerder genoemde processen nodig is
- d. de normering van deze processen en van de benodigde informatie

In oktober 2018 werd de **manager van de CLAD**, Reggie Resida, ontheven "vanwege de implementatie van herstructureringsplannen, welke tot een effectievere uitvoering van het dienstbelang moeten leiden". Volgens minister Hoefdraad van Financiën gaat een onafhankelijk accountantsbureau helpen om de CLAD verder efficiënt en transparant te maken. In november 2018 is een Raad van Commissarissen benoemd bij de CLAD.

Naar aanleiding van de **onrust binnen de Douanediens**t, heeft de minister van Financiën in december 2018 een **quick scan** laten uitvoeren door een gespecialiseerd onderzoeksteam. Vervolgens is er opdracht gegeven aan de CLAD om, in samenwerking met een extern accountantsbureau, een forensisch onderzoek uit te voeren, dat gestart is in februari 2019. Destijds werd aangekondigd dat in aansluiting op het onderzoekstraject, een meer structurele en toekomstbestendige oplossing geïmplementeerd zou worden, door een afdeling Interne Audit inclusief Riskmanagement in te stellen. Het is onbekend in welke fase deze implementatie zich bevindt.

Verder werd de CLAD onder andere ingeschakeld bij het doorlichten van de uitbetalingen aan traditionele gezagsdragers door het Ministerie van Regionale Ontwikkeling (september 2017), door de minister van Landbouw, Veeteelt en Visserij om onderzoek te doen naar de mistanden met betrekking tot vergunning uitgifte in de visserijsector (november 2017), door de minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur naar vermoedelijk onverantwoord gedrag en vreemde kasstromen bij het Institute for Graduate Studies &

Research (IGSR) (januari 2019) en door de minister van Financiën naar de bedrijfsprocedures bij de Surinaamse Postspaarbank (SPSB) (mei 2019).

De rapporten van Telesur, de Scheepvaart Maatschappij Suriname, naschoolse opvang, aankoop ambassadegebouw in Parijs, Carifesta en Stichting Bosbeheer en Bostoezicht zijn in 2018 door de president ingediend bij het Openbaar Ministerie (OM). In maart 2019 gaf de procureur-generaal aan, op vragen van het DNA-lid Carl Breeveld, dat er niet tot vervolging kan worden overgegaan omdat de dossiers onvolledig zijn en niet alle informatie die opgevraagd is door het OM verstrekt is. (Zie ook onder paragraaf corruptiebestrijding).

RECHT OP INFORMATIE

Op het gebied van recht op informatie heeft er geen progressie plaatsgevonden. Er is nog altijd geen Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB), ondanks dat het belang hiervan door diverse maatschappelijke groepen en parlementariërs al jaren benadrukt wordt. In augustus 2017 bood BINI een advertentie (50 seconden durende tv-spot) aan, tegen betaling, aan diverse televisiestations, die oproept om een WOB aan te nemen. Vervolgens was de WOB dagenlang onderwerp van gesprek, mede dankzij de weigering van de STVS om de spot uit te zenden. De STVS-directeur vond dat de spot suggestief en beledigend was voor de president. Het feit dat juist de Staatszender (als enige station) een oproep tot Openbaarheid van Bestuur niet wilde uitzenden, was voor menig columnist onderwerp van spot.

In mei 2019 ontstond er commotie over een voorgenomen verbod aan de Rekenkamer (als onderdeel van de nieuwe Wet Rekenkamer) om haar verslagen met de media te bespreken. DNA-leden, media-werkers en journalisten spraken zich hier over uit. De wet werd door sommigen een muilkorfwet genoemd. In de uiteindelijke wet is opgenomen dat de Rekenkamer wel de vrijheid gegeven wordt om in dialoog te treden met journalisten over haar werkwijze. Ook kan het rapport toegelicht worden, maar inhoudelijk mogen leden, uit monde van de Rekenkamer, daar niet op ingaan. Individuen werkzaam bij de Rekenkamer mogen rapporten wel bespreken in de media, maar dit mag dan niet als uitleg van de Rekenkamer als instituut beschouwd worden. Het rapport wordt vrijgegeven en gepubliceerd, maar daar blijft het bij. Inhoudelijke rapportage wordt gedaan aan het parlement. Hier is volgens DNA-voorzitter Jennifer Simons bewust voor gekozen, ter bescherming van het instituut als onafhankelijk orgaan.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Voor BINI is het vergroten van dialoog met maatschappelijke organisaties een principe dat voor het totale regeringsbeleid moet gelden. In het kader van **effectiviteit en efficiëntie van de Staat en dialoog** valt bijvoorbeeld op dat het in september 2015 door de Staat ingestelde Financieel Economisch Platform (FEP), in de periode 2017-2019 niet meer in beeld is geweest. Binnen de diverse thema's die zijn opgenomen in dit rapport is een groot verschil te zien in hoe dialoog wordt geïnterpreteerd en in de praktijk gebracht. Over het algemeen kenmerkt de afgelopen periode zich meer dan ooit door gebrek aan communicatie met stakeholders en het negeren van uitgebrachte adviezen (waaronder die van de Vereniging van Economisten in Suriname (VES) en de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB)).

In het eerste kwartaal van 2020 en vallend buiten de monitoringstermijn, werd een nieuw dieptepunt bereikt als het gaat om goed bestuur. De perikelen rond de Centrale Bank van Suriname, met vermoedens van corruptie, oneigenlijk gebruik van middelen van banken en financiële constructies die nauwelijks meer te doorgronden zijn, houden een ieder in de greep. Het wordt steeds duidelijker dat Suriname dreigt af te glijden naar een situatie waarbij er sprake is van 'state capture' - waarbij regels en wetten worden opgesteld, aangepast en geïnterpreteerd om sommigen te beschermen.

Wat ook opvalt is de focus op het aannemen van wetten, waarbij de effectiviteit van de uitvoering van de wetten te wensen over laat. Wetten dienen slechts als startpunt van goed beleid en goed bestuur.

Een positieve impact van de capaciteitsversterking van de Rechterlijke Macht en de financiële overheidsadministratie moeten nog duidelijk worden. Goed bestuur staat en valt met transparantie, dialoog en samenhang van acties, welke in de monitoringsperiode onvoldoende tot zijn recht komen.

GOED BESTUUR – IN GETALLEN

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	22
Grootste uitvoerder	De Staat (86% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	6 (27% van de acties)
Meeste acties gaan over	Capaciteitsversterking (46% van de acties) en Dienstverlening (41% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	Awareness, Netwerken
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (77% van de acties)

3.2 FINANCIEEL – ECONOMISCH EN MONETAIR BELEID

Binnen het nieuwe thema financieel-economisch en monetair beleid keken we naar drie onderwerpen:

1. **De wet op de Jaarrekening:** deze wet is aangenomen in 2017. Welke vorderingen zijn er geboekt na de aanneming van deze wet?
2. **Beperken en reguleren van uitgaven, m.n. subsidies, door de overheid:** welke maatregelen heeft de overheid daartoe genomen en welke resultaten zijn daaruit voortgekomen?
3. **SEITI:** welke ontwikkelingen hebben er plaatsgevonden met betrekking tot het Suriname Extractive Industries Transparency Initiative (SEITI)?

WET OP DE JAARREKENING

Na de aanneming van deze wet op 31 augustus 2017 zijn de overheidsbedrijven geïnstrueerd over het doen van hun financiële verslaglegging. Enkele bedrijven zijn in het kader van de wet en de instructies onderzocht op bedrijfsvoering en kostenstructuur. In januari 2018 is er een discussieavond, georganiseerd door de Surinaamse Juristen Vereniging (SJV) geweest over onder andere deze wet.

Het opmaken en publiceren van de jaarrekeningen zoals de wet vereist (opmaken en publiceren binnen zes maanden na afloop van het boekjaar, artikel 5), lijkt tot op heden niet veel navolging te vinden. Op verschillende websites van staats- en parastatale bedrijven zijn in vele gevallen de meest recente jaarrekeningen van 2015 of 2016. Op enkele websites zijn de jaarverslagen niet terug te zien; wellicht dat die wel zijn opgemaakt maar op een andere manier zijn gepubliceerd. Er is in de wet wel een overgangperiode opgenomen; mogelijk is dit de reden, dat het verschijnen van de jaarverslagen tot nu toe is uitgebleven. Grote bedrijven (die nu de Dutch GAAP¹ of de US GAAP hanteren) krijgen drie jaar de gelegenheid om over te stappen naar het IFRS²-model; voor middelgrote en kleine bedrijven geldt een overgangperiode van vier jaar.

Op 25 oktober 2018 is de wet Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI) aangenomen. De Surinaamse Vereniging van Accountants (SUVA) heeft de transitie gemaakt naar een Public Accounting Organization Body (PAOB), als gevolg van de aanneming van de wet SCAI. De SUVA, die verder gaat onder de naam Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI), zet ondertussen ook stappen om zich aan te sluiten bij de Internationale Federatie van Accountants (IFAC). Helaas zijn er maar 20 geregistreerde (en dus gecertificeerde) leden, wat te weinig is voor Suriname. Er zou een tuchtcollege opgezet worden, maar informatie over in hoeverre hier stappen voor zijn gezet, ontbreekt. Positief is wel dat het Ministerie van Financiën en SCAI in november 2018 een MoU hebben ondertekend met betrekking tot fiscale transparantie en capaciteitsversterking, waarbij de nadruk ligt op ondersteuning geven aan de Centrale Landsaccountantsdienst (CLAD) en de versterking van het interne controle-apparaat van de overheid.

BEPERKEN EN REGULEREN VAN UITGAVEN

Zoals uit onderstaande tabel is op te maken zijn de uitgaven van de overheid vanaf 2016 toegenomen. De uitgaven nemen toe door voornamelijk de verhoogde personele kosten (van 1.6 miljard SRD over 2016 naar 2.6 miljard SRD (tot oktober) over 2019), de toename van toegekende subsidies (1.7 miljard over 2016 naar 2.7 miljard (tot oktober) over 2019) en de toename van de betaalde rentes. Ook is het duidelijk dat er elk jaar een tekort op de balans is, die door leningen wordt opgevuld.

¹ Generally Accepted Accounting Principles

² International Financial Reporting Standards

In 2017 heeft de regering de 2-jarige US\$ 481-miljoen overeenkomst met de IMF, die zij in april 2016 was aangegaan, opgezegd. Zij zou voortaan haar eigen aanpassingsprogramma uitvoeren. De voorwaarden van de IMF-overeenkomst, waaronder bepaalde noodzakelijke bezuinigingen op overheidskosten, zijn hiermee ook komen te vervallen.

In januari 2018 zou een BTW worden ingevoerd, maar dit werd uitgesteld tot juli 2018 en daarna weer verschoven naar 2019. Tot op heden is de BTW niet ingevoerd, wat had kunnen leiden tot hogere staatsinkomsten.

Binnen de salarissen nemen de ministeries van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (bijna 65% toename kosten), Justitie en Politie (45%), Binnenlandse Zaken (60%) en Defensie (45%), het grootste deel van de toename voor hun rekening (tussen 2016 en 2018).

De toename in de hoogte van de uitgaven aan subsidies zit in de 'toename subsidie/bijdrage aan Ministerie van Financiën' (Pensioenfonds: 170 naar 400 miljoen SRD) en 'toename overheidsbijdrage' na 2017 aan het Staatsziekenfonds (van 250 naar meer dan 600 miljoen SRD). Door de overname van de Afobakadam zijn de bijdragen aan EBS flink verlaagd, 1.2 miljard in 2018 naar ongeveer 650 miljoen in 2019 (tot en met oktober). Aan de andere kant staat dat Suriname een buitenlandse lening van 125 miljoen USD is aangegaan voor de betaling van de openstaande rekening bij Suralco en dat bij het finaliseren van dit rapport de rente voor die lening is verhoogd van 3 naar 12,87 procent.

De detailtabellen kunnen bekeken worden op de [website van het Ministerie van Financiën](#).

De personele kosten stegen tussen 2016 en 2019 van 28.5% naar 36% van de uitgaven. Ook de subsidies en bijdragen zijn van 31.5% naar 38% van de uitgaven gestegen in de monitoringperiode.

Bedragen in miljoenen SRD	2016*	2017*	2018*	2019**	2019***
Ontvangsten	3519	5114.4	5970	1405.3	5481.9
Belasting ontvangsten	2586.2	3544.4	4142.4	1000.7	3866.7
Directe belastingen	1226.3	2002.3	2190	483	2065.6
Indirecte belastingen	1360	1542.1	1952.4	517.7	1801.1
Niet-belasting ontvangsten	932.8	1570	1827.6	404.7	1615.2
Uitgaven, commitering	5612	7134.7	7934	2179.6	7296.5
Totale uitgaven	5717.1	7354.2	8926.9	2256.3	8021.5
w.v. Netto arrears betaling	105.1	219.5	992.9	76.7	725
Personele uitgaven	1602.2	1922.5	2414.4	677.9	2644.3
Goederen en diensten	1092.7	1119	870.8	244.1	788.4
Subsidies en bijdragen	1769.9	2403.7	3500.7	823.1	2786
Interest	515.8	671.5	920.4	133.5	800.2
Kapitaalsuitgaven	736.4	1237.5	1220.5	377.7	1002.6
Committeringstekort	-1939	-2122	-2021	-774.2	-1814.6
Statistische discrepantie	-142.8	14.5	-7.2	15.3	-1.2
Financiering, commitering	2081.8	2107.5	2028.2	759	1815.8
Netto verkrijging (-) financiële active	-474.3	-70.9	562.9		735.1
Buitenlandse financiering ¹	4713.1	983.4	327.1	155.3	628.9
Trekkingen	5887.3	1381.8	1380.7	281.9	1074.1
minus: Aflossingen	1174.2	398.3	1053.6	126.6	445.2
Binnenlandse financiering ²	-2051.8	1414.4	2131.1	680.3	1176.9
CBvS	-401.6	524.3	-151.6	740.7	1304.1
Vorderingen op de overheid	-69.7	-78.1	-7.2		
Verplichtingen aan de overheid	331.9	-602.4	144.4		
Overige depositonemende instellingen	405.3	860.3	49.6	-37.8	79.2
Overige financiële instellingen	28.8	-21.1	-1.7	0.4	42.4
Niet-financiële instellingen	-2084.4	50.9	2234.7	-23	-248.8
Arrears / Achterstanden	-105.1	-219.5	-992.9	-76.7	-725
Uitgestelde betalingen lopend dienstjaar	454.6	480.9	48.8	0	0
Betaalde achterstanden uit voorgaande jaren	559.7	700.4	1041.6	76.7	725
Aangepaste kas totale rekening	-2044.1	-2341.4	-3031.8	-851	-2539.7
Committeringstekort (excl. stat. discr.)	-1939	-2122	-2021	-774.3	-1814.6
Committeringstekort (incl. stat. discr.)	-2081.8	-2107.5	-2028.2	-759	-1815.8
Financieringstekort (-), primaire rekening	-1566	-1256.1	-1018.2	-625.4	-1015.6
Financieringstekort (-), primaire rekening niet-mijnbouw	-2219	-3060.6	-3151.5	-1045.3	-2663.1

Bron: Ministerie van Financiën/ Bureau voor de Staatsschuld/ Centrale Bank van Suriname

Noot: Overheidsfinanciën op kasbasis geeft weer de gerealiseerde kasontvangsten en kasuitgaven gedurende het dienstjaar. Ontvangsten worden echter aangepast naar bruto basis aan de hand van verrekeningen met EBS subsidies. In navolging worden de uitgaven, voor wat betreft de overheidssubsidies aan EBS, eveneens weergegeven op bruto basis. Het commiteringstekort houdt rekening met betalingen gedurende het dienstjaar van arrears van vorige dienstjaren en met uitgestelde betalingen voor het huidige dienstjaar. Evenzo is het financieringstekort inclusief de netto betaling van arrears. Classificering en waardering volgen de internationale methodologie van de Government Finance Statistics Manual (GFSM) van het Internationaal Monetair Fonds.

* Herziene cijfers (juni 2019, voor historische reeks) **Data januari – maart 2019 (juli 2019) ***Data januari - oktober 2019 (maart 2020)

¹ Data afkomstig van Bureau voor de Staatsschuld.

² Data van de analytische balansen van de CBvS en andere deposito nemende instellingen.

Tussen eind 2018 en september 2019 is volgens de gegevens van het Bureau voor de Staatsschuld de totale schuldenlast van Suriname toegenomen met ongeveer SRD 400 miljoen, van SRD 12.9 naar SRD

13.3 miljard (zie hun [website](#)). De buitenlandse schulden, en mogelijk ook de binnenlandse schulden, worden aangegaan in US\$. Bij de berekening van de staatsschuld wordt uitgegaan van een koers van 1 op 7.52 (koers van de Centrale Bank van Suriname (CBvS)). Deze koers is al geruime tijd niet meer de koers die op de markt wordt gehanteerd. Dit betekent dat de schuldenlast in werkelijkheid veel hoger is in SRD, dan hier vermeld.

Het hebben van bovenstaande gegevens, van zowel het ministerie als van het bureau, is zeer belangrijk voor de controle op het overheidsapparaat. Een toelichting op de geleverde cijfers zou zeer worden gewaardeerd.

In juni 2018 verkrijgt Staatsolie een internationale kapitaalmarktlening van US\$ 625m. Dit geld werd als volgt gebruikt:

- US\$261.5M voor de terugbetaling van een 2016 overheidslening,
- US\$76m voor de aankoop van de 4.8% overheidsaandelen in het Newmont goudbedrijf en
- US\$337.5M voor de verbetering van overheidsfinanciën, waaronder verhoging van de monetaire reserves en terugbetaling van buitenlandse en binnenlandse schulden.

In het eerste kwartaal 2019 stelt de CBvS SRD 670 miljoen beschikbaar aan de regering. Dit was de eerste lening in strijd met het memorandum of understanding (MoU) van april 2016, waar was vastgelegd dat de CBvS de overheid niet zou financieren.

In 2018 zijn de commerciële banken gestart met restricties plaatsen op US dollars opnames, vaak gestuurd door de beschikbaarheid op dat moment van US dollars. Deze praktijk is voortgezet in 2019, alhoewel er geen restricties zijn geplaatst op elektronische transacties, zoals wire transfers.

Bovenstaande acties en transacties onderstrepen weer de dringende behoefte aan de wet Openbaarheid van Bestuur, omdat de indruk kan ontstaan dat staatsbedrijven als oneigenlijke financierders van de overheid gebruikt worden zonder dat daarvoor legitieme verantwoording opgeëist kan worden.

ONTWIKKELINGEN EXTRACTIVE INDUSTRIES TRANSPARENCY INITIATIVE

Na jaren van lobbywerk en voorbereidingen door Projekta en andere BINI-leden, kreeg de Suriname [Extractive Industries Transparency Initiative](#) (SEITI) in deze monitoring periode echt gestalte. De Multistakeholder Groep (MSG), bestaande uit vertegenwoordigers van de overheid, mijnbouw-en olie-industrie en civil society organisaties, is formeel ingesteld op 1 december 2016. De eerste actie van de MSG was het voorbereiden van Suriname's aanvraag tot lidmaatschap, welke werd ingediend op 24 maart 2017 en goedgekeurd op 24 mei 2017. Vanaf die datum had Suriname 18 maanden om een eerste rapport uit te brengen. Helaas waren er tal van uitdagingen die onder andere te maken hadden met de zwakke uitvoeringscapaciteit van de overheid(sorganisaties) en de voor Suriname redelijk nieuwe/onbekende regels van de Wereld Bank, die met een schenking van US\$ 350.000 inkwam. Het is Suriname dan ook niet gelukt om deze deadline te halen, wat resulteerde in een automatische schorsing, die opgeheven zou worden als Suriname het rapport alsnog publiceerde voor 25 mei 2019. Met de intensieve inzet van de MSG-leden en de in juli 2018 ingehuurd independent auditor, BDO Suriname, werd het rapport op 24 mei 2019 openbaar gemaakt via de website van [EITI Suriname](#). Door het halen van deze deadline, is de schorsing in juni 2019 opgeheven.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Alhoewel er een wet op de Jaarrekening is, lijkt het erop dat deze nog niet strak wordt nageleefd. Vele parastatale bedrijven hebben nog geen recente jaarverslagen gepubliceerd. Verder zijn er op dit moment nog te weinig gecertificeerde accountants om al het werk aan te kunnen. Hier zal nog hard aan gewerkt moeten worden.

Het in balans brengen van de financiën van de Staat is in deze periode niet gelukt; er wordt sterk geleund op binnenlandse en buitenlandse leningen. Het publiceren van de cijfers is een positieve ontwikkeling, maar meer toelichting op de cijfers is welkom.

Het doorgaan met het aangaan van allerlei leningen is verontrustend en een constante bron van dispuut. De vaak onduidelijke omstandigheden rondom het aangaan van de leningen en hoe de verkregen gelden worden besteed, versterkt de noodzaak voor een wet op Openbaarheid van Bestuur.

Het lidmaatschap van de EITI is een goede stap om meer inzicht te krijgen in de extractieve industrie, de instituten die daarbij horen en wat deze allen doen in en betekenen voor Suriname. De start van het digitaliseren van de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst (GMD) in oktober 2019 sluit goed aan op het verkrijgen van meer duidelijkheid en inzicht, door via een [website](#) de status van concessieaanvragen beschikbaar te stellen.

FINANCIEEL-ECONOMISCH & MONETAIR – in getallen
Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	18
Grootste uitvoerder	De Staat (77% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	3 (18% van de acties)
Meeste acties gaan over	Wetgeving (28% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	Infrastructuur
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (82% van de acties)

3.3 MILIEU

Bij het thema Milieu zijn er drie vraagstellingen bekeken over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

- Met betrekking tot de Milieu Raamwet: welke progressie is er geboekt, ook wat betreft ontwikkelen, vernieuwen en aannemen van aanverwante **wetgeving** en regelgeving?
- Welke vorderingen hebben er plaatsgevonden op het gebied van stimuleren van **milieuverantwoord ondernemen**?
- Welke progressie is er geboekt betreft het versterken van **co-management van [beschermde] natuurgebieden**?

WETGEVING

Wat opvalt bij activiteiten op het gebied van milieuwetgeving, zijn de intensieve trajecten van stakeholderconsultaties die zijn gehouden in het kader van de uitvoeringsbesluiten horende bij de Milieu Raamwet en de ontwerpwet Natuurbeheer (Project Onze Natuur op 1 – PON1). In maart 2017 is het Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer (ROGB) in samenwerking met Conservation International Suriname (CI-S) en WWF Guianas gestart met de herziening van natuurwetgeving. De uitvoering vond plaats in vier parallelle processen: advocacy, het schrijven van de wet, verzamelen en verwerken van stakeholder input en het houden van adviesgroepen. In totaal is er feedback van meer dan 80 stakeholders verwerkt in de conceptwet. Deze is door CI-S op 10 augustus 2018 aangeboden aan De Nationale Assemblée (DNA) en het Ministerie van ROGB. Tot op heden is de wet nog niet behandeld, omdat Coördinatie Milieu van het Kabinet van de President (Kab Pres) het standpunt houdt dat de wet pas na de behandeling en aanneming van de Milieu Raamwet aan de orde is. (Bij het publiceren van dit rapport is de Milieuraamwet al aangenomen).

Het Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname (NIMOS) was, in afwachting op goedkeuring van de Milieu Raamwet, eind 2017 gestart met de uitwerking van viertal uitvoeringsbesluiten:

- Beschikking Gevaarlijke Stoffen 2019
- Beschikking Milieuverontreiniging
- Besluit Milieu-effectenanalyse 2019
- Besluit MEA Plichtige Activiteiten

Er is gekozen voor het uitwerken van bepaalde technische bepalingen in de vorm van besluiten en beschikkingen, omdat deze technische details vanwege de aard van milieu en milieumanagement - waarbij er steeds nieuwe (wetenschappelijke) ontdekkingen worden gedaan - niet kunnen worden opgenomen in de Raamwet. In dat geval zouden er alleen wijzigingen doorgevoerd kunnen worden in DNA.

Door het houden van stakeholdersessies en hearings is er gestreefd naar oprechte participatie, wat behalve het creëren van voldoende draagvlak, ook diende om te onderzoeken wat de context is waarbinnen er geopereerd wordt.

De Ontwerpwet Milieu Raamwet zelf is op 23 januari 2019 ingediend in DNA, maar is tijdens de monitoringsperiode niet behandeld (de wet is uiteindelijk op 26 maart 2020 goedgekeurd). De wet zal in werking treden nadat die is ondertekend door de President van de Republiek Suriname en is

gepubliceerd. De hoofdbeginselen van de ontwerpwet zijn het vaststellen van regels welke van belang zijn voor:

- de uitvoering van het milieubeleid en de milieustrategie die zullen gelden voor eenieder in de samenleving die activiteiten ontplooit, die invloed hebben op het milieu en;
- een gecoördineerde aanpak van de milieuactiviteiten, welke van eminent belang is voor de nationale milieustructuur.

De Wet Bescherming Woon- en Leefgebieden is op 21 juli 2017 ingediend als initiatiefwet in DNA en is op 22 december 2017 goedgekeurd. De wet heeft betrekking op de wijziging van het Decreet Beginselen Grondbeleid (S.B. 1982 no. 10, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2003 no. 8), aangezien er ondanks het beschermingsbeginsel ten aanzien van de woon- en leefgebieden, nederzettingen en kostgronden van Inheemsen en andere in stamverband levende Surinamers, er toch rechten zijn uitgegeven in en rondom die gebieden 'als gevolg van onduidelijkheden over de begrenzing, alsmede het ontbreken van handhaving en sanctionering' (aldus de initiatiefnemers van de wet). De wet werd met gematigd enthousiasme ontvangen door de doelgroepen; zij zagen het vooral als een zoethoudertje voor het uitblijven van (wettelijke) grondenrechten. De wet is bij het uitkomen van dit rapport nog niet ondertekend en gepubliceerd.

Op het gebied van waterwetgeving voerde Waterforum Suriname in 2018 en 2019 het project 'Capacity building for Integrated Water Resource Management in Suriname' uit, waarbij bewustwording voor het belang van integraal waterbeheer en wetgeving centraal stond. Gelijktijdig werkte het WWF samen met het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen aan een viertal wetten (Grondwaterwet; Wet Bescherming Waterwingebieden; Wet Toezicht Drinkwaterkwaliteit; Wet Water Autoriteit) en elf ontwerp-uitvoeringsbesluiten. Het Waterforum heeft hierbij technische assistentie verleend. De wetten zijn in juni en juli 2018 goedgekeurd door de Raad van Ministers. Zicht op verdere behandeling is er niet.

Op 2 augustus 2018 heeft Suriname de laatste benodigde documenten voor toetreding tot het Minamata Verdrag ingediend bij de Verenigde Naties en is als gevolg hiervan sinds 31 oktober 2018 partij bij het Minamata Verdrag.

MILIEUVERANTWOORD ONDERNEMEN

Met betrekking tot het Minamata Verdrag en het gebruik van kwik in de goudmijnsector, zijn er drie grote projecten die momenteel uitgevoerd worden: de 'Minamata Initial Assessment' (MIA) en het (ontwerp van het) 'Artisanal and Small-scale Gold Mining (ASGM) Nationaal Actieplan (NAP)' onder de hoede van het NIMOS; het project 'Improving Environmental Management in the Mining Sector of Suriname, with emphasis on Artisanal and Small-scale Gold Mining (EMSAGS)' en het project 'Supporting Mercury Free Mining in the Guianas', waarbij de uitvoering in handen ligt van o.a. het WWF. Deze projecten zijn aan elkaar gelinkt. De MIA en het NAP zijn activiteiten die erop gericht zijn om Surinaamse actoren te ondersteunen zich ready te maken om het Minamata Verdrag te kunnen implementeren. Het EMSAGS project focust op de invoering van kwikvrije technologieën in de mijnbouwsector en hiermee wordt invulling gegeven aan het NAP. Het Mercury Free project zoomt in op bepaalde onderdelen binnen de sector, zoals ondersteuning van het beleid en wetgeving binnen de Guianas.

De afgelopen vijf jaar werd onderzoek gedaan naar de gevolgen voor de gezondheid van het gebruik van kwik, door de Tulane University, de Anton de Kom Universiteit (AdeKUS) en het Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP) binnen het onderzoeksproject 'Meki Tamara'. Hiervan zijn in 2019 de voorlopige onderzoeksresultaten gepresenteerd. Deze tonen aan dat lood en pesticiden zich bevinden in het lichaam

van zwangere vrouwen uit gebieden waar aan kleinschalige mijnbouw en landbouw met gevaarlijke stoffen wordt gedaan. Daarnaast zijn de onderzoeksresultaten Mercury Levels in Women and Children from Interior Villages in Suriname, South America' online gepubliceerd in mei 2018 (het onderzoek is uitgevoerd tussen 2003-2010). Er is ook onderzoek gedaan naar blootstelling aan pesticiden bij zwangere vrouwen. Dit is het eerste wetenschappelijk onderzoek naar het pesticide probleem in Suriname.

De afdeling Bestrijdingsmiddelen van het Ministerie van LVV heeft waardevol werk verricht op het gebied van bewustwording over verantwoord omgaan met bestrijdingsmiddelen en pesticiden. Tussen 2017-2019 zijn ruim 900 personen bereikt met informatiesessies en trainingen. Om zoveel mogelijk landbouwers te bereiken, is er in sommige districten samengewerkt met landbouwcoöperaties. De inzet van Pesticiden Inspecteurs, en de wettelijke vaststelling van hun werkzaamheden, zal hopelijk bijdragen aan de handhaving van verantwoorde landbouwmethodes. Juristen van het Ministerie van LVV werken hieraan als onderdeel van het Suriname Agriculture Market Acces Project (SAMAP), een project van de Food and Agriculture Organization (FAO).

Samen met SuReSur voert de afdeling Bestrijdingsmiddelen een recycleproject uit dat landbouwers aanspoort om lege pesticidenflessen verantwoord en milieuvriendelijk te recyclen. Aan het eind van 2019 was er ongeveer 7 ton lege flessen ingezameld; deze staan nog bij Amazona Recycle Company (AmReCo) in afwachting van een koper.

SuReSur heeft vijftien bedrijven weten te motiveren om hun PET-flessen inzamelproject te ondersteunen. Daarnaast hebben ze trainingen gegeven op het gebied binnen het kader van milieuverantwoord ondernemen, met de nadruk op afvalreductie en -verwerking. Zestien bedrijven hebben het initiatief genomen om bij hun bedrijfslocatie afval te scheiden en plastic-gebruik te reduceren en op sommige locaties zelfs uit te bannen. SuReSur vormt sinds oktober 2018 ook samen met een aantal milieuorganisaties en de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) een nationaal netwerk, de Stuurgroep Clean Suriname, waarbinnen er samengewerkt wordt op het gebied van bewustwording over de negatieve effecten van plasticgebruik.

Het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme (HI&T) is vanaf eind 2018 druk met de voorbereidingen op het uitbannen van single-use plastics. Er is onder andere gebrainstormd met milieuorganisaties en er zijn voorlichtingsessies gehouden over duurzame oplossingen voor vervanging. Op 1 mei 2019 is een importverbod op styrofoam ingegaan; zes maanden later is het verbod op het gebruik ervan van kracht geworden. Op 11 juli 2018 bood SuReSur al een petitie aan de DNA-voorzitter aan om plastic zakken uit te bannen bij winkels, echter lijkt een verbod hierop voorlopig nog een brug te ver.

Bij de monitoring is niet gekeken naar de awareness activiteiten van NGO's en de particuliere sector gericht op individuele burgers, maar net zoals ten tijde van de vorige monitoringsperiode zijn er diverse initiatieven uitgevoerd om hen bewust te maken van het belang van een schoon milieu. Een voorbeeld hiervan zijn de schoonmaakacties in de binnenstad en bij Leonsberg.

CO-MANAGEMENT [BESCHERMDE] GEBIEDEN

De organisaties die actief zijn geweest op het gebied van capaciteitsversterking van gemeenschappen met betrekking tot het co-managen van hun leefgebieden, hebben veelal een partner bij de (semi-) overheid gehad. Dit is een positieve ontwikkeling, want dit komt de duurzaamheid van de acties ten goede.

Om duurzaam landgebruik in lijn met traditionele gebruiken van gemeenschappen en verantwoorde benutting van ecosysteemdiensten te bevorderen, zijn ervaringen vanuit verschillende invalshoeken gedeeld tijdens een seminar over het thema. Ook is een beleidsdocument overhandigd aan de ministeries van RO en ROGB. In april 2017 hebben technici de Natural Capital methode, gebaseerd op het principe van positieve en negatieve uitkomsten van afwegingen, geleerd tijdens een training verzorgd door Tropenbos Suriname (TBS).

In Pikin Slee werkte TBS vanaf juni 2017 achttien maanden lang aan het project 'Participatieve kartering, assessment van ecosysteem diensten, en veerkracht tegen klimaatverandering', om agroforestry technieken aan te leren als duurzamer alternatief en ter versterking van duurzaam levensonderhoud. De trainingen werden gegeven in samenwerking met het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Suriname (CELOS).

TBS is daarnaast actief geweest binnen de Inheemse en Marron gemeenschappen in het kader van de REDD+ safeguards (als onderdeel van de nationale REDD+ strategie), in samenwerking met Stichting voor Bosbeheer en Bostoezicht (SBB) en NIMOS-REDD+, door middel van het organiseren van krutu's en consultatiesessies. De safeguards hebben betrekking op het in lijn zijn van REDD+ acties met o.a. nationale wetgeving, lokale, traditionele regels en leefwijzen, principes voor transparantie en participatie, rechten van ITP's en bescherming van de natuur. Het REDD+ safeguard systeem moet het mogelijk maken voor gemeenschappen om aan te geven hoe betrokken zij willen zijn bij toekomstige REDD+ projecten, om zelf projecten op te zetten en om hun rechten en leefwijzen gerespecteerd te zien.

Technische training aan gemeenschappen is er onder andere ook verzorgd door de Forest Cover Monitoring Unit van SBB. De Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS) en Stichting KAMPOS (een samenwerkingsverband van de zes Marronvolken in Suriname) hebben geparticipeerd in trainingen over remote sensing, QGIS software en de [Gonini Geoportal](#). Het in juli 2019 gelanceerde Sustainable Forestry Information System Suriname dat, met ingang van 1 september, een kapplan voor houtkap verplicht stelt en de activiteiten van bedrijven verplicht openbaar toegankelijk maakt, moet bijdragen aan (meer) duurzame houtkap in het bijzonder en duurzaam beheer van de bossen in het algemeen.

Een belangwekkende ontwikkeling is de oprichting van stichting Trijana, bedoeld om de Inheemse dorpen samen sterker te laten staan en van elkaar te kunnen leren. Deze organisatie bestaat uit negen kapiteins van Trio en Wayana dorpen in Zuid Suriname, namelijk Amatopo, Coeroenie, Palemeu, Sipaliwini, Kwamalasamutu, Alalapadu, Tepu en Apetina. Kawemhakan is op dit moment eruit gestapt en doet alleen mee als observer. Nadat er een Capacity Building Plan opgesteld was, onder begeleiding van Conservation International Suriname, is dit door de kapiteins in de dorpen middels krutu's uitgelegd, waarna het eind 2019 gevalideerd is door de leiders zelf. Ondertussen was er al gestart met trainingen en uitwisselingen, waarbij de nadruk ligt op het creëren van sustainable livelihoods/duurzame bestaansmiddelen.

MARIENE RUIMTELIJKE ORDENING

Ook aan de kust is er begonnen met de capaciteitsversterking van de lokale bevolking in natuurbeheer. Green Heritage Fund Suriname (GHFS) werkt in een partnerschap met WWF Guianas en Natuurbeheer van Dienst 's Lands Bosbeheer (Ministerie van ROGB) aan het verbeteren van bestuur en de bescherming van de mariene hulpbronnen, evenals verbeterde kennis van kust- en mariene milieu, verbeterde capaciteit van de belangrijkste belanghebbenden en goed geïnformeerd ruimtelijk beheer van de zee en kustvlakte, in het Marine Spatial Planning project. Dit door de EU gefinancierde project maakt gebruik van

een participatieve benadering voor het in kaart brengen van de natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en menselijke activiteiten, economisch en cultureel, in de mariene omgeving (marine area). De kennis van lokale gemeenschappen, mariene hulpbrongebruikers en de Maritieme Autoriteit Suriname (MAS) is vastgelegd door middel van *participatory 3D modelling* (P3DM) in een model van het zee- en kustgebied van Suriname.

Deze samenwerking tussen milieuorganisaties, tussen deze en de overheid en met de lokale gemeenschappen (oftewel een geïntegreerde aanpak), is een goed voorbeeld van hoe alle relevante stakeholders aan boord gebracht moeten worden om duurzame resultaten te behalen uit projecten.

Binnen het Shared Resources Joint Solutions programma werkt GHFS in dezelfde gemeenschappen, alwaar ze bewoners trainingen heeft gegeven om zelfstandig waterkwaliteitsmetingen te kunnen doen. Datacollectie onder begeleiding vond plaats in augustus 2019; in de periode die volgde zijn er reeds zelfstandig metingen verricht.

Sinds 2019 wordt de gemeenschap bij Weg naar Zee, waaronder RR-leden en vrouwengroepen, actiever betrokken bij het Building with Nature project. Binnen dit project, dat gestart is in 2016 door Prof. dr. Siewnath Naipal van de AdeKUS, ligt de nadruk op kustbescherming middels het planten van mangrove. Begin 2020 is er begonnen met trainingen aan gemeenschap op het gebied van natuur (met name mangrove) en ecotoerisme.

Onder het GCCA+ project van de UNDP zijn er diverse mangrove-gerelateerde projecten uitgevoerd met als doel de bewustwording te vergroten over de voordelen van mangrove voor het milieu, inclusief de mens en de noodzaak om mangrove te beschermen. In dit kader is van start gegaan met het formuleren van een Mangrove Strategie voor Suriname. Verder zijn er projecten uitgevoerd met als doel data te verzamelen die gebruikt kan worden voor mangrove management doeleinden. De data kan ook gebruikt worden voor eventuele rampenbeheersplannen. Via het bovengenoemde Gonini Geoportaal is er nu recente data beschikbaar over de mangrove forest cover, die goed gebruikt kan worden in het beheren van onze mangrovebossen.

Binnen de monitoringsperiode hebben er weinig concrete beleidsacties plaatsgevonden op het gebied van klimaatverandering. Op dit moment is de Nationally Determined Contribution het belangrijkste richtinggevend nationaal document. Het is eind november 2019 ingediend bij de klimaatconventie (UNFCCC) door Nationale Coördinatie Milieu, wat buiten de monitoringsperiode valt en daarom niet opgenomen in de matrix. Daarnaast is in 2019 het proces gestart om de derde nationale communicatie aan de UNFCCC te schrijven.

Suriname speelde verder een prominente rol als organisator van de internationale High Forest Cover, Low Deforestation (HFLD) Conferentie, gericht op klimaatfinanciering, welke gehouden is van 11-15 februari 2019. De aanwezige HFLD-landen hebben aan het eind van de conferentie de Krutu of Paramaribo Joint Declaration ondertekend waarbij zij toezeggen te streven naar samenwerking om klimaatfinanciering te krijgen, progressie met betrekking tot duurzame ontwikkelingsdoelen en het beschermen van bos-ecosystemen.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Er worden vanuit verschillende hoeken, met name vanuit het maatschappelijk middenveld, initiatieven gestart, al dan niet in partnerschap met een overheidsinstantie. Waar de overheid de eerste belangrijke stappen heeft gezet in het voorbereiden van een gedegen wettelijk kader voor milieubescherming, met de ondersteuning van NGO's, is de keerzijde dat het actief beschermen van het milieu, zij het middels beleidsinstrumenten of economische incentives, verre van optimaal is.

Er wordt onvoldoende en niet structureel geïnvesteerd in het doorvoeren en controleren van beleid en het zelf nemen van initiatieven, op basis van een holistische visie. Dit laatste blijkt onder andere uit het ad hoc karakter van de meeste initiatieven en het uitblijven van een duidelijke samenhang tussen verschillende milieu-gerelateerde wetten. Zo zijn o.a. de samenhang tussen wetten in landgebruikssectoren, milieuwetgeving en wetgeving aangaande Inheemse en tribale volken niet duidelijk.

Voor wat betreft het milieuverantwoord ondernemen is geconstateerd dat het besef bij ondernemers groeiende is en zij vaak initiatieven nemen of participeren in initiatieven van NGO's en overheid om milieuverantwoord te ondernemen.

Wat echter opvalt is dat de verschillende initiatieven vanuit de overheid en het maatschappelijk middenveld vaak ad hoc zijn en niet op elkaar afgestemd. Dit komt mede door het ontbreken van een lange termijn strategie voor milieu in Suriname, die als paraplu zou moeten dienen voor alle initiatieven.

MILIEU – IN GETALLEN

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	39
Grootste uitvoerder	De Staat en 50/50 partnerschappen (elk 44% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	9 (44%)
Meeste acties gaan over	Capaciteitsversterking (36% van de acties), Awareness (33% van de acties), Beleidsformulering & Wetgeving (elk 28% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van:	Infrastructuur
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (39%), gevolgd door buitenlandse NGO's (28%)

3.4 GEZONDHEIDSZORG

Bij het thema Gezondheidszorg is de voortgang met betrekking tot drie aandachtsgebieden bekeken over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

1. Beleid geestelijke gezondheidszorg (GGZ)
2. Moeder- en kindzorg en
3. Verbetering van (basis) gezondheidszorg

GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

Een deel van de beleidsactiviteiten op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg die gestart zijn in de periode 2015-2016, zijn voortgezet of afgerond in deze periode. Die zijn o.a. het openen van een unit te Nickerie, het opstarten van E-health door het Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS) en het opnemen van geestelijke gezondheidszorg in de basisgezondheidszorg bij de Stichting Regionale Gezondheidsdienst (RGD) en de Medische Zending - Primary Health Care (MZ).

De aanpak van suïcide preventie krijgt echter een terugslag door het sluiten van het Mind Console Centre (MCC) per 1 juli 2018. De overheidssubsidie werd steeds minder en is sinds januari 2018 helemaal uitgebleven, hoewel de begroting van MCC was goedgekeurd. Het MCC voor preventie van suïcide werd in 2010 geopend m.m.v. het Bureau Openbare Gezondheidszorg (BOG) en het Ministerie van Volksgezondheid (VG). Naast begeleiding van personen met suïcidale neigingen/gedrag werden ook trainingen gegeven aan leerkrachten en artsen voor vroegtijdig herkennen van signalen van suïcidaal gedrag. Pas eind 2019 is er pas weer een publieke activiteit gehouden m.b.t. suïcidepreventie in de vorm van een congres.

MOEDER- EN KINDZORG

De Medische Zending (MZ) pakt het verhogen van de vaccinatiegraad van kinderen in het binnenland aan middels diverse activiteiten zoals een uitgebreid outreach programma en haar schoolgezondheidsprogramma. Ook heeft het MZ sinds mei 2019, al 50 gezondheidszorgassistenten (GzA's) getraind op acute situaties met de focus op zwangerschap en bevalling.

De coördinatiegroep/werkgroep Baby Friendly Hospital Initiative (BFHI) die in 2018 voor drie jaar ingesteld was, is actief met het organiseren van trainingen voor gezondheidsmedewerkers van ziekenhuizen en poli's. De werkgroep ondersteunt alle ziekenhuizen, MZ en RGD bij het schrijven en implementeren van babyvriendelijk beleid en heeft ook een draft nationaal borstvoedingsbeleid en een ontwerpwet over de promotie van borstvoeding geformuleerd. Beiden zijn ter goedkeuring voorgelegd aan de directeur van Volksgezondheid.

Er is een aanvang gemaakt met het voorbereiden van ziekenhuizen op een assessment en daaropvolgend mogelijke certificering als zogeheten 'babyvriendelijk ziekenhuis'. Het is helaas niet gelukt binnen de monitoringsperiode, maar in november 2019 is het eerste ziekenhuis, het MMC te Nieuw Nickerie, gecertificeerd. De andere ziekenhuizen zijn nog niet beoordeeld.

Het Ministerie van Volksgezondheid en de PAHO hebben in december 2018 een workshop over moedersterfte gehouden. Naar aanleiding van de workshop is een nationale stuurgroep ingesteld die het toezicht op de registratie van moedersterfte moet versterken. De stuurgroep heeft een nationaal actieplan met interventies om moedersterfte te verminderen geformuleerd, maar deze is nog niet formeel aangenomen (geen ondertekening door directeur Volksgezondheid).

Tot slot is i.h.k.v. moeder- en kindzorg, de wet Arbeidsbescherming Gezin aangenomen op 11 april 2019. In deze wet wordt het zwangerschapsverlof en het vaderschapsverlof uitgebreid geregeld.

VERBETERING (BASIS)GEZONDHEIDSZORG

Het grootste gedeelte van de activiteiten in deze periode was gericht op de verbetering van de (basis)gezondheidszorg. Er zijn bijvoorbeeld veel commissies ingesteld door het Ministerie van Volksgezondheid om op verschillende vlakken, aanpassingen te bekijken (herstructurering ziekenhuizen, medische zorg binnenland, etc.).

De commissie voor de herstructurering van het Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP), ingesteld in augustus 2018, heeft een rapport opgesteld maar nog niet kunnen indienen. Een belangrijke tekortkoming die ervaren is was het feit dat de specialisten niet wilden deelnemen. Het rapport is zonder hen afgerond; de aanbieding aan de minister laat echter op zich wachten omdat niet alle commissieleden het rapport hebben ondertekend en er nog geen uitnodiging van het ministerie is ontvangen.

Ook is in deze periode, het Marwina ziekenhuis geopend en de bouw van het Wanica ziekenhuis gestart. De bouw van het ziekenhuis te Atjoni is net na afloop van de monitoringsperiode begonnen. Alle drie de ziekenhuizen zullen volledige ziekenhuizen zijn met een spoedeisende hulp, een apotheek, een laboratorium en een beddenhuis, maar natuurlijk van verschillende omvang gezien hun respectievelijke ligging.

Malaria is een ziekte welke lange tijd een grote zorg was voor Suriname. Tegenwoordig zijn er per jaar slechts enkele gevallen en deze komen voor in de gebieden waar goud wordt gevonden. De focus ligt nu op het uitroeien van malaria in Suriname. Hierin wordt drie jaar lang, vanaf 2018, veel energie in gestoken d.m.v. onderzoek, bewustwordingscampagnes, het opzetten en onderhouden van een netwerk van medewerkers langs de grenzen die de "import" van de ziekte moeten bewaken, het versterken van de registratie en het bijhouden van preventieve maatregelen zoals het verstrekken van geïmpregneerde klamboes (en het promoten van het gebruik ervan). Suriname is een voorbeeld in de regio qua aanpak van malaria.

Een groot project genaamd "Support to the Health System Strengthening Program", gefinancierd door de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB), is opgestart in deze monitoringsperiode. Hieronder vallen verschillende activiteiten, zoals het volledig renoveren van de faciliteiten van het Bureau Openbare Gezondheidszorg (BOG). Door omstandigheden zijn er nog geen gelden aan dit project uitgegeven. Ook wordt gestart met het onderzoeken van de financiering van de gezondheidszorg, omdat de kosten van deze zorg steeds hoger worden en de huidige manier van financieren op de lange termijn niet houdbaar lijkt. Gedurende de monitoringsperiode leidde dit onderzoek (nog) niet tot een conclusie.

Een Twinning faciliteit voor financiering van projecten van samenwerkende organisaties van Suriname en Nederland is gestart, met projecten lopend van 2018 tot en met 2021. In deze ronde zijn er relatief veel projecten in de sector "Zorg en Welzijn", acht om precies te zijn.

De meeste activiteiten en resultaten van deze projecten vallen buiten de scope van dit rapport, maar we wilden ze toch hier opsommen:

- Herinrichting naar '12 stappen kliniek' voor herstel drugsverslaafden. De partners hier zijn de stichtingen Geloof en Nieuw Leven (Suriname) en Christelijke Hulpverlening Oost-Groningen (Nederland).
- Ondersteuning Prostaatkanker stichting Suriname, een samenwerking tussen de stichtingen in beide landen.
- Kraka opo baka: empowerment van psychiatrische patiënten in Suriname. Stichting Ypsilon Suriname werkt bij dit project samen met het Trimbos-instituut in Nederland.
- Integraal zorgprogramma van de One Stop Shops voor chronische aandoeningen aanpassen aan de toegenomen en veranderde zorgvraag, een twinning tussen drie partners; de Stichting Coördinatie en Ondersteuning Gezondheidszorg in Suriname (Nederland), Stichting One Stop Shop voor Chronische Ziekten en de Stichting Diabetes Educatie Suriname.
- Van curatief naar preventief: ontwikkeling en implementatie van Actieve Minimale Interventie Tandheelkunde (AMIT). Bij dit project werkt de Stichting Jeugd tandverzorging Suriname (SJTVS) met drie Nederlandse partners.
- Samen sterk voor aandacht en goede zorg voor Surinaamse cliënten met dementie. Huize Ashiana voert dit project uit, samen met de Nederlandse Cordaan.
- Samen zorgen aan de Boven-Suriname rivier: een samenwerking tussen de Stichting Ondersteuning Marrons Suriname (Nederland) en de Stichting Medische Zending - Primary Health Care Suriname.
- Wetenschappelijk onderwijs kindermishandeling voor artsen. De Stichting Pediatric Research & Education Suriname en Stichting Spoedeisende Hulp bij Kinderen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan.

De Verenigde Naties heeft een Regionaal Duurzaam Ontwikkelingsraamwerk aangenomen, het zogeheten United Nations Multi-Country Sustainable Development Framework (UN MSDF) 2017-2021, een samenwerkingsprogramma met 18 Caribische landen, waaronder Suriname. Het Country Implementation Plan (CIP) is getekend op 28 augustus 2019, voor twee jaren (2019-2020) met UNDP, UNICEF, UNFPA, PAHO/WHO, FAO en IOM en bevat projecten op het gebied van onder andere Volksgezondheid, Onderwijs, Landbouw, Milieu, Duurzame Ontwikkelingsdoelen, Bevolkingspolitiek, Mensenrechten en Gender & Youth. Ten aanzien van gezondheid, vallen de projecten in de volgende categorieën:

- Financiële toegankelijkheid tot gezondheidsdiensten;
- Begeleiding van bevallingen;
- Toegang tot reproductieve gezondheidszorg;
- Tegengaan van HIV, hart- en vaatziekten, diabetes en roken.

Er is geen verdere informatie over de inhoud van de specifieke CIP projecten.

Aan het einde van de monitoringsperiode is ook de controversiële komst van de Cubaanse artsen naar Suriname. Zij zullen, na een inburgeringsperiode (o.a. de taal leren), ingezet worden op verschillende locaties bij de RGD en de MZ.

Naast bovenstaande zijn er ook veel schenkingen van materiaal geweest.

ALGEMENE OPMERKINGEN

In deze hele periode zijn er geregeld problemen tussen de overheid en de ziekenhuizen over ligdag gelden en andere vergoedingen. De ziekenhuizen moeten geregeld met een kapitaalinjectie ondersteund worden.

Een ander opvallend fenomeen bij het in kaart brengen van de acties m.b.t de drie onderwerpen, is het aantal commissies en werkgroepen binnen het thema Volksgezondheid. Een - niet volledig overzicht - geeft aan: Commissie t.b.v. herstructurering PCS, Coördinatiegroep/werkgroep Baby Friendly Hospital Initiative, Commissie Structurering Medische Voorziening Binnenland, Commissie Nationale Geneesmiddelenklapper, Commissie Beoordeling Huisartsenpraktijk, Commissie System Health Accounts, Commissie Port Health, Commissie herstructurering AZP, Malaria Elimination Task Force, Werkgroep herstructurering 's Lands Hospitaal, Nationale infectiecommissie, Commissie Kwaliteit en Veiligheid in de Radiologische Zorg, Geneeskundige Commissie Health Response and Preparedness Committee (voorheen de Rampencommissie sector Volksgezondheid).

In deze periode is ook het nieuwe Medisch Tuchtcollege benoemd.

GEZONDHEIDSZORG – IN GETALLEN

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	101
Grootste uitvoerder	De Staat (62% van de acties), gevolgd door lokale NGO's (15% van alle acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	13 (14% van de acties)
Meeste acties gaan over	Dienstverlening (25% van de acties), Institutionalisering (18% van de acties) en Infrastructuur (15% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	--
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (47% van de acties), gevolgd door internationale NGO's/VN-organisaties (34% van de acties)

3.5 ONDERWIJS

Bij het thema Onderwijs is de voortgang met betrekking tot drie aandachtsgebieden bekeken over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

1. **Wetgeving:** welke ontwikkeling heeft er plaatsgevonden m.b.t. de wet op Basisonderwijs?
2. **ICT in het onderwijs:** welke acties zijn er ondernomen m.b.t. de introductie van ICT in het onderwijs? Hoe/in welke mate is ICT geïntegreerd?
3. **Toegang tot onderwijs:** welke maatregelen zijn er genomen om de toegang tot kwalitatief goed onderwijs te vergroten en/of verbeteren?

WETGEVING

Ten aanzien van **wetgeving** op het basisonderwijs is er gedurende de monitoringsperiode vrijwel niets gebeurd. De ontwerpwet Primair Onderwijs is uiteindelijk in december 2019 (dus buiten de oorspronkelijke monitoringperiode) ingediend bij De Nationale Assemblée (DNA). De beloofde wetgeving m.b.t. Secundair en Tertiair onderwijs zijn nog niet gereed om ingediend te worden. Ook in de vorige monitoringsperiode, augustus 2015 – december 2016, is gekeken naar wetgeving voor onderwijs. Wetten voor primair en secundair onderwijs zijn in die periode in concept ingediend bij de minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (OW&C), maar niet doorgestuurd naar DNA.

In februari 2019 is de wet Suriname Nationale Training Authority (SNTA) aangenomen. Bij het SNTA staat standaardisering van technisch- en beroepsonderwijs centraal. In dit kader is aangegeven:

- onderlinge afstemming van de arbeidsmarkten in de CARICOM is noodzakelijk;
- het streven is om vanaf de 5e klas (leerjaar 7) spelonderwijs het technisch- en beroepsonderwijs te introduceren. (Dit gebeurt ook daadwerkelijk middels de introductie van Basic Education Science Technology Reading Engineering Arts and Mathematics Improvement of the Next Generation (BESTREAMING) vanaf mei 2019 op verschillende scholen.)

ICT IN HET ONDERWIJS

Over **ICT in het Onderwijs** zijn er relatief weinig mediaberichten. De belangrijkste berichten zijn van ICT-ondersteuning in Coronie vanaf 2017 tot heden door Spang Makandra en Rosheuvel & Partners Business Group (RPBG) en over het aantal afgestudeerden van de opleiding ICT in Education van het International Institute for Environment and Development (IIED). Tussen 2017 en 2019 zijn 114 studenten afgestudeerd, waarvan er ongeveer 70 personen al actief zijn in het onderwijs. Daarnaast werden enkele donaties van laptops door de First Lady genoemd en een tweetal distance learning initiatieven (SMART Business Academy en het Poly Technisch College (PTC)). Het laatste behelst het opzetten en in gebruik nemen van de zogenoemde Distance Education Hub. Deze hub moet voor verschillende opleidingen het afstandsonderwijs gaan faciliteren. Ook zullen de praktijkcentra, die in het land gebouwd zullen worden vanuit het Technical and Vocational Education and Training (TVET) project aangesloten worden. Op dit moment gebruiken alleen het PTC Nickerie en de Academische Leraren Opleiding (ALO) in Paramaribo en Nickerie, de hub.

Een recente interessante ontwikkeling is de opkomst van de website stuka.sr. Via deze website kunnen leerlingen van GLO en VOJ voor toets en examen oefenen, tegen een redelijke betaling. De initiële berichten over de effectiviteit zijn positief, rond de 80% geslaagden van deelnemers.

TOEGANG TOT ONDERWIJS

Het gros van de activiteiten die zijn gedocumenteerd vallen in de derde categorie (**toegang tot onderwijs**). Deze categorie is breed opgevat en omvat alles wat de toegang tot enige vorm van onderwijs deed verbeteren en/of toenemen. Dit heeft geleid tot een zeer lange lijst van activiteiten, groot en klein op allerlei vlakken van het onderwijs, van onderwijsinhoudelijk tot infrastructureel.

In de vorige monitoringsperiode is ook gekeken naar de verbetering van de toegang tot het onderwijs (fysiek, beschikbaarheid, aanvaardbaarheid, aanpasbaarheid). In beide periodes is er gebouwd en gerenoveerd. Een deel van de geplande bouwwerkzaamheden voor het beroepsonderwijs (binnen het TVET programma) is helaas nog niet gerealiseerd door o.a. aanpassingen in de bouwplannen en de daardoor ontstane vertraging in de verstrekking van fondsen. Andere gepubliceerde bouwwerkzaamheden zijn incidentele bouw- en renovatiewerkzaamheden, maar geen geïntegreerde programma's.

De oplevering van het 'Student Housing Campus Village' in februari 2019, met ruimte voor 312 studenten, zal zeker bijdragen tot verbetering van de toegang tot onderwijs, wanneer dit ten volle zal worden benut voor het doel waarvoor het is opgezet.

Pedagogische Instituten

Het vernieuwingstraject De Nieuwe Leerkracht, met de focus op het praktijk- en competentiegericht maken van de opleidingen van de pedagogische instellingen (PI's), is na evaluatie uiteindelijk niet doorgezet. De verheffing van MBO niveau naar HBO niveau die daaraan verbonden werd, is dus ook geen werkelijkheid geworden.

Vanaf het schooljaar 2018-2019 is het ACI ontmanteld en opgegaan in het SPI. Door het Ministerie van OW&C is het steeds teruglopend aantal inschrijvingen voor dit schooltype als reden aangegeven.

In 2018 komen de veranderingen bij het Instituut voor Opleidingen voor Leraren (IOL) in een stroomversnelling. Eerst worden er geen nieuwe inschrijvingen voor het schooljaar 2018-2019 toegelaten en daarna wordt besloten het IOL op te nemen in de universiteit als Academische Leraren Opleiding (ALO). Niet iedereen is overtuigd van de noodzaak van deze aanpassing en er zijn een aantal kinderziektes (o.a. instroomseisen), maar de ALO is gestart in schooljaar 2019-2020.

Een andere leerkrachtenopleiding, de avondopleiding De Nieuwe Leerkracht, heeft in het schooljaar 2018-2019 tijdelijk geen nieuwe inschrijvingen geaccepteerd. Voor het schooljaar 2019-2020 zijn weer nieuwe inschrijvingen geaccepteerd.

Via het programma PROGRESS LBO wordt de Leraren Opleiding Beroepsonderwijs (LOBO) vanaf januari 2017 ondersteunt met onderwijsvernieuwingen die LOBO in staat stellen kwaliteitsvolle leerkrachten op te leiden voor een lager beroepsonderwijs dat goed aansluit op de noden van de arbeidsmarkt. Hiervoor werkt LOBO aan het versterken en vernieuwen van hun curriculum met o.a. thema's als activerende didactiek, positief klas- en leerklimaat en vakdidactiek.

Schoolgelden

Gedurende de gehele periode is een steeds terugkerend aspect, de schoolgelden op alle niveaus voor het bijzonder onderwijs en de inschrijfgelden van de universiteit. Door onenigheid tussen het Ministerie van OW&C en de Federatie Instellingen Bijzonder Onderwijs (FIBOS) over de uitbetaling van de subsidie, voeren de Bijzondere Scholen het schoolgeld steeds weer in; echter wordt ieder schooljaar dit weer

teruggedraaid na uiteindelijke overeenstemming tussen beide partijen. De evaluatie van het subsidiebeleid, die aangekondigd was op 31 mei 2019, moet nog plaatsvinden.

Projecten

In deze periode zijn een tweetal grote projecten in uitvoer gebracht op het gebied van het onderwijs met leningen van de Islamitische Development Bank:

- Technical Vocational and Educational and Training (TVET) project: dit betreft reorganisatie en verbetering van het Lager Beroepsonderwijs (LBO) op primair niveau (renovatie praktijklokalen en aanschaf nieuwe machines en materialen). De looptijd van het project: augustus 2014 tot en met januari 2020. Bedrag: ongeveer USD 15.800.000,00. Nadere informatie over dit project zijn opgenomen in de matrix.
- Secondary and Technical Education Support (STES) project: betreft de bouw en inrichting van een School Campus in Para voor Secundair Onderwijs. De looptijd van het project: mei 2016 tot en met januari 2020. Bedrag: USD 30.800.000,00. Gedurende de monitoringsperiode beperkten de activiteiten binnen dit project zich tot het aanwijzen van een locatie te Hannover. Verwacht wordt dat de bouw rond augustus 2020 zal kunnen starten.

Er zijn meerdere projecten en leningen m.b.t. het onderwijs, maar in deze periode zijn dit de grootste. Enkele van de kleinere projecten worden hieronder besproken.

Via het United Nations Sustainable Development Goals Youth Ambassadors Project, samen met het schooltassenproject van het Bureau van de First Lady, worden elk jaar (2017, 2018 en 2019) in september schoolpakketten uitgedeeld. Dit project focust, volgens de organisatoren, op armoedebestrijding en onderwijs, met als doelgroep sociaal zwakkeren en minderbedeelde kinderen op GLO en VOJ-niveau. De kosten van het project worden meestal gedeeld met private donoren. In 2017 is dit niet gelukt en zijn de gehele kosten aan de organisatoren vervallen.

Op een tiental lager beroepsonderwijs (LBO) scholen is van 2017 tot 2019 het pilotproject 'Initiatief voor Gender-Responsief Onderwijs (iGROW)' uitgevoerd met als thema: samenwerken aan een veilige school. iGROW is een samenwerking van verschillende organisaties gericht op het ontwikkelen van een schoolbrede aanpak voor een veilig en ondersteunend schoolklimaat. In iGROW wordt in de training Preventie en Aanpak van Gedragsproblematiek (PAG) voor leerkrachten een genderspect geïntegreerd en ook veel aandacht besteed aan de seksuele ontwikkeling van adolescenten en hoe daar respectvol mee om te gaan (nu GPAG). Verder worden ook de ouders betrokken en krijgen de leerlingen zelf ook training. Schoolhoofden komen in regionale netwerken bijeen om samen beleid voor een veilige school uit te stippelen. Respect, ondersteuning, bescherming en vertrouwelijkheid, zijn de sleutelwoorden voor te maken protocollen. Het pilotprogramma is in november 2019 afgerond met een symposium. De GPAG wordt in 2019/2020 op alle LBO scholen in het land uitgerold. Het Onderdirectoraat Beroepsonderwijs (ODB) speelt in op de aangegeven behoefte van leerlingen aan volwassenen waar je in vertrouwen mee kan praten, door te investeren in leerlingenbegeleiders, waarvan de eerste groep (25) in november 2019 getraind is.

In de media is aangegeven dat binnen het basisonderwijs, vanaf het de 5de klas (leerjaar 7), de leerlingen spelenderwijs technisch onderwijs zullen krijgen. Dit is mede om meer keuzemogelijkheden aan te bieden, leerlingen voor te bereiden op beroepsonderwijs en leerlingen die na het basisonderwijs (het 11 jarig) willen gaan werken, hiervoor voldoende skills aan te bieden. Het is verder de bedoeling om te gaan werken aan competentiegericht onderwijs.

Verschillende jongerenorganisaties, waaronder de studentenvereniging VMSS en de jongerenorganisatie Ispeak, hebben in 2018 en 2019, het ministerie benadert met de vraag om en voorstellen gedaan hoe de avondopleidingen van de AdeKUS weer op te starten. Het ministerie beraadt zich nog hierover.

Bevoegdheid leerkrachten

Een van de belangrijke zaken in het onderwijs waarnaar steeds verwezen wordt, is het al dan niet bevoegd zijn van het onderwijzend personeel. Onderstaande tabellen voor verschillende niveaus (GLO, VOJ en VOS) zijn overzichten die in april 2020 verstrekt zijn door het Ministerie van OW&C. Uit de overzichten blijkt dat er nog redelijk veel onbevoegd of deels bevoegd wordt lesgegeven. Op GLO niveau betreft dit de Boslandakte en de Districtskwekeling (ongeveer 2%). Op VOJ niveau is alleen aangegeven bevoegd of onbevoegd (40% onbevoegd (deels bevoegd)), niet welke achtergrond de lesgevers hebben. Op VOS niveau zijn het enkelen die onbevoegd zijn (ongeveer 2%).

GLO-niveau:

Vak/ Lesbevoegdheid	Diploma behaald	Percentages (%)
Hoofdakte	678	12.8
GLO 1	1085	20.5
Boslandakte	75	1.4
Kleuterleidster	457	8.6
Districtskwekeling	30	0.6
Onderwijzersakte	831	15.7
Onderwijzer(es) A	1808	34.1
De nieuwe leerkracht Bovenbouw	152	2.9
De nieuwe leerkracht Onderbouw	42	0.8
MO- A Pedagogiek	60	1.1
MO- B Pedagogiek	8	0.1
Bachelor of Education	32	0.6
Master of Education	1	0
Bachelor in Logopedie	4	0.1
Ontwikkelingswerker	12	0.2
MO- A Nederlands	9	0.1
Bachelor in Education	2	0
MO- A Speciaal Onderwijs	5	0.1
MO- A Muziek	2	0
MO- A Aardrijkskunde	3	0
LO- Geschiedenis	1	0
LO- Muziek	1	0
LO- Tekenen	1	0
Totaal:	5.299	100

VOJ-niveau:

Vak	Bevoegd	Onbevoegd	% bevoegd
Nederlands	81	145	35.8
Engels	101	82	55.2
Spaans	74	57	56.5
Biologie	53	17	75.7
Aardrijkskunde	69	14	83.1
Geschiedenis	61	22	73.5
Wiskunde	152	66	69.7
Natuurkunde	48	24	66.7
Tekenen	32	23	58.2
Totaal:	671	450	65.7

VOS-niveau:

Vak	MO-B	Drs.	Masters	MO-A	Bachelors	LOAkte/ Hoofdakte (Onbevoegd)	Totaal
Aardrijkskunde	11		1	36		2	50
Biologie	18		2	14		1	35
Economie	49	24	2	54	22	1	152
Beeldende vorming/Tekenen/Handen arbeid				15	3	8	26
Geschiedenis	19		2	27	1	1	50
ICT			3	1	21	1	26
Engels	5		1	89	1	1	97
Kleuterpedagogiek				35			35
Lichamelijke Opvoeding				41	4		45
Muziek	1			12			13
Natuurkunde	6			13		1	20
Nederlands	45		4	71			120
Pedagogiek	26	2	3	30	16		77
Recht		2	1		4		7
Scheikunde	10			12			22
Schrijven				5			5
Sociologie/Maatschappijleer		8	1		19		28
Spaans	10		6	12	2	1	31
Wiskunde	40		2	69		1	112
Toerisme					4		4
Frans			1				1
Totaal	240	36	29	536	97	18	956

In oktober 2017 wordt de Bachelor opleiding voor de leerkrachten van het Speciaal Onderwijs opgestart met 29 studenten. Deze studenten zullen in 2020 afstuderen.

Minister Robert Peneux van het Ministerie van OW&C sprak tijdens de Dies Natalis op 1 november 2017 over de plannen voor de Anton de Kom Universiteit Suriname (AdeKUS), waaronder de evaluatie van het Schakeljaar en diverse instituten binnen AdeKUS. Deze evaluatie heeft, zover bekend, niet plaatsgevonden. Daarnaast is in juni 2019 plotseling de numerus fixus van de opleiding Fysiotherapie en Geneeskunde door de minister verlaagd naar 20. Dit leverde heftige reacties op, met name voor de opleiding Geneeskunde. Na korte tijd is de verlaging voor Geneeskunde teruggedraaid en is deze weer gesteld op 60. De reden die voor de verlaging was opgegeven, namelijk technische tekortkomingen, is intussen deels aangepakt.

Jaarlijks worden diverse beurzen voor hogeren opleidingen en cursussen ter beschikking gesteld door bevriende naties zoals Cuba, China, India, Servië, Brazilië, Thailand, etc. Dit is een mooie toevoeging aan de mogelijkheden voor studenten in Suriname.

Op verschillende locaties in het binnenland zijn zonnepanelen in dorpen of bij scholen geplaatst, waardoor scholen nu over elektriciteit beschikken. Deze voorziening versterkt de randvoorwaarden voor beter onderwijs: verlichting lokalen, ventilatoren, airco's, beamers, computers. Sommige scholen beschikken al over computers met educatieve spelen. De leerkrachten gebruiken daarnaast ook hun mobiel om onderwerpen op te zoeken die zij tijdens de les gebruiken. Helaas is er geen plan van onderhoud of duurzaamheid aanwezig en kan de plaatselijke gemeenschap onvoldoende zelf zorg dragen hiervoor.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Er gebeurt veel op het gebied van onderwijs, maar het betreft veelal het reageren op problemen die optreden en niet het structureel en geïntegreerd aanpakken van deze problemen.

De richting waarin het onderwijs zich zal moeten ontwikkelen is niet duidelijk. In de nieuwe ontwerpwet Primair Onderwijs, die in december 2019 aan DNA is aangeboden en waarvoor nog geen commissie van rapporteurs is aangewezen [april 2020], wordt een integratie van GLO en VOJ aangegeven en wordt overgestapt van een 8 jarig basisonderwijs naar een 11 jarig basisonderwijs – dit was jaren geleden al voorgesteld, maar nooit doorgevoerd. Ook wordt de leerplicht uitgebreid van 7-12 jaar naar 4-16 jaar.

Er is in de afgelopen periode veel nadruk geweest op het herstructureren van het LBO; de continuering hiervan en de aansluiting op middelbaar en hoger beroepsonderwijs zal noodzakelijk zijn.

Een aantal voorwaarden voor de kwaliteit van het onderwijs zijn onderbelicht of verwaarloosd:

- het optrekken van pedagogische instituten van MBO naar HBO is niet doorgevoerd,
- hoe de achterstand in het binnenland zal worden aangepakt is onduidelijk,
- aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt is nog steeds niet in orde,
- vernieuwde curriculum voor leerjaar 7 en 8 (5de en 6de klas) nog steeds niet gereed, er worden verschillende werkmethode gehanteerd, waardoor er geen doorlopende leerlijn aanwezig is (breuken in de doorlopende lijn van werkmethode zijn),
- uitblijven van wetgeving voor Secundair en Tertiair onderwijs,
- hoe de universiteit te versterken (financiering, onderzoek).

Het beleid, dat als leidraad zou moeten dienen om te komen vanuit de huidige tot de gewenste onderwijssituatie (welke dat precies is, is onduidelijk) is niet bekend. Een samenhangende strategie van opeenvolgende stappen, inclusief kosten, om het doel te bereiken is ook afwezig, en het structureel tekort aan gekwalificeerd kader op het ministerie werkt belemmerend.

ONDERWIJS – IN GETALLEN

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	80
Grootste uitvoerder	De Staat (33% van de acties), gevolgd door het Bedrijfsleven (22% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	5 (6% van alle acties)
Meeste acties gaan over	Capaciteitsversterking (32% van de acties) en Infrastructuur (23% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	—
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (51% van de acties), gevolgd door het Bedrijfsleven (23% van alle acties)

3.6 KINDERRECHTEN

Bij het thema Kinderrechten zijn er over drie onderwerpen vragen gesteld over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

- **Geweld tegen kinderen:** opvang en begeleiding van kinderen die slachtoffer zijn van geweld (Integraal Kinderbeschermingsnetwerk – IKBeN); welke resultaten zijn er na de opzet van het netwerk? Welk beleid is er voorbereid en welke maatregelen zijn uitgevoerd?
- **Voorschoolse educatie:** welke ontwikkeling heeft er plaatsgevonden en welke investeringen zijn er gepleegd?
- **Ondersteuning en begeleiding kinderopvangtehuizen:** wat is er aan beleid ontwikkeld; op welke manier is er ondersteuning (met name met betrekking tot personeel en financiële ondersteuning) geboden?

GEWELD TEGEN KINDEREN

Beleid

In november 2017 heeft het Integraal Kinderbeschermingsnetwerk (IKBeN), onder coördinatie van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SoZaVo), een doorstart gemaakt. Het doel van het netwerk is om op een geïntegreerde manier te werken aan de bescherming van kinderen. Dit is geen overbodige luxe na het vernemen van de treurige conclusies uit het rapport 'Geweld tegen kinderen in Suriname', welke het Institute for Graduate Studies and Research (IGSR), met ondersteuning van UNICEF, in opdracht van De Nationale Assemblée (DNA) in 2017 heeft uitgevoerd. Uit het onderzoek blijkt dat 81 procent van kinderen (2-14 jaar oud) tenminste één vorm van gewelddadig psychisch of fysiek geweld heeft ondergaan. Opmerkelijk hoog is het percentage dat plaatsvindt op de basisschool (47 procent van de gewelddadige gevallen). Evenzo schrikbarend is de conclusie dat geweld tegen kinderen sociaal geaccepteerd is: zowel volwassenen als kinderen zien geweld als onderdeel van de opvoeding. De verwachting, of althans de hoop, is dat de gepubliceerde resultaten worden gebruikt voor het formuleren van beleid en wetgeving. Activiteiten in het kader van IKBeN waren onder andere een communicatieworkshop over gedragsverandering voor leden van IKBeN, een jongerendebat voor VOS- en VOJ-scholen en de ontwikkeling van een Doorverwijs- en Casemanagement systeem, waarvan tussen oktober 2019 – maart 2020 een pilot wordt uitgevoerd.

Onder coördinatie van Bureau Rechten van het Kind (Ministerie van SoZaVo) is gewerkt aan het ontwikkelen van een Nationaal Actieplan Kinderen voor 2019-2021, onder andere door het houden van consultaties met ministeries, NGO's en CBO's (o.l.v. Julia Terborg, die ook het IGSR-onderzoek naar geweld tegen kinderen heeft uitgevoerd). In maart 2019 is het Actieplan afgerond. Betrokken ministeries zijn vervolgens in augustus 2019 gestart met het vertalen van het Nationaal Actieplan Kinderen in operationele werkplannen, die zijn afgerond in oktober 2019.

De door het Ministerie van Justitie en Politie ingestelde meldpunten voor geweld tegen kinderen in Coronie, Apoera en Latour zijn geëvalueerd en een rapport met aanbevelingen is uitgebracht.

Bewustwordingsactiviteiten

Het Ministerie van Justitie en Politie (JusPol) heeft met UNICEF, jeugdige 'influencers' ingeschakeld om voorlichtingsprogramma's te ontwikkelen en te verspreiden over geweld tegen kinderen en jeugdcriminaliteit.

In 2017 hebben kinderen van basis- en VOJ scholen uit stad en district, binnen het project Mi Sa Taki, informatie gekregen over hoe zij zichzelf kunnen beschermen tegen verschillende vormen van geweld. Het project wordt uitgevoerd door het Ministerie van JusPol met de afdeling Meldpunt Kinderbescherming. Stichting Mati Fu Tego en andere stakeholders hebben hun bijdrage verleend bij uitvoering.

VOORSCHOOLSE EDUCATIE

Bureau Voorschoolse Educatie (BVE) van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap & Cultuur (OW&C), die de uitvoering van het Early Childhood Development (ECD) beleid zal coördineren is op 26 mei 2017 officieel ingesteld. BVE is ook als beleidsmaatregel opgenomen op de begroting voor het dienstjaar 2019 van het Ministerie van OW&C. Uitvoering vindt gestaag plaats. Activiteiten zijn onder andere de screening van driejarigen en de monitoring en begeleiding van hen; er een nationaal screeningsinstrument voor driejarigen ontwikkeld en er vinden voorbereidingen plaats voor incorporatie hiervan in het Leerlingvolgsysteem.

Andere acties die een positief effect hebben op de duurzaamheid van de maatregelen zijn de uitbreiding van het curriculum Vroegschoolse Ontwikkeling en de aanzet die is gemaakt met het ontwikkelen van gezamenlijk gecoördineerd beleid met betrekking tot ECD. De workshop die in maart 2019 door het Ministerie van Volksgezondheid (VG) in samenwerking met UNICEF is gehouden, werd bijgewoond door de ministeries van SoZaVo, JusPol, OW&C, het Instituut voor Opleiding van Leraren (IOL), de Medische Faculteit, directeuren van peuterscholen, crèches, ECD-specialisten en de Pan American Health Organization (PAHO). Diverse pedagogische werkers (crèches/opvang en peuterscholen) zijn opgeleid om te werken met de ECD-standaarden en gecertificeerd.

ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING KINDEROPVANGTEHUZEN

Subsidie en institutionele ondersteuning

Tijdens de vorige monitoringsperiode is de Wet Opvanginstellingen afgekondigd en gepubliceerd (2015). De hieraan gekoppelde kwaliteitsstandaarden worden door Bureau Opvanginstellingen (BOI) van het Ministerie van SoZaVo getoetst met wat ze in de praktijk aantreffen.

De situatie voor kinderopvangtehuizen blijft ondertussen niet voldoen aan de gestelde normen. Vanaf 2017 klinkt het argument vanuit de overheid dat zij geen subsidies betaalt zonder financiële verantwoording, of aan tehuizen waarvan de leiding een slecht beleid voert.

In het geval van een klacht, wordt er een controle uitgevoerd door BOI, middels een checklist ontwikkeld op basis van de standaarden van de wet Opvanginstellingen, maar van continue controle bij kindertehuizen is echter geen sprake. De continuïteit van controle wordt verhinderd door het tekort aan menskracht bij BOI. Onbekend is hoeveel controles er zijn ondernomen en welke maatregelen worden genomen tegen de leiding van tehuizen die 'slecht beleid' voeren.

Of er sprake is van (beleidsontwikkeling op het gebied van) capaciteitsversterking van management van kinderopvangtehuizen, is niet bekend. BOI heeft aangegeven dat tehuizen hulp kunnen krijgen bij het invullen van de subsidieaanvraag. BOI heeft helaas geen inzage gegeven in informatie over het aantal instellingen dat een beroep heeft gedaan op dit aanbod en/of hier daadwerkelijk gebruik van heeft gemaakt. Evenmin heeft het Bureau informatie verschaft over het aantal instellingen dat een

subsidieaanvraag heeft ingediend, al dan niet voldoen aan de voorwaarden, en het aantal instellingen waaraan subsidie is verleend over de jaren 2017, 2018 en 2019.

De toenmalige minister van SoZaVo, Christien Polak, gaf in juli 2017 aan dat van de 39 sociale instellingen die een subsidieaanvraag hadden ingediend, veertien waren goedgekeurd, vijf afgewezen, drie in behandeling zijn bij het Ministerie van Financiën en de overige moesten de aanvraag opnieuw indienen.

In januari 2019 hadden de meeste kindertehuizen de subsidie voor 2018 nog niet ontvangen. In april 2019 werden er in DNA vragen gesteld over het subsidiebeleid naar aanleiding van een stijging van 3 miljoen SRD op de begroting van het Ministerie van SoZaVo ten behoeve van subsidies voor sociale instellingen.

In de praktijk blijken subsidies stelselmatig maanden te laat te worden uitbetaald. Tehuizen komen zo in een vicieuze cirkel terecht. Het is onmogelijk om gekwalificeerd personeel vast te houden als je ze niet kan betalen. Het is onmogelijk om kinderen van kwaliteitszorg te voorzien als alle energie van de leiding zit in het iedere dag weer veiligstellen van letterlijk de dagelijkse basisbehoeften. Op deze manier keren de standaarden die ontwikkeld zijn om kinderen beter te beschermen, zich tegen de kinderen. Onderbezette tehuizen met dagelijkse cash-problemen voldoen niet aan de kwaliteitseisen en ontvangen dan dus geen subsidie.

De Rekenkamer heeft in haar onderzoek [2017] naar rechtmatigheid van subsidieverstrekking van het Ministerie van SoZaVo, gebreken geconstateerd in het vaststellen van subsidie-beschikkingen.

Mogelijk biedt het digitale programma voor het landelijk register voor kinderopvanginstellingen, dat in 2019 ontwikkeld is, onder leiding van de afdeling Automatisering van het Ministerie van SoZaVo, een oplossing. Echter is tot op heden nog niet gestart met de implementatie hiervan.

De nood aan kinderopvang is zo hoog, dat de Staat blijft aankloppen bij de kinderopvangtehuizen om kinderen op te vangen die uit moeilijke situaties gehaald zijn, ongeacht of de opvangtehuizen wel of geen subsidie krijgen. Het voorgaande werd tijdens de Human Rights Day event 2019, georganiseerd door Projekta en de EU, geïllustreerd door de vertegenwoordiger van een instelling die onderzoeksresultaten presenteerde over de mate waarin zij ondersteuning genieten van de Staat, die wel gebruikt maakt van haar diensten voor opvang van kinderen die slachtoffer zijn van geweld in alle vormen.

Andere vormen van ondersteuning aan kinderopvangtehuizen

Positieve ontwikkelingen vinden plaats vanuit het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij. Het project *'Encouraging children's homes to grow crops for food security and climate change resilience'* dat uitgevoerd werd in 2019 met de UNDP, heeft vijf tehuizen buiten Paramaribo in staat gesteld om zelfvoorzienend te zijn in gezonde gewassen. Naast personeel van de tehuizen zijn er ook lokale landbouwers getraind om technische ondersteuning te kunnen bieden.

Het zijn dergelijke duurzame ontwikkelingsinitiatieven die een blijvend positief effect creëren voor de instellingen die anders genooddaakt zijn om geld te lenen of maatregelen te treffen die raken aan de kwaliteit van zorg voor de kwetsbare kinderen waar zij verantwoordelijk voor zijn.

Daarnaast zijn tehuizen dankbaar ontvanger van giften in de vorm van levensmiddelen en geldbedragen vanuit de private sector. Ook parastatale bedrijven zoals NV Havenbeheer en Staatsolie bieden op diverse vlakken ondersteuning, echter heeft deze hulpverlening geen structureel karakter. Hetzelfde geldt voor de

incidentele giften van het Bureau van de First Lady, veelal in reactie op hun verzoeken. (Giften zijn niet opgebracht als acties in de monitoringsmatrix)

Wetgeving

De Wet Arbeid Kinderen en Jeugdige Personen is op 28 juni 2018 door DNA goedgekeurd. In deze wet zijn er regels opgenomen om kinderarbeid en het verrichten van arbeid door kinderen en jeugdige personen tegen te gaan. Met deze goedkeuring is de Surinaamse arbeidswetgeving geharmoniseerd met de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) standaarden.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Er is een start gemaakt met het integraal werken voor de aanpak van geweld tegen kinderen door het opzetten van het IKBen kinderbeschermingsnetwerk. Voorts is er een Nationaal Actieplan Kinderen 2019-2021 ontwikkeld. Het Bureau Voorschoolse Educatie (BVE) is ingesteld en een coördinerende taak bij de voorschoolse educatie. De nood voor crisis kinderopvang is hoog, maar de ondersteuning vanuit de regering is onvoldoende, terwijl instanties vanuit die regering zelf een dringend beroep doen op opvangtehuizen waarvan bekend is dat zij niet aan de kwaliteitseisen voldoen (gebrek aan gekwalificeerd management en personeel, veel te hoge bezetting voor beschikbare faciliteiten).

KINDERRECHTEN – IN GETALLEN

	<i>Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten</i>
Aantal acties	36
Grootste uitvoerder	De Staat (86% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	4 (11%)
Meeste acties gaan over	Capaciteitsversterking (34% van de acties) en Beleidsformulering (28% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	Institutionalisering & Infrastructuur
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (56% van de acties), gevolgd door internationale NGO's/VN-organisaties (33% van de acties)

3.7 RECHTEN VAN INHEEMSE EN TRIBALE VOLKEN

Bij het thema Inheemse en Tribale Volken zijn er twee onderwerpen bekeken over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

- **Uitvoer van het Moiwana en Saamaka vonnis en het Kaliña en Lokono vonnis:** welke ontwikkelingen hebben er plaatsgevonden met betrekking tot de uitvoering?
- **Beleid van de directoraten Duurzame Ontwikkeling Inheemsen en Duurzame Ontwikkeling Afro-Surinamers Binnenland:** welk beleid is er door deze in december 2016 opgerichte directoraten van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling ontwikkeld en/of voorbereid en welke netwerken zijn er gevormd met bestaande ITP-organisaties?

UITVOERING MOIWANA EN SAAMAKA VONNIS

De regering heeft in 2017 drie onderdelen van het Saamaka vonnis uitgevoerd, namelijk:

- publicatie van het vonnis via nationale en regionale kanalen, in het Nederlands en Saramakaans;
- opstellen van een conceptkaart van het tribale grondgebied van de Saamaka;
- instelling van een schadevergoedingsfonds.

Vanuit dit fonds, waarin de regering een bedrag van omgerekend US\$ 675.000 heeft gestort, is een aantal kleine projecten uitgevoerd waaronder een tweetalige rekenonderwijsmethode, een drinkwaterproject, de bouw van een polikliniek, een ontmoetingscentrum en de inrichting van een internaat in Atjoni voor studenten. De conceptkaart van het grondgebied van de Saamaka, welke gemaakt is door onderzoekers van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Suriname (CELOS), is voorgelegd aan het Ministerie van Regionale Ontwikkeling (RO). Dit concept is echter nooit geaccepteerd door het ministerie, waardoor het proces voor de Saamaka om eigendomsrechten te verkrijgen is gestagneerd. Helaas is er anno 2020 ook van de meest wezenlijke bepaling van het vonnis, de wettelijke erkenning en toekenning van de collectieve rechten van tribale volken, nog geen sprake.

In september 2018 heeft de Inter-Amerikaanse Mensenrechtencommissie (IACHR) van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) een brief gestuurd aan de minister van Buitenlandse Zaken, waarin zij haar bezorgdheid uit en informeert naar de wettelijke erkenning van de collectieve juridische capaciteit van de Saamaka; de gang van zaken omtrent de benoeming van Albert Aboikoni als grootopperhoofd der Saamaka en mogelijke bedreigingen aan kandidaat-granmans, inclusief het onderzoek daarnaar door de politie. Na een periode van commotie rondom de benoeming van het grootopperhoofd, is hier weinig meer over vernomen.

Saamaka Gaama en het Traditionele Gezag maakten in maart 2019 hun kanttekeningen kenbaar aan de regering over het uitgangspunt over de implementatie van de Nationale REDD+ Strategie, waarbij de Surinaamse overheid zich alle rechten toebedeeld op de gebieden die historisch gezien aan de Inheemsen en Tribale Volken toebehoren. Dit is in strijd met hun zienswijze, die tevens door de IACHR werd bevestigd door het Saamaka Vonnis.

André Ajentoena, woordvoerder van de nabestaanden van Moiwana, heeft de OAS geïnformeerd over het uitblijven van de uitvoer van het Moiwana-vonnis. Verder zijn er geen ontwikkelingen bekend omtrent de uitvoer van het Moiwana Vonnis.

In augustus 2019 zouden er in Paramaribo hearings worden gehouden tussen een topdelegatie van het IACHR en belangenorganisaties waaronder de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS), de Vereniging Saramaccaanse Gezagsdragers (VSG) en de Stichting Moiwana '86. Deze zijn echter op het laatste moment afgelast door de Staat Suriname. De reden, aldus de gemachtigde van de Staat bij het Inter-Amerikaans Hof voor Mensenrechten, Salomon Emanuels, was dat er in een video en in audiobERICHTEN is opgeroepen dat belanghebbenden naar de meetings moesten komen, wat had kunnen resulteren in oplichting en de veiligheid van de IACHR-delegatie niet gewaarborgd kon worden.

UITVOERING KALIÑA EN LOKONO VONNIS

In september 2018 bracht VIDS bezoeken aan Inheemse dorpen in Para en Oost-Suriname en in oktober 2018 hield VIDS een persconferentie, waarin er aandacht werd besteed aan het niet uitgevoerde Kaliña en Lokono vonnis. Op 28 januari 2019 verstreek de deadline voor uitvoering, zonder dat de maatregelen zijn uitgevoerd:

- Wettelijke erkenning van de Kaliña en Lokono Inheemse volken, alsook van alle Inheemse en tribale volken in Suriname.
- De traditionele grondgebieden afbakenen waarover een collectieve eigendomstitel moet worden verstrekt.
- Gronden in hun gebied die aan derden zijn uitgegeven, moeten worden teruggegeven aan de Kaliña en Lokono van het beneden-Marowijnegebied, of ze moeten worden gecompenseerd daarvoor.
- De natuurreservaten Galibi en Wanekreek moeten in principe worden teruggegeven aan de Kaliña en Lokono van beneden-Marowijne. Indien na overleg wordt besloten om de status van beschermd gebied te handhaven, moet de Staat zorgen voor garantie van toegang, gebruik, participatie en billijke voordelen uit gebruik door anderen, door de Kaliña en Lokono van beneden-Marowijne.
- In het Wanekreek natuurreservaat mogen er geen mijnbouw- en bosbouwactiviteiten worden ontplooid zolang er geen mechanisme is voor participatie in besluitvorming.
- De uitgemijnde gebieden in het gebied rondom de Wanekreek moeten worden gerehabiliteerd.
- Voor de overheid vloeien uit het vonnis ook financiële verplichtingen waaronder het instellen van een gemeenschapsontwikkelingsfonds van US\$ 1 miljoen, voor projecten op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, voedselzekerheid en het beheer van hulpbronnen.
- Ten slotte is de overheid verantwoordelijk voor een vergoeding voor gemaakte onkosten in verband met het proces, dit is ongeveer US\$ 43.000,-. De betaling hiervan is in oktober 2016 wel goedgekeurd door de Raad van Ministers, echter is tot op heden het bedrag nog niet overgemaakt.

Het dorpshoofd van Redi Doti, wijlen Lesley Artist, kondigde in september 2018 aan, samen met negen andere dorpshoofden uit VIDS te stappen. Hij gaf destijds aan te werken aan een andere strategie voor uitvoering van het Kaliña en Lokono vonnis. De VIDS reactie was dat het huns inziens om een politieke actie gaat en dat dorpshoofden als onderdeel van het Traditioneel Gezag niet uit VIDS kunnen stappen omdat VIDS het traditioneel gezagsorgaan is, en niet een gewone ledenvereniging. Elke traditionele gezagsdrager is automatisch onderdeel van dat gezagsorgaan. De meesten van de dorpshoofden die daarbij genoemd werden, verklaarden later niet op de hoogte te zijn van “uit de VIDS stappen”. De samenwerking met alle dorpen heeft normaal voortgang gevonden.

Grondenrechten

Vanaf 2018 begint er eindelijk schot te komen inzake de Grondenrechten van Inheemse en tribale volken. Er zijn twee presidentiële commissies ingesteld voor het voeren van dialoog met de doelgroepen

om een gezamenlijke verklaring en een ‘Stappenplan ter Realisering van de Wettelijke Erkenning van de Grondenrechten der Inheemse en Tribale Volken in Suriname’ samen te stellen.

Deze werden op 22 januari 2018 goedgekeurd door de Raad van Ministers, waarna in juni 2018 de president de opdracht gaf aan de minister van RO om het Stappenplan uit te voeren. Op 1 oktober 2018 is er gestart met de uitvoer, nadat in september 2018 het traditioneel gezag der Inheemse en tribale volken benaderd werd om vertegenwoordigers af te vaardigen om zitting te nemen in het Managementteam en de werkcommissies.

In augustus 2019 zijn consultaties gehouden met het traditioneel gezag van alle Inheemse en tribale volken, met als doel de informatie te verwerken in het wetsvoorstel ‘Wet Collectieve Rechten Inheemse en Tribale Volken’. Hierna zijn er, buiten de monitoringsperiode, in september 2019 krutu's gehouden in de gebieden van de Inheemsen en tribale volken. Verder hebben traditionele gezagsdragers verklaringen ondertekend over de vastlegging van de grens tussen hun gebieden. Eind september 2019 is de conceptwet tijdens een driedaagse conferentie te Marchallkreek artikelsgewijs behandeld toegelicht in verschillende voor de aanwezigen te begrijpen talen en niveaus. Het traditioneel gezag gaf vervolgens mandaat aan het Managementteam om de conceptwet te finaliseren conform hetgeen daar besproken was, nadat ze deze van kritische kanttekeningen hadden voorzien. Op 2 oktober 2019 is de conceptwet door de voorzitter van het Managementteam overhandigd aan minister Dikan van RO.

In de conceptwet worden in de eerste plaats Inheemse en tribale volken als een collectiviteit, met bijbehorende collectieve rechten, erkend (voorheen “bestonden ze niet” bij wet en hadden ook geen rechten) en vervolgens wordt onder andere het volgende erkend:

- Collectieve rechten op onder andere zelfbeschikking en zelfbestuur, hun traditionele woon- en leefgebieden (de zogeheten “grondenrechten”), *free, prior and informed consent* (FPIC), het delen in de voordelen van het gebruik van natuurlijke hulpbronnen die binnen hun gebied voorkomen en hun traditionele kennis;
- Het bestaan van en de bevoegdheden van het traditioneel gezag (granmans, hoofdkapiteins, etc.).

BELEID DIRECTORATEN DUURZAME ONTWIKKELING

Helaas is er geen gehoor gegeven door de directoraten Duurzame Ontwikkeling Inheemsen (DOI) en Duurzame Ontwikkeling Afro-Surinamers Binnenland (DOAS) op ons verzoek om de monitoringsresultaten te verifiëren en eventueel aan te vullen. Als we af moeten gaan op de berichtgeving van de website van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling, hebben de directoraten voornamelijk een faciliterende rol gespeeld tussen private ondernemingen en de gemeenschappen. Het ligt voor de hand dat de directoraten een rol hebben gespeeld in de uitvoer van het Stappenplan, aangezien zij tijdens de vorige monitoringsperiode ingesteld zijn in de plaats van het opgeheven Grondenrechtenbureau, echter wordt hier nergens specifiek melding van gemaakt. Wel is de directeur van het directoraat DOAS, Wensley Misiedjan, ook voorzitter van het Managementteam van het Stappenplan.

Het directoraat DOI heeft de volgende dorpen begeleid bij overeenkomsten over gebruik van gemeenschapsbos, voor bijvoorbeeld commerciële houtkap: Corneliskondre, Apoera, Bigi Poika, Tapoeripa, Pikin Saron, Copi en Cabendadorp. Het is onduidelijk in welke mate er in alle gevallen sprake was van *free, prior and informed consent* (FPIC) tijdens de besprekingen voor het overdragen van gebruiksrechten op gemeenschapsgronden binnen hun leefgebieden. VIDS heeft duidelijk gemaakt geen voorstander te zijn van het concept gemeenschapsbos, echter ligt de beslissing om gebruik hiervan uit te besteden aan buitenstaanders bij de desbetreffende gemeenschap zelf.

Het directoraat DOAS heeft een vergelijkbare rol gespeeld als het directoraat DOI, bijvoorbeeld bij het op contractbasis toegang verschaffen tot het gemeenschapsbos van Negerkreek aan de houtonderneming Promansol. Daarnaast is het directoraat DOAS betrokken bij de formulering van een ontwikkelingsvisie voor het Tapanahony-gebied. Het districtscommissariaat van Sipaliwini en de stichting OSAEDA (NGO infrastructuur ontwikkeling) nemen hierin het voortouw, in het kader van een public-private partnership. De samenwerking is gericht op het ontwikkelen en onderhouden van duurzame infrastructuur. De status hiervan is onbekend.

Tijdens de training 'duurzaam bosbeheer binnen gemeenschapsbossen' georganiseerd in september 2019 door het Ministerie van Regionale Ontwikkeling i.s.m. het Ministerie van Ruimtelijke Ordening Grond- en Bosbeheer (ROGB) en de Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB), voor dorpschoude en - besturen die belast zijn met het beleid van gemeenschapsbossen, is de rol van dorpsfondsen m.b.t. duurzame ontwikkeling besproken.

Dorpsontwikkeling is en blijft een langdurig proces dat een intensieve participatie van de gemeenschap vereist. Voor zover bekend zijn er, behalve bovenstaande initiatief, geen ontwikkelingsplannen voor individuele dorpen of regio's. Van een breed opgezet, gecoördineerd programma voor geïntegreerde ontwikkeling van tribale gebieden is er ook geen sprake.

In de afgelopen periode lijkt de VSG minder actief geweest te zijn geweest. Ook van de Okanisi Vereniging van 12 Lo's is weinig vernomen. KAMPOS is een vrij recente vergelijkbare overkoepelende organisatie die wel regelmatig van zich heeft laten horen, bijvoorbeeld in het proces rondom REDD+.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Binnen de aandachtsgebieden van dit monitoringsrapport (uitvoering vonnissen en beleid van de ontwikkelingsdirectoraten) zijn er zeer weinig concrete, positieve resultaten te vermelden. Hoewel er wel een proces (het Stappenplan) in beweging is gezet wat betreft de erkenning van de grondenrechten en andere collectieve rechten van Inheemse en tribale volken in Suriname, is er aan de uitvoering van de vonnissen niets concreets opgeleverd. Wat betreft het beleid van de directoraten Duurzame Ontwikkeling van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling kan concluderend gezegd worden dat die zich kennelijk hebben geconcentreerd rond het commercialiseren van gemeenschapsbossen. Van het aangaan van netwerken met ITP-organisaties (Inheemse en Tribale volken) door de directoraten is er wel sprake van de facto maar geen structurele samenwerkingsnetwerken.

RECHTEN VAN INHEEMSE & TRIBALE VOLKEN – IN GETALLEN

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	12
Grootste uitvoerder	De Staat (75% van de acties), gevolgd door samenwerkingsverbanden (33% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	4 (33%)
Meeste acties gaan over	Awareness (25% van de acties), Dienstverlening (25% van de acties) en Institutionaliserings (25% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van:	Capaciteitsversterking, Onderzoek/evaluatie, Netwerken
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (67% van de acties)

3.8 GENDER

Bij het thema Gender zijn er over twee onderwerpen vragen gesteld over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

- **Gendergerelateerde wetgeving:** welke vooruitgang is er geboekt ten aanzien van het voorbereiden, wijzigen en het aannemen van wetgeving?
- **Gender gerelateerd geweld:** welke vooruitgang is er geboekt met betrekking tot de aanpak hiervan?

GENDERGERELATEERDE WETGEVING

In december 2017 zijn de commissies 'Gelijke Behandeling' en 'Geweld op de Werkplek' geïnstalleerd door de minister van Arbeid. In 2017 heeft de Stichting Ilse Henar-Hewitt Juridische Bijstand voor Vrouwen (IHHJB) een ontwerpwet ter voorkoming van seksueel molest op de werkplek en bescherming van slachtoffers geformuleerd en aangeboden aan het Ministerie van Arbeid. De ontwerpwet 'Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid' in juli 2019 aangeboden aan De Nationale Assemblée (DNA) door het Ministerie van Arbeid. In dit ontwerp zijn ook de bepalingen uit de 'ILO Discrimination Convention' verwerkt. De openbare behandeling heeft nog niet plaatsgevonden.

De commissie 'Gelijke Behandeling' heeft belangrijke stakeholders in februari 2018 gehoord en het advies gehad om de discriminatiegronden in de ontwerpwet 'Gelijke Behandeling Arbeid' uit te breiden door expliciet kwetsbare groepen te noemen, waaronder personen met HIV. Dit ontwerp is in juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid. In dit ontwerp zijn bepalingen uit de 'ILO Equal Remuneration Convention' verwerkt, die discriminatie op basis van (onder andere) geslacht verbiedt. De openbare behandeling heeft nog niet plaatsgevonden. Enkele NGO's hebben op verzoek van DNA hun bevindingen over deze wetsproducten aan de Commissie van rapporteurs doen toekomen.

In de ID-kaartenwet 2018 (afgekondigd in januari 2019) is aangegeven dat de burgerlijke staat van beide echtgenoten vermeld moet worden. Dit is noemenswaardig, aangezien dit voorheen alleen voor vrouwen het geval was.

DNA heeft de Ontwerpwet Arbeidsbescherming Gezin (Wet Bescherming Moederschap) betreffende de duur van het verlof van de moeder en de vader en de rechten en plichten m.b.t. de solidariteitsheffing in april 2019 goedgekeurd. Dit ontwerp is gepubliceerd in het Staatsblad: S.B 2019, no. 64. De commissie 'Uitvoering Wet Arbeidsbescherming Gezin', treft de voorbereidingen voor het operationeel maken van het Fonds Voorzieningen Ouderschapsverlof en zal ook advies uitbrengen over het instellen van een Bureau belast met het beheer van het Fonds.

Rapportage internationale verdragen

Het *Committee on the Elimination of Discrimination against Women* (CEDAW) landenrapport van Suriname is op 28 februari 2018 ten overstaan van het VN CEDAW-comité behandeld. Een schaduwrapport waarin rechten van de Surinaamse vrouw zijn bepleit was door Women's Rights Centre (WRC) en Ultimate Purpose, met input van andere NGO's en deskundigen, overhandigd aan het CEDAW-comité. Bureau Genderaangelegenheden (BGA) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BiZa) heeft de slotopmerkingen van het CEDAW-comité verwerkt en in juli 2018 gedeeld met de samenleving via diverse mediakanalen.

GENDERGERELATEERD GEWELD

Het geweld tegen vrouwen blijft ook in deze periode onverkort een enorm maatschappelijk probleem. Er zijn diverse gevallen van partnermoord, de één nog wreder dan de ander en elke keer is de samenleving

diep geschokt. Er werd een stille loop gehouden na een uitzonderlijk gruwelijke moord. Opmerkelijk is dat er en public vraagtekens werden gesteld bij het gebrek aan actie van organisaties die opkomen voor de rechten van vrouwen, met name door personen die, zo bleek uit hun betoog, weinig op de hoogte waren van het werk dat al jaren verzet wordt door een beperkte groep, met nog beperktere middelen.

Bewustwording en trainingen

Er is veel aandacht besteed aan bewustwordingsactiviteiten. Onder andere kunnen genoemd worden de bewustwording over seksueel molest op de werkplek en huiselijk geweld via diverse communicatiekanalen, workshops en beurzen.

Vanuit BGA wordt er op de 25ste van elke maand 'Orange Day (*end violence against women and girls*)' herdacht in Paramaribo en Nickerie. Er zijn onder andere artikelen gepubliceerd, een protestloop gehouden in samenwerking met key stakeholders, informatiesessies gehouden voor verschillende actoren en andere bewustwordingsactiviteiten ondersteund.

BGA heeft trainingen verzorgd over huiselijk geweld, seksueel molest, vrouwenrechten en gender aan (maatschappelijke) medewerkers van de ministeries van Openbare Werken, Sociale Zaken en Volkshuisvesting, Regionale Ontwikkeling, Korps Politie Suriname (KPS) Jeugdzaken, DR- en RR-leden, geestelijken, land- en tuinbouwers, mediawerkers en verschillende particuliere organisaties. Belangrijk hierbij is dat trainingen zich niet concentreerden op Paramaribo alleen, maar ook plaatsvonden in Nickerie en Saramacca.

De minister van BiZa heeft studenten van de Anton de Kom Universiteit Suriname die de training Huiselijk Geweld hebben gevolgd, benoemd tot ambassadeurs van Huiselijk Geweld. Deze studenten moeten een bijdrage leveren aan het terugdringen, de preventie en de bestrijding van huiselijk geweld. In de monitoringsperiode hebben de ambassadeurs diverse activiteiten ondernomen, waaronder bewustwordingsactiviteiten binnen de sportclub, kerk of vereniging waarbinnen zij actief zijn. Ook hebben zij een project op scholen in Paramaribo en Commewijne uitgevoerd, waarbij aandacht is besteed aan gender, liefde en geweld. In 2018 is er een wandelloop gehouden met als Thema: Liefde en Harmonie in het gezin: Stop het geweld!

Het iGROW pilotprogramma voor verbetering van seksuele en reproductieve gezondheid en terugdringen van gendergerelateerd geweld is op tien LBO-scholen uitgevoerd van oktober 2017 tot november 2019. Enkele resultaten zijn training en coaching van leerkrachten en schoolleiders in 'Gender sensitieve Preventie en aanpak Gedragsproblemen (GPAG); ontwikkeling en versterking van een 'Schoolleiders Netwerk'; ontwikkelen van een curriculum en materiaal over seksuele gezondheid en reproductieve rechten en gendergerelateerd geweld, zelfreflectie en zelfregie; en sessies met ouders en leerlingen over seksuele en reproductieve gezondheid en terugdringen van gender gerelateerd geweld.

Het Ministerie van Justitie en Politie (JusPol) startte binnen de penitentiaire inrichtingen met een pilot van het internationale project voor 'restorative justice' genaamd Sycamore Tree, welke moet resulteren in o.a. het terugdringen van huiselijk geweld, verminderen van recidive en het bevorderen van sociale integratie en re-integratie van daders. Details zijn niet bekend.

In mei 2019 is voor de vijfde keer de training Huiselijk Geweld georganiseerd door het Institute for Women, Gender and Development Studies (IWGDS) i.s.m. WRC, UNFPA en PAHO, voor studenten van de universiteit, politieofficiëren en buurtmanagers. Deze training had als doel om politieambtenaren en voornamelijk de buurtmanagers de tools aan te reiken om het geweld te herkennen vanuit een genderperspectief, zodat zowel het slachtoffer als de dader de nodige hulp aangeboden kan krijgen.

Ook NGO's hebben bewustwordingsactiviteiten gehouden. Enkele in het oog springende voorbeelden hiervan zijn:

- Het project BARI (Be Aware of Rape & Incest) is door de vrouwenorganisatie UMA in samenwerking met de vrouwenorganisatie Lelydorp op scholen in Wanica Zuid uitgevoerd, waarbij er leerkrachten van scholen zijn getraind in het herkennen van signalen van seksueel misbruik en huiselijk geweld bij leerlingen. Ook is er op elf scholen een training zelfverdediging gegeven aan meisjes.
- Binnen de trainingen van Stichting Jongeren Ontwikkeling Suriname (JoSu) voor jongens met een crimineel verleden is er aandacht voor de gevolgen van huiselijk geweld.
- Het Surinaams Olympisch Comité is in april 2019 een campagne gestart om seksueel molest in de sport tegen te gaan en vrouwen in de sport te belichten.
- Projekta heeft in 2018 en 2019 workshops gehouden voor community werkers over geweld tegen kinderen, seksueel en huiselijk geweld en de Wet Bestrijding Huiselijk Geweld. Er is een toolkit voor gebruik door community werkers ontwikkeld.
- De Stichting Bureau voor de dienstverlening aan NGO's (BFN) heeft in 2019 in Nickerie workshops en trainingen gefaciliteerd voor het Gender Platform Nickerie met het doel om de genderbeleidsprioriteiten en acties voor Nickerie vast te stellen.

Als onderdeel van hun regulier werk geeft stichting IHHJB doorlopend trainingen en advies aan bedrijven over seksueel molest op de werkplek, waaronder internationale bedrijven. Stichting Moederhart Nickerie geeft doorlopend workshops over huiselijk geweld aan voornamelijk vrouwen en jongeren uit Nieuw-Nickerie en polders om hen bewust te maken van de gevaren van en hoe huiselijk geweld te voorkomen.

Onderzoek, beleid en operationele procedures

Verscheidene onderzoeken naar gendergerelateerd geweld zijn uitgevoerd door lokale en internationale actoren. In december 2018 zijn de resultaten van het Landelijk Onderzoek Geweld tegen Kinderen in Suriname gepresenteerd in DNA. Het onderzoek richtte zich op de omvang van psychisch, emotioneel en seksueel geweld (thuis en op school), getuige zijn van geweld en de factoren die het geweld beïnvloeden.

In 2019 zijn de resultaten van de in 2018 uitgevoerde Landelijke Gezondheidsenquête onder Vrouwen Suriname (GVS) gepubliceerd, waarbij de prevalentie van seksueel en huiselijk geweld, risico- en beschermende factoren, de gezondheidsgevolgen en overlevingsstrategieën voor overlevenden zijn gedocumenteerd.

Projekta heeft in december 2018 de resultaten gepresenteerd van een onderzoek dat onder buurtorganisaties is gehouden om na te gaan welke rol zij spelen (en zouden willen en kunnen spelen) in de aanpak van huiselijk geweld en seksueel geweld. Inmiddels hebben vijf organisaties een onderzoek uitgevoerd onder hun doelgroep, waarvan de resultaten in het kader van Human Rights Day 2019 (in december) zijn gepresenteerd aan de minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, DNA-leden, beleidsmakers en internationale organisaties.

De minister van JusPol heeft in december 2018 het uitvoeringsbesluit met betrekking tot het formulier Huiselijk Geweld bevestigd. Voorafgaand aan deze bevestiging is een pilotfase uitgevoerd onder coördinatie van het Ministerie van JusPol i.s.m. de UNFPA, WRC en de Nationale Raad Huiselijk Geweld (NRHG). Twaalf dienstverlenende instanties namen deel aan de pilot, waarbij de effectiviteit van het formulier is gemeten en de knelpunten zijn geïdentificeerd. De key stakeholders van het Ministerie van JusPol, KPS en NGO's zijn getraind door WRC en NRHG. In de praktijk worden de ingevulde formulieren doorgeleid naar de afdeling Dienst Criminele Informatie Voorziening (DCIV) van het KPS.

De NRHG heeft in juli 2018 het Nationaal Beleidsplan en het Actieplan aan de minister van JusPol aangeboden, waarin acties en voorstellen over meldpunten die moeten worden opgezet volgens geïdentificeerde wetten zijn opgenomen. De NRHG heeft voorgesteld om de meldpunten Kinderbescherming in Apoera, Coronie en Paramaribo (Stibula) beter te bemensen zodat het hulpaanbod aan slachtoffers plaats kan vinden op professionele manier.

In de vorige monitoringsperiode (juni 2015-2017) werd er gekeken naar het integreren van gender in het overheidsbeleid. Het laatste genderbeleidsdocument dateerde van 2013. Binnen deze monitoringsperiode (januari 2017-augustus 2019) lag de focus hier niet op, maar een best practice die in dit licht zeker genoemd moet worden, is de ontwikkeling van het Gendervisie Beleidsdocument 2021-2035 en het Gender Actieplan 2019-2020. Het Gendervisie Beleidsdocument is bedoeld om te bepalen wat het BGA, samen met stakeholders, in 2035 bereikt wil hebben op het gebied van gendergelijkheid. De stakeholders zijn alle ministeries en (overheids)instituten en niet-gouvernementele organisaties die gendergelijkheid nastreven. In het Gender Actieplan zijn alle geplande acties met betrekking tot gender opgenomen, ingedeeld over verschillende themagebieden. Als onderdeel van het project zijn o.a. het BGA, het Algemeen Bureau voor Statistiek (ABS) en de gender focal points van de ministeries getraind in result based management en gendergelijkheid. De documenten zijn samengesteld vanuit het raamwerk van de internationale verdragen die Suriname heeft getekend. De lancering van de documenten vond plaats op 5 juli 2019.

Een ander hoopgevend voorbeeld van geïntegreerd beleid dat in de startblokken staat, is het *Enabling, Gender-Responsive Disaster Recovery, Climate and Environmental Resilience in the Caribbean* (EnGenDER) project, waarvan de ondertekening plaats vond op 13 augustus 2019. Het doel van dit project is het verder integreren van gendergelijkheid en een mensenrechtenbenadering voor wat betreft acties inzake klimaatverandering, milieu, herstel na (natuur)rampen en het identificeren en aanpakken van gaten met betrekking tot deze issues, zodat er gelijke toegang tot oplossingen is voor mannen, vrouwen, jongens en meisjes. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken, met name BGA, zal als projectcoördinator de overige stakeholders aansturen, ministeries en (overheids)instanties en NGO's, in afstemming met UNWomen.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Er zijn ontwerp wetten voorbereid namelijk 'Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid' en 'Gelijke Behandeling Arbeid', maar deze zijn nog niet goedgekeurd. Daarentegen is de Wet Arbeidsbescherming Gezin goedgekeurd en worden er voorbereidingen getroffen voor operationalisering van het Fonds Voorzieningen Ouderschapsverlof. Er is onderzoek gedaan naar prevalentie van huiselijk en seksueel geweld, maar ook naar de rol van buurtorganisaties bij de aanpak van huiselijk en seksueel geweld. De dataverzamelingstool voor registratie van hulpvragen in het kader van huiselijk en seksueel geweld is versterkt en er is beleid voorgesteld voor het instellen van meldpunten Kinderbescherming.

Er wordt door de overheid, NGO's en samenwerkingsverbanden van deze actoren aandacht besteed aan de bewustwording over en capaciteitsversterking van gemeenschap en dienstverleners met betrekking tot (huiselijk) geweld, gender en vrouwenrechten.

Doordat de focus van dit rapport ligt op welke acties er wel zijn uitgevoerd, wordt mogelijk de indruk gewekt dat we best tevreden mogen zijn. Echter, ondanks de lijst met trainingen en awareness activiteiten op het gebied van huiselijk geweld, is er nog steeds geen sprake van institutionalisering van capaciteitsversterking. Na jaren training van eerstelijns hulpverleners door NGO's, is dit onderwerp nog steeds geen (verplicht) onderdeel van het curriculum van de opleidingen van bijvoorbeeld het KPS en de Faculteit Medische Wetenschappen. Dergelijke beleidsmaatregelen zijn hard nodig om duurzame

resultaten te bereiken met betrekking tot gendergelijkheid, geweld binnen gezinnen uit te bannen en een veilige omgeving te creëren voor mannen en vrouwen, jongens en meisjes om zich ten volle te kunnen ontwikkelen.

GENDER – IN GETALLEN

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	48
Grootste uitvoerder	De Staat (48% van de acties), gevolgd door lokale NGO's (31%)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	12 (25% van de acties)
Meeste acties gaan over	Awareness (46% van alle acties, gevolgd door capaciteitsversterking (30% van alle acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	Infrastructuur
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (42% van de acties), gevolgd door internationale NGO's/VN-organisaties en buitenlandse overheden/ambassades (elk 21% van de acties)

3.9 RECHTEN VAN LGBT

Bij het thema Rechten van Lesbiennes, Gays, Biseksuelen en Transgenders (LGBT)³ zijn er twee onderwerpen bekeken over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

- **Wetgeving:** welke progressie is er geboekt bij het voorbereiden en aannemen van wetgeving, dat expliciet discriminatie op basis van seksuele oriëntatie en genderidentiteit verbiedt? In het bijzonder, welke progressie is er geboekt ten aanzien van inclusiviteit van de Arbeidswetten (o.a. gebrek aan aanspraak op sociale wetten voor partners van LGBT-werknemers)?
- **Geweld:** welke maatregelen zijn er genomen om geweld tegen LGBT-persoonen te voorkomen; welke sancties zijn getroffen bij geweld tegen LGBT-persoonen?

Rechten van LGBT waren geen apart thema in de vorige monitoringsperiode. Wel is er toen bij het thema Gender ook aandacht besteed aan LGBT-rechten in het kader van het bevorderen van reproductieve rechten en gezondheid. Er was destijds veel sprake van activisme en aandacht voor het vergroten van bewustzijn over LGBT en hun rechten. Tijdens deze monitoringsperiode lijkt hiervan minder sprake te zijn geweest. Mogelijk komt dit doordat er minder prominente cases zijn geweest waarin er in het openbaar aangezet werd tot discriminatie en haat, zoals destijds wel het geval was. Een andere reden kan zijn dat er minder donorfondsen aanwezig waren.

WETGEVING EN BELEID

Begin 2017 was er veel aandacht voor het verzoek van Yvanna Hilton aan de kantonrechter om het Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB), door het plaatsen van een kantmelding, een aanvulling te laten plegen in de registers voor wat betreft haar geslacht. Door de toewijzing van de rechter op 11 januari 2017 is het CBB niet alleen hiertoe verplicht, er is ook waardevolle jurisprudentie ontstaan. De Staat Suriname (het CBB) kondigde een paar dagen later aan dat zij hoger beroep aantekent tegen het vonnis van de rechter. Het is onduidelijk of dit daadwerkelijk gebeurd is.

Vanuit civil society is het initiatief dat het meest opvalt, de Verklaring van Paramaribo. In 2016 ondertekenden de eerste bedrijven in Suriname deze verklaring, welke als doel had bedrijven en maatschappelijke organisaties te stimuleren een LGBT-inclusieve werkomgeving te creëren. Het uiteindelijke streven is dat bij bedrijven gender neutrale CAO's de norm worden, waarbij dezelfde rechten gelden voor homoseksuele medewerkers (en hun partners) als voor heteroseksuele medewerkers.

In deze periode heeft de organisatie PAREA, de initiatiefnemer van de Verklaring, vijf rondes van ondertekening gehad, waardoor het totaal aantal werkgevers dat hun handtekening onder de verklaring heeft gezet aan het eind van de monitoringsperiode op 70 staat.

In maart 2017 is door het Women's Rights Centre (WRC) een implementatieplan opgesteld voor een mensenrechtenbureau gericht op de bescherming en naleving van de mensenrechten van kwetsbare groepen waaronder de LGBT-gemeenschap. Het bureau is nog niet opgericht.

In 2017 is er door het WRC onderzoek verricht naar de ervaring die sekswerkers, LGBT mannen en vrouwen en zij die leven met HIV (inclusief jongeren), hebben met stigma en discriminatie en het

³ In overeenstemming met de leden van de BINI-werkgroep, is gekozen voor de bewoording 'lesbiennes, gays, biseksuelen en transgenders (LGBT)', waarmee wij niemand willen uitsluiten die zich identificeert op een andere manier (bijvoorbeeld *queer* of *in between*)

identificeren van nationaal beleid en strategieën gericht op het opheffen van de belemmeringen in hun toegang tot gezondheidsdiensten in Suriname (Lespiki Mi).

In mei 2017 heeft de organisatie Chances for Life in samenwerking met PAREA en het LGBT Platform, een community based organization (CBO) Network for advocacy (CNFA) opgericht. De CBO partners werken met key populations zoals het LGBT Platform, Foundation He + HIV, Stichting Suriname Men United, PAREA, Womens Way, Chances For Life, Suriname Coalition van Sex Workers (SUCOS) en Stichting Double Positive om prioriteiten te identificeren voor de belangenbehartigingstaak.

Het primaire doel van het CNFA is het ontwikkelen van een nationaal belangenbehartigingsplan en een strategie die in lijn zal zijn met het regionaal pleitbezorgingsplan. De kernpunten zijn daarbij mensenrechten, geweld, stigma en discriminatie, ongelijkheid binnen de wet, toegang tot werkplek en toegang tot gezondheidsdiensten. Enkele van de afspraken zijn dat de Start-up commissie (SUP) is opgericht en werkt namens de CNFA; de SUP-leden worden benoemd voor één jaar en hebben een duidelijke taakstelling en zij finaliseren het concept advocacy plan. Daarnaast hebben trainees van een project capaciteitsversterking van de Stichting Double Positive samen met het CNFA, petitie van jongeren, ouderen, doven en slechthorenden die leven met HIV overhandigd. Hierin werd aandacht gevraagd voor de discriminatie en stigma die deze kwetsbare groepen en de LGBT dagelijks ervaren. Het CNFA heeft de beleidsmakers en de wetgevende macht hiervan ook in kennis gesteld en hen het rapport Lespiki Mi overhandigd.

Vanuit de regering en overheid was het in deze periode erg stil wat betreft rechten van LGBT en inclusieve (arbeids)wetgeving. In maart 2017 heeft de Commissie Diversiteit & Inclusiviteit het eindverslag van een serie hearings naar de meningen van de samenleving over LGBT overhandigd aan minister Jennifer van Dijk-Silos van Justitie en Politie. Nadat Jennifer van Dijk-Silos afzwaaide als minister, is er niets meer mee gebeurd.

In maart 2017 heeft Grace Watamaleo, lid van de Nationale Assemblée (DNA), deelgenomen aan de reguliere vergadering van Parliamentarians for Global Action (PGA) in Costa Rica. Het thema was 'Sharing Experiences among Parliamentarians to Advance Equality and Non-Discrimination on the grounds of Sexual Orientation and Gender Identity (SOGI) in Latin America & Caribbean' en de focus lag op het vergroten van kennis met betrekking tot wetgeving, beleid en begroting. Het is niet bekend of er binnen het parlement vervolgacties zijn ondernomen.

Het LGBT Platform is in februari 2018 door de commissies 'Gelijke Behandeling' en 'Geweld op de Werkplek' (ingesteld door het Ministerie van Arbeid) geconsulteerd over wetsontwerpen met betrekking tot de bevordering van gelijke behandeling en het tegengaan van geweld op de werkplek. Het Platform heeft gevraagd om uitbreiding van de discriminatiegronden in de wet Gelijke Behandeling dat wil zeggen dat discriminatie van werknemers op basis van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit ook expliciet strafbaar moet zijn. In de ontwerpwet 'Gelijke Behandeling Arbeid', aangeboden op 9 juli 2019 aan DNA, is een verbod op onderscheid op grond van seksuele geaardheid opgenomen. In de ontwerpwet 'Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid', welke op 19 juli 2019 is aangeboden aan DNA, is de bepaling verwerkt dat werkgevers speciaal beleid moeten maken ter bescherming van LGBTI-werknemers op de werkplek.

GEWELD TEGEN LGBT

Er is weinig concrete actie ondernomen om geweld tegen de doelgroep te voorkomen en aan te pakken. Wat awareness van politieagenten betreft is er nog een lange weg te gaan. In theorie moet de politie

zonder aanzien des persoon, de rechten en plichten van een ieder die aangifte doet van geweld in acht nemen; dit gaf politie-inspecteur Marcha Reumel aan tijdens een bijeenkomst over aangifte doen van geweld in juli 2019 (georganiseerd door Suriname Men United, voor transgender en mannen die seks hebben met mannen). In de praktijk blijkt dat personen die geconfronteerd worden met geweld zich lang niet altijd veilig voelen om aangifte te doen, of zich serieus genomen voelen als zij aangifte doen. Er heeft geen training van politieagenten plaatsgevonden om het stigma en de discriminatie van LGBT aan te pakken.

Leden van de belangrijkste LGBT key populations in Suriname, met name mannen die seks hebben met mannen (MSM), seks werkers en transgenders, ervaren aanzienlijk stigma en discriminatie dat hun kwetsbaarheid voor HIV en slechte gezondheidssituatie vergroot en leidt tot schending van hun mensenrechten.

Opvallend positief zijn wel de acties die genomen zijn uit de hoek van een dubbel kwetsbare groep, die van de sekswerkers. In maart 2018 is de Surinaamse Coalition for Sexworkers (SUCOS) opgericht om op te komen voor de mensenrechten van deze doelgroep en hun veiligheid te waarborgen. De organisatie wordt geleid door de sekswerkers zelf en bestaat uit vrouwen, mannen die seks hebben met mannen en transgenders.

Naast het reguliere werk van de organisatie, zijn onder andere de volgende activiteiten uitgevoerd:

- het regelen van basiszorgverzekeringskaarten voor vijftien sekswerkers;
- onderzoek naar geweld tegen en door sekswerkers binnen het project 'Mapping police practice in Paramaribo';
- het organiseren van workshops over mensenrechten en juridische dienstverlening;
- het organiseren van een praktijktraining over het gebruik van social media als advocacy tool.

De awareness activiteiten hebben als onderliggend doel het creëren van meer begrip voor de uitdagingen van sekswerkers en daarmee ook het vergroten van de beleving van hun mensenrechten. Tevens heeft SUCOS geparticipeerd in trainingen en workshops binnen het project 'Engaging with national stakeholders', georganiseerd door de Caribbean Sex Workers Coalition, met als doel het opstellen van een meerjarenplan.

Noemenswaardig is dat deze jonge organisatie al snel de weg naar internationale fondsen heeft kunnen vinden, alsmede een werkrelatie heeft opgebouwd met het districtsbestuur. In de afgelopen periode heeft SUCOS drie meetings gehad met het districtscommissariaat over de regulering van sekswerk. Op verzoek van de districtscommissaris wordt er door SUCOS een projectdocument voorbereid.

ALGEMENE OPMERKINGEN

De overheid van Suriname heeft LGBT-rechten duidelijk niet als prioriteit en deze zijn derhalve niet ingebed in het nationaal beleid. Hierdoor is de ontwikkeling afhankelijk van een toevallig persoon die begaan is met het onderwerp. Over het algemeen houdt de regering afstand van dit thema, hoewel binnenskamers (in bijvoorbeeld DNA) vaker wordt gemeld dat men voor gelijke rechten is, ook voor de LGBT-gemeenschap. DNA-leden behorend tot de PGA-groep staan af en toe open voor een gesprek.

Met de uitspraak van de rechter in het voordeel van Yvanna Hilton is er een precedent geschapen. De leiding van het Korps Politie Suriname geeft op individueel niveau gehoor aan de oproep voor humane behandeling van individuen van de LGBT-gemeenschap. Op de werkvloer kan het echter nog misgaan.

De acties die zijn ondernomen zijn veelal door het maatschappelijk middenveld geïnitieerd of buitenlandse donoren die de eis stellen dat LGBT-rechten worden meegenomen bij het standaardiseren van regels en wetten. De steeds groeiende Gay Pride en het voorbeeld welke Suriname stelt (er is bijvoorbeeld nu sinds twee jaar een Pride in Guyana en voor 2020 staat de eerste Pride in Frans Guyana gepland) voor de regio, is een indicator dat de samenleving stappen in de goede richting zet.

RECHTEN VAN LGBT – IN GETALLEN

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	20
Grootste uitvoerder	Lokale NGO's (65% van de acties) en de Staat (35% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	2 (12% van alle acties)
Meeste acties gaan over	Wetgeving (6 acties, 35%), gevolgd door beleidsformulering en dienstverlening (elk 24% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	Infrastructuur
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (35% van de acties) en internationale NGO's/VN-organisaties (35%)

3.10 SPORT

Bij het nagaan van activiteiten voor Sport tussen januari 2017 en augustus 2019 is gefocust op een tweetal onderwerpen:

1. **Buurtsport:** Welke maatregelen zijn er genomen (in welke gebieden) om buurtsport ontwikkelingen te bevorderen, onder andere vanuit het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken (S&J)?
2. **Schoolsport:** Welke maatregelen zijn er genomen voor het bevorderen van sport op scholen?

In de vorige monitoringperiode was dit thema genoemd 'Jongeren en Sport'. Voor deze periode is ervoor gekozen om alleen naar Sport te kijken.

BUURTSPOORT

Er zijn in de vakantie zwemactiviteiten in districten zoals Paramaribo, Commewijne, Para en Nickerie georganiseerd door zowel buurtorganisaties als de overheid. Dossiers voor de bouw van een algemeen zwembad in Coronie en de rehabilitatie van het zwembad Nickerie zijn in mei 2019 door de overheid afgerond, maar er is nog geen sprake van enige bouw of rehabilitatie. (Begin 2018 zijn er overigens ook plannen geopperd om een Olympisch park op te zetten, met daarbinnen ook een Olympisch zwembad. De bouw van het Olympisch park zou vanuit een Topsportfonds worden gefinancierd. Geen van de plannen m.b.t. het fonds en daarmee het park, zijn gerealiseerd.)

De overheid heeft op verschillende locaties speeltuinen opgeknapt en op sommige locaties nieuwe gebouwd. Er zijn ook enkele kunstgrasvelden aangelegd en cursussen voor voetbaltrainers/coaches verzorgd. Deze voetbaltrainers/coaches zullen na de ingebruikname van de kunstgrasvelden verantwoordelijk zijn voor begeleiding (voetbal en sociale en maatschappelijke begeleiding) van de jongeren uit het gebied. Het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken is er verder toe overgegaan om trainingen voor beheersorganisaties sportaccommodaties te houden, om de duurzaamheid van de accommodaties te garanderen. Het is onduidelijk hoeveel trainingen zijn verzorgd, hoeveel personen hebben deelgenomen en welk effect het heeft gehad op het beheer van sportaccommodaties. Noch is er detailinformatie over aantallen aangelegde velden of opgeknapte speelvelden.

SCHOOLSPORT

Het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken gaf aan, samen met het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur ook schoolsport en massasport nieuw leven in te willen blazen door projecten hiervoor te ontwikkelen. Nadere informatie hierover is niet ontvangen bij navraag. Daarnaast is ook internationale samenwerking gezocht, voor onder andere voetbal en jeugdontwikkeling, bij landen als Brazilië en Servië. De status van deze samenwerkingen aan het einde van de monitoringsperiode is niet bekend.

Sport en seksueel geweld

Het Surinaams Olympisch Comité (SOC) is op 8 april 2019 een campagne gestart om seksueel molest in de sport tegen te gaan en vrouwen in de sport te belichten. Verder ontplooipte het SOC in 2019 activiteiten om te komen tot een gedragscode in de sport, waarbij er drie workshops zijn gehouden, respectievelijk voor sportbonden, atleten trainers en coaches. Het SOC is in dit kader ook een samenwerking aangegaan met het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken.

Stichting Projekta lanceerde in augustus 2018 een programma genaamd “Communities & Sport Tegen Huiselijk en Seksueel Geweld”, waarbinnen o.a. een voorlichtingspakket is ontwikkeld waarbij de getrainde coaches, sport en andere bewegingsactiviteiten kunnen gebruiken om seksueel en huiselijk geweld bespreekbaar te maken. Daarnaast zijn coaches getraind in het incorporeren van bewustwordingsactiviteiten over geweld in hun dagelijkse activiteiten.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Er zijn zoals hierboven aangeven wel activiteiten uitgevoerd door de overheid voor de jeugd om te recreëren en te sporten in de onderdelen zwemmen, voetbal en basketbal. Wij hebben helaas geen concrete informatie kunnen vinden over een samenhangend raamwerk waarbinnen deze activiteiten passen en welke doelen nagestreefd worden. Voorts blijkt ook dat er nog geen duidelijke strategie is uitgezet voor het ontwikkelen van schoolsport en massasport, alsook specifiek aandacht voor meisjes en sport- en bewegingsactiviteiten.

Uit de dataverzameling valt ook bitter weinig concrete informatie te halen - hoeveel velden zijn er precies aangelegd, hoeveel trainers getraind, hoeveel beheersplannen voor accommodaties opgesteld en in uitvoering. Met andere woorden: er valt weinig concreets te monitoren bij het ministerie.

SPORT – in getallen

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	31
Grootste uitvoerder	De Staat (61% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	4 (14%)
Meeste acties gaan over	Infrastructuur (33% van de acties) en Dienstverlening (30% van de acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	Wetgeving, Onderzoek
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (65% van de acties)

3.11 DECENT WORK

Bij het thema Decent Work zijn er drie aandachtsgebieden bekeken over de periode januari 2017 tot en met augustus 2019:

- Door DNA goedgekeurde **toetreding tot diverse verdragen van de International Labour Organization (ILO)**: welke stappen zijn er genomen na de goedkeuring tot toetreding; welke aanpassingen voor harmonisatie van nationale wetgeving zijn er doorgevoerd; welke beleidsuitgangspunten zijn er geformuleerd?
- Het eerste **Decent Work Country Programme** (DWCP 2014-2016) is afgelopen in 2016: zijn er stappen ondernomen om te geraken tot een tweede programma?
- **Tripartisme en Sociale Dialoog** (componenten van Decent Work Programma): hoe zijn die tot uiting gekomen in het beleid van de regering?
-

ILO-VERDRAGEN EN WETGEVING

Wat opvalt is het relatief grote aantal ingediende ontwerp-wetsvoorstellen en goedgekeurde wetten. Onder leiding van het Onderdirectoraat Juridische en Internationale Zaken van het Ministerie van Arbeid is er hard gewerkt om nationale wetgeving in lijn te brengen met de geratificeerde ILO-verdragen. Aan het einde van de monitoringsperiode waren deskundigen van het Ministerie van Arbeid bezig met de goedgekeurde ontwerp-wetten ter ratificatie van het ILO-verdrag Gelijke Beloning Mannen en Vrouwen (No. 100) en het ILO-verdrag Gelijke Behandeling en Kansen inzake Arbeid en Beroep (No. 111), terwijl de bepalingen uit deze verdragen al verwerkt waren in de reeds aangeboden ontwerp-wet Gelijke Behandeling Arbeid. Dit kan als een belangrijke mijlpaal worden gezien.

De door de minister van Arbeid ingestelde commissies 'Gelijke Behandeling' en 'Geweld op de Werkplek' hebben stakeholdersessies gehouden waarbij vertegenwoordigers van relevante maatschappelijke organisaties gehoord zijn, waaronder belangenverenigingen van kwetsbare minderheden zoals Double Positive (voor mensen die leven met HIV) en het LGBT Platform. De Ontwerp-wet Gelijke Behandeling Arbeid en de Ontwerp-wet Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid zijn in juli 2019 aangeboden aan DNA. Helaas zijn deze nog niet in behandeling genomen.

Wel noemenswaardig, al vond het buiten de monitoringsperiode plaats (oktober 2019), is dat het Ministerie van Arbeid vooruitlopend op de aanneming van de wet, een driedaagse workshop heeft gehouden voor 50 personen van het Ministerie van Arbeid, bedrijfsleven en vakbeweging over de Gelijke Behandeling in Arbeid.

Overigens zijn de private sector en de vakbonden niet onverdeeld enthousiast over alle aangenomen arbeidswetten. De Wet Arbeidsbescherming Gezin (Wet Bescherming Moederschap) die op 11 april 2019 goedgekeurd is in DNA, heeft voor enig onbegrip en opschudding gezorgd in de samenleving. De rechten en plichten van moeder en vader zijn hierin opgenomen, waaronder de duur van verlof. Er was vooral commentaar op het toekennen van verlofdagen aan vaders, omdat er geen garanties zouden zijn dat die dagen daadwerkelijk besteed zouden worden aan zorg. Deze reacties wijzen op de grote noodzaak van meer bewustwording over gendergelijkheid en zorgtaken.

Verder komt de solidariteitsheffing, in de vorm van het Fonds Voorzieningen Ouderschapsverlof, voor een groot deel op het bord van de werkgever te liggen. De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) heeft op 10 april 2019 een verklaring uitgebracht waarin zij aangeeft dat werkgevers niet zijn geconsulteerd over het opzetten van het Fonds. De kanttekeningen welke de VSB in de initiële ronde van de consultatie bij deze wet heeft geplaatst zijn ook niet meegenomen.

DECENT WORK COUNTRY PROGRAMME

In het vorige monitoringsrapport kon er positief worden gerapporteerd over de gestage uitvoer van de diverse elementen van het eerste Decent Work Country Programme (DWCP) 2014-2016. De totstandkoming van een tweede DWCP kostte helaas veel meer tijd. Na een hobbelig traject waarbij de tripartiete partners zich vaak niet gekend voelden, ondertekenden vertegenwoordigers van de overheid, ILO, vakbeweging en het bedrijfsleven pas op 5 november 2019 het tweede DWCP. Ondanks de ondertekening blijft de VSB, die zich hierom tijdelijk terugtrok uit het proces om te komen tot een volgend DWCP, bij haar standpunt dat rechtvaardige belangen en wensen van het bedrijfsleven achteloos ter zijde geschoven werden door de regering, waardoor bedrijven niet gericht kunnen werken aan de verbetering en verhoging van de productie van goederen en diensten.

TRIPARTISME EN SOCIALE DIALOOG

Nadat in de vorige monitoringsperiode (juni 2015-2016) de Sociaal Economische Raad (SER) opnieuw geïnstalleerd was (april 2016), heeft zij zowel gevraagd als op eigen initiatief adviezen verstrekt aan de President en DNA. Aangezien een consultatief advies niet gepubliceerd mag worden, is niet al het werk dat de SER heeft verricht bekend. In 2018 werd de SER door de regering geraadpleegd voor advies over het bepalen van het minimum uurloon. Dit advies liet lang op zich wachten, omdat de benodigde documenten niet (tijdig) beschikbaar werden gesteld aan de SER. In 2019 heeft de SER onder andere adviezen uitgebracht met betrekking tot de boedelproblematiek, de gezondheidszorg en het naar een hoger niveau tillen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen (MKMO's).

De private sector, vertegenwoordigd door de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB), is gebelgd over het uitblijven van tripartiet overleg en sociale dialoog. Dit was, volgens hun, niet alleen het geval bij het voorbereiden van de wet Bescherming Moederschap, maar ook bij het Besluit Minimum Uurloon en de Wet Minimumloon 2019. Onderstaande tijdlijn laat zien welke gebeurtenissen er vooraf gingen aan de aanneming van de laatste twee genoemde wetten, respectievelijk op 24 juni en 18 juli 2019.

3 oktober 2017	Minister Moestadja van Arbeid benoemt een tripartiete commissie die uiterlijk december 2017 voorstellen moest doen voor herziening van de 3 jaar oude Wet Minimum Uurloon. Naast ambtenaren van het Ministerie van Arbeid, nemen de VSB en Ravaksur hierin zitting.
24 januari 2018	De tripartiete commissie brengt advies uit in de vorm van een ontwerpwet. De minister van Arbeid zal het doorsturen naar het Arbeidsadviescollege (AAC), dat met een definitief advies moet komen.
29 juni 2018	De VSB verzoekt de regering de aanpassing van het nieuwe minimum uurloon aan te houden en dit te bepalen vanuit sociale dialoog en nationale consensus.
12 juli 2018	De Minister van Arbeid deelt het volgende mee in DNA m.b.t. het staatsbesluit over de verhoging van het minimum uurloon: <ul style="list-style-type: none"> • De Raad van Ministers keurde verhoging goed. • Bij de Staatsraad stuitte dit besluit op kanttekeningen (16 vragen en opmerkingen). • Het bedrijfsleven plaatste ook kanttekeningen bij het besluit en gaf aan dat er geen overleg was. • Het Staatsbesluit wordt daarom voorgehouden aan de SER. • Voorlopig wordt het minimumloon niet verhoogd.
15 juli 2018	Ravaksur laat weten dat zij vindt dat de aanpassing van het minimum uurloon correct is gebeurd en vindt de bezwaren van het bedrijfsleven misplaatst.
18 juli 2018	De SER geeft aan dat zij nog een heleboel documenten nodig heeft voordat zij kan adviseren in deze kwestie.
4 maart 2019	Het Ministerie van Arbeid biedt de ontwerpwet Minimumloon 2019 aan DNA aan.
30 mei 2019	Minister van Arbeid stelt in DNA: <ul style="list-style-type: none"> • Het minimumuurloon wordt vastgesteld in besprekingen tussen het ministerie, het bedrijfsleven en de vakbonden. • Het huidige ongepubliceerde concept-staatsbesluit gaat uit van één minimumuurloon van SRD 8,40, zonder diversificaties, op advies van de SER. [Inmiddels is het staatsbesluit wel afgekondigd]
1 juni 2019	Het Ministerie van Arbeid laat weten dat in DNA het idee is voorgedragen van het instellen van een

	Nationale Loonraad, om in de toekomst te geraken tot een snellere en breed gedragen besluitvorming m.b.t. wetgeving. Meerdere partijen worden hierbij betrokken, w.o. organen die belast zijn met de vaststelling en de beoordeling van de economische en de sociale indicatoren van Suriname en de organisaties die de belangen van de werkgevers en de werknemers behartigen. [Deadline voor om kandidaten bekend te maken is april 2020.]
juni 2019	Het Staatsbesluit van 24 juni 2019, houdende uitvoering van artikel 3 lid 4 van de vigerende Wet Minimum Uurloon (S.B. 2014 no. 112) (Besluit Minimum Uurloon) is door de president bekrachtigd.
25 juni 2019	De Minister van Arbeid deelt het volgende mee aan DNA: <ul style="list-style-type: none"> • In de nieuwe wet 'Minimumloon' wordt de Nationale Loonraad genoemd die jaarlijks het minimumloon vaststelt en afkondigt; • Het Staatsbesluit om de Nationale Loonraad te regelen is bijna gereed, op de samenstelling na. Deze zal tripartiet zijn. • De laatste aanpassing van het minimumloon is niet doorgevoerd omdat de Staatsraad dit wilde voorleggen aan de SER.
9 juli 2019	De ontwerpwet Werktijdenregeling 2019 is op 9 juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid.
18 juli 2019	De Wet Minimumloon 2019 is op 18 juli 2019 met algemene 28 stemmen in DNA goedgekeurd. Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B 2019, no. 101

De samenstelling van de Nationale Loonraad is bij publicatie van dit rapport nog niet gereed; de deadline voor de bekendmaking van de kandidaten is april 2020.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Er is met voortvarendheid gewerkt aan ontwerp wetten en aanpassing van bestaande wetgeving vanuit het Ministerie van Arbeid, waarbij de internationale committeringen ook zijn verwerkt in de nationale wetgeving. Het tripartisme en sociale dialoog kwamen echter niet goed tot hun recht en de private sector, met name de VSB, liet haar stem daar duidelijk over horen. Zij is van oordeel dat haar zienswijze en standpunten onvoldoende en zelfs niet worden meegenomen. Het voorgaande heeft een grote invloed gehad op het niet kunnen overeenstemmen over en het uitvoeren van het vervolg Decent Work Country Programme binnen het geplande tijdsbestek.

Dat betekent dat er kostbare tijd verloren is gegaan om te werken aan beleid en concrete maatregelen die hadden moeten leiden tot het verminderen van de kwetsbaarheid van werknemers en werkzoekenden.

DECENT WORK – in getallen

Een cijfermatige weergave van de in de bijbehorende matrix opgenomen activiteiten

Aantal acties	28
Grootste uitvoerder	De Staat (86% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	4 (14% van de acties)
Meeste acties gaan over	Wetgeving (75% van alle acties), gevolgd door beleidsformulering (25% van alle acties)
Helemaal geen acties op het gebied van	Capaciteitsversterking, Awareness, Dienstverlening, Infrastructuur, Netwerken
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (89% van de acties), gevolgd door het bedrijfsleven (10% van de acties)

4 VERGELIJKING THEMA'S

BINI keek niet alleen afzonderlijk naar enkele kerngetallen binnen de elf prioriteits-thema's, maar vergeleek deze ook onderling. Om de thema's optimaal te kunnen vergelijken en de onderlinge verschillen in aantal acties 'weg te werken' is de vergelijking vooral gemaakt op basis van percentages i.p.v. aantallen.

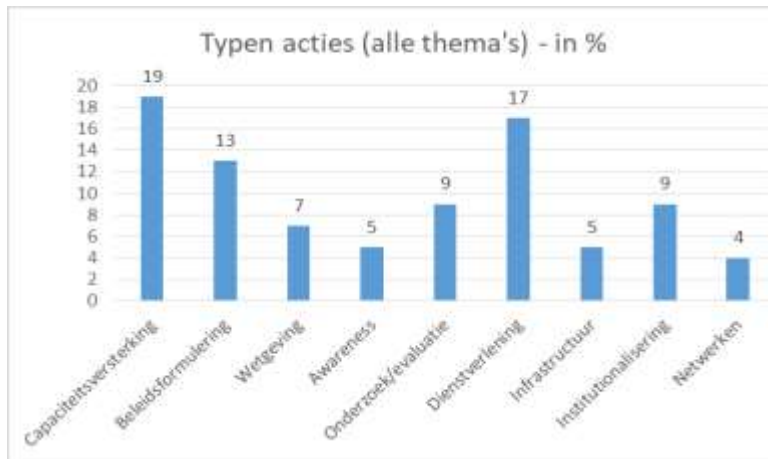
Ter herinnering, er is gekeken naar drie kenmerken per actie/thema:

- Welke typen acties zijn uitgevoerd
- Wie heeft uitgevoerd
- Wie heeft gefinancierd

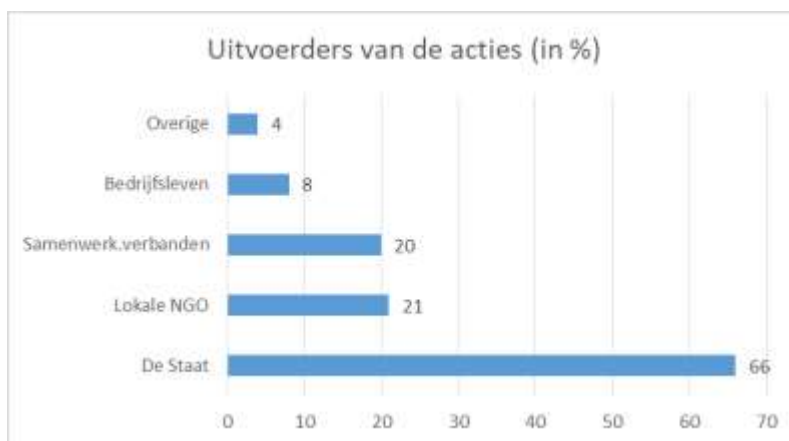
Hoewel de monitoring en de analyse bij deze 'ronde' op een iets andere manier is gedaan dan bij de vorige, leek het ons wel waardevol om enkele trends uit de vorige en deze rapportage te vergelijken.

4.1 ALLE THEMA'S OP EEN RIJ

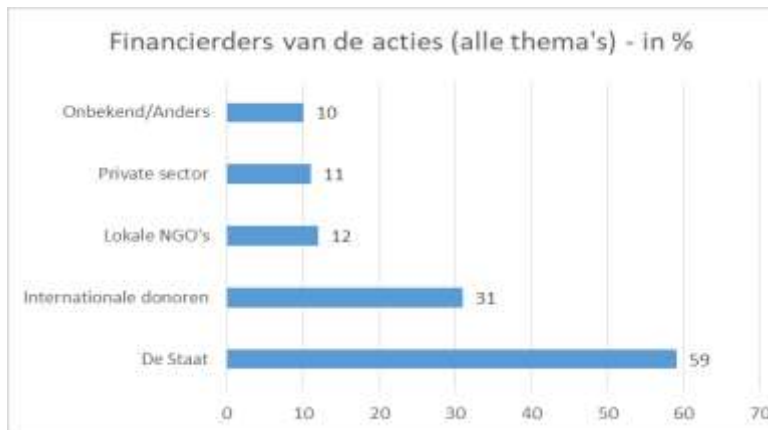
	Monitoring Rapport 1 (9 thema's)	Monitoring Rapport 2 (11 thema's)
Aantal acties	482 (gemiddeld 54 per thema)	431 (gemiddeld 39 per thema)
Grootste uitvoerder	De Staat (77% van de acties)	De Staat (66% van de acties)
2^e grootste uitvoerder	NGO's (19% van de acties)	NGO's (24% van de acties)
Acties uitgevoerd door samenwerkingsverbanden	31%	20%
Meeste acties gaan over	Capaciteitsversterking (19% van de acties), gevolgd door Dienstverlening (17% van de acties)	Capaciteitsversterking (19% van de acties), gevolgd door Dienstverlening (17% van de acties)
De meeste acties zijn gefinancierd door	De Staat (52% van de acties), gevolgd door buitenlandse donoren (37% van de acties)	De Staat (59% van de acties), gevolgd door buitenlandse donoren (31% van de acties)

Overall bekeken hebben de meeste uitgevoerde acties in de monitoringsperiode te maken met capaciteitsversterking en dienstverlening.

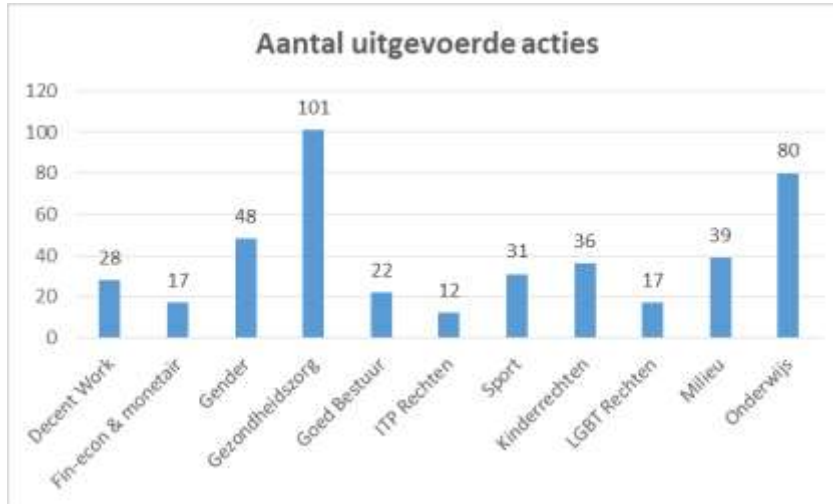

De Staat was de grootste uitvoerder van de acties, gevolgd door lokale NGO's en samenwerkingsverbanden. In vergelijking met het vorig rapport, wordt nu een iets groter percentage van de acties door NGO's uitgevoerd.

De Staat was de ook de grootste financierder van acties, gevolgd door internationale donoren (zoals NGO's, VN-organisaties, de EU, en overheden).

4.2 VERGELIJKING VAN THEMA'S

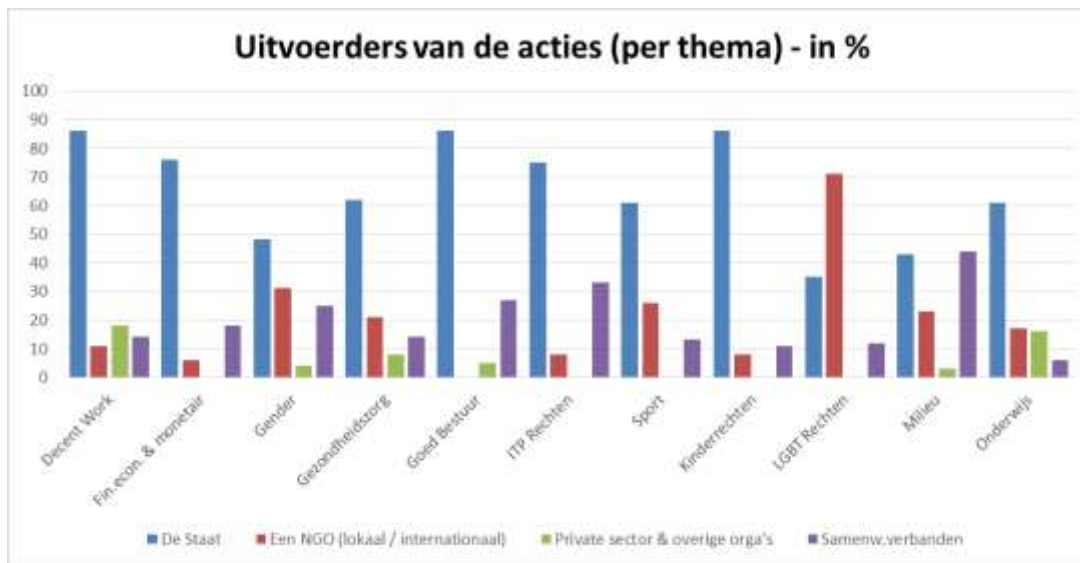

De meeste acties zijn uitgevoerd op het gebied van Gezondheidszorg en de minste op het gebied van ITP Rechten. Dit was bij de vorige monitoring-exercitie ook het geval.

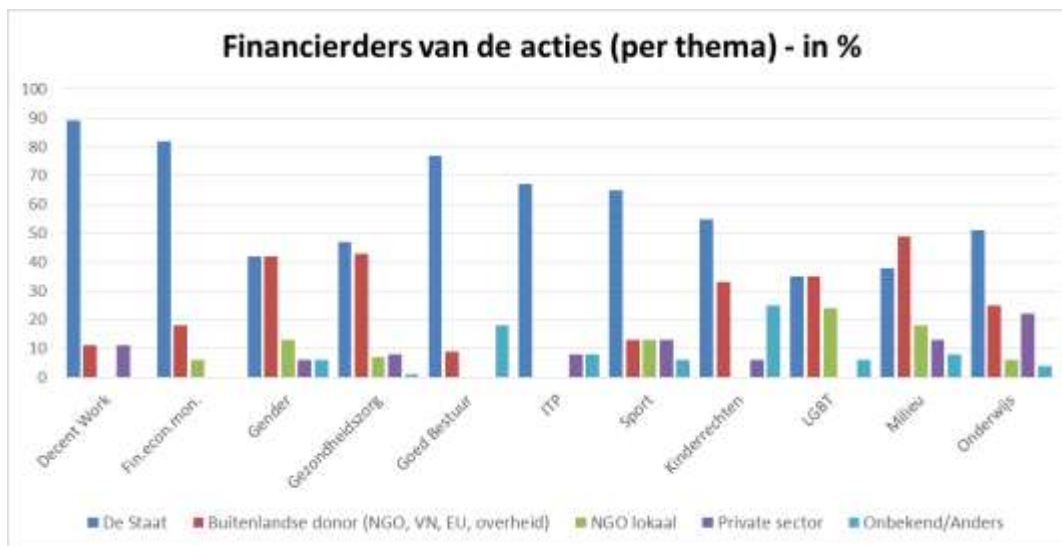
Uitgevoerde acties naar type & thema (in %)											
	Decent Work	Fin.econ. mon.	Gender	Gezondheid	Goed Bestuur	ITP rechten	Sport	Kinderrechten	LGBT rechten	Milieu	Onderwijs
Capaciteitsversterking		6	29	12	45		13	33	18	36	39
Beleidsformulering	25	12	10	15	18	17	10	28	24	28	5
Wetgeving	75	30	13	2	23	17			35	28	5
Awareness		12	46	9		25	3	8	18	33	5
Onderzoek/evaluatie	4	12	15	13	18			8	12	26	4
Dienstverlening		6	8	26	41	25	32	22	23	5	16
Infrastructuur				16	5	8	35	8			25
Institutionalisering	4	12	4	19	5	25	3	8	6	8	18
Netwerken			2	6			3	6		5	4

Uit bovenstaande tabel is te zien dat – hoewel Capaciteitsversterking als type actie het meest voorkwam in de totale telling van acties – het niet binnen alle thema's het meest voorkomend is. Integendeel, slechts bij vier thema's kwamen Capaciteitsversterkingsacties het vaakst voor, t.w. Goed Bestuur, Kinderrechten, Milieu en Onderwijs. Bij Decent Work, Financieel-Economisch en Monetair Beleid en Rechten van Inheemse en Tribale Volken kwam geen enkele capaciteitsversterkingsactie aan de orde binnen de door BINI gekozen subvragen.

Bij de overige thema's zijn de meest voorkomende acties verdeeld. Opvallend is dat bij drie thema's het grootste percentage aan acties met wetgeving te maken heeft. Dit is met name de sterkste focus bij Decent Work. Een ander markant gegeven is de sterke focus op infrastructuur bij Sport.

Op bijna alle beleidsgebieden was de Staat de grootste uitvoerder van de acties, hoewel er grote onderlinge verschillen zijn. De Staat is minder duidelijk 'aanwezig' op het gebied van LGBT-rechten waar de acties van NGO's de activiteit van de Staat overschaduwden en bij Milieu waar NGO's iets meer uitvoerden dan de Staat, Bij Gender is een goed deel van de activiteiten onder de paraplu van NGO's.

Bij gezondheidszorg kwam net iets meer geld van de Staat dan van buitenlandse donoren/financierders. Bij Gender en bij LGBT is er bijna evenveel gefinancierd door de Staat als door buitenlandse donoren/organisaties. Bij deze grafiek springt het gebied Milieu gelijk in het oog. Dit is het enig thema waarbij buitenlandse donoren meer acties hebben gefinancierd dan de Staat. Bij de vorige rapportage was dit ook het geval voor Decent Work, terwijl daar juist nu veel acties zijn gefinancierd door de Staat. De private sector investeert binnen de BINI monitoringsthema's vooral activiteiten binnen onderwijs, sport en milieu.

Let wel dat de tabellen slechts het aantal acties nagaan en geen uitspraak doen over de hoogte van bedragen. Het bedrijfsleven heeft namelijk ook significante bedragen geïnvesteerd in verbetering van de gezondheidszorg, maar dat waren vaak enkele grote projecten.

5 CONCLUSIES

Al bij het verzamelen van gegevens over wat er in de periode 2017 en augustus 2019 is ondernomen aan acties op diverse beleidsterreinen drong zich steeds weer een ongemakkelijk gevoel op: dat er ook nu veel leek te zijn gedaan, maar dat het niet vaak echt ergens toe leidde.

Er worden wel inspanningen gepleegd maar de follow-up blijft vaak genoeg uit. Er is in vele gevallen gewoon niet te achterhalen of er ooit iets is gedaan na het instellen van een commissie, of het verzorgen van een training of het produceren van een rapport. Bij het opmaken van dit tweede monitoringrapport is aan verschillende ministeries gevraagd naar hun activiteiten in het kader van de specifieke subvragen. Het is tamelijk treurig om te merken wat sommige ministeries zien als acties – handtekeningen onder pledges, het in ontvangst nemen van rapporten, het instellen van commissies, het opspelden van lintjes. (Dit soort acties zijn over het algemeen niet als afzonderlijke actie opgenomen in de matrices).

Het is interessant om de algemene bevindingen van het eerste BINI Monitoringsrapport na te lopen om te kijken of er significante veranderingen zijn geweest in de wijze waarop beleid werd gemaakt en uitgevoerd. Het antwoord is al gauw gegeven: helaas, ook deze gemonitorde periode kenmerkte zich door een gebrek aan planning, nauwelijks monitoring en rapportage en de bijna-afwezigheid van enige vorm van het afleggen van rekenschap.

PLANNING BLIJFT EEN ZWAKTE

Het eerste rapport bestreek een periode voor de aanname van het Ontwikkelingsplan (OP) 2017-2021. Een (ander) plandocument om als basis te dienen voor het gehele regeringsbeleid was er niet (het Herstel- en Stabilisatieplan waar enige tijd veel fanfare over was heeft niet als echt plan gefungeerd- het voldeed ook niet aan de criteria van een plan). Dat maakte dat er geen goed uitgangspunt was om beleidsvoornemens te monitoren. BINI besloot toen om af te gaan op beleidsvoornemens zoals uitgesproken tijdens de Jaarredes en in de Regeringsverklaring.

Het OP 2017-2021 werd uiteindelijk in augustus 2017 aangenomen, ruim twee jaar na het aantreden van de regering. De Vereniging van Economisten in Suriname (VES) stelde meteen na het publiek beschikbaar worden van het OP dat het niet voldeed aan de basis criteria van een plan. De VES gaf als aanbeveling om het OP te herformuleren, gezien de toenmalige economische situatie, en de vooruitzichten gedurende de looptijd van het plan. Dat is niet gebeurd. Van een directe operationalisering van het OP in jaarplannen en de financiële vertaling in de vorm van jaarbegrotingen, lijkt ook geen sprake te zijn geweest.

Binnenkort breekt er een nieuwe regeringsperiode aan. BINI hoopt dat ongeacht wie er in het machtscentrum komt, er tenminste wat dieper en langer, en sneller, wordt gedacht voor er regeringsverklaringen worden uitgesproken. Maak een korte regeringsverklaring met hoofdlijnen en zorg ervoor dat die in het OP wordt uitgewerkt en dat het OP in jaarplannen wordt vertaald. Dat is niet zo moeilijk.

Bekijk ook het nut van het OP – het is een wettelijke vereiste, maar de invulling ervan is aan herziening toe. Als het planapparaat niet de capaciteit heeft om ingewikkelde plannen te maken, en het overheidsapparaat niet de capaciteit heeft om planmatig te werken – en planning, monitoring en evaluatie wezensvreemde elementen zijn in het overheidsbestel – dan is het tijd voor Plan B: simpele planningsinstrumenten en van daaruit langzaam toewerken naar meer ingewikkelde systemen.

Er is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de hervorming van het nationaal planapparaat. Bij het vorig rapport vroegen wij ons af of deze hervorming, die toen nog in de kinderschoenen stond, zich binnen de resterende drie jaar van deze regeerperiode kon voltrekken. We gaven aan: “het gevaar is immers dat bij een volgende regering er andere inzichten zullen zijn. Het is daarom van groot belang dat er met spoed gewerkt wordt aan het verkrijgen van een nationale consensus over de herinrichting en versterking van het planapparaat; en dat het eigenaarschap van dat apparaat inderdaad nationaal gedragen wordt. Dat wil zeggen: niet partijgebonden, en met complete betrokkenheid en zeggenschap van niet-staatsactoren (civil society en bedrijfsleven). Daardoor vergroten we de overlevingskansen van het nieuwe apparaat.” Wij herhalen deze oproep, nu nog dringender.

BELEID BLIJFT ONSAMENHANGEND

Het OP 2017-2021 identificeerde de zwakte van het overheidsapparaat op het gebied van een planmatige, strategische aanpak en de vertaling van voornemens naar acties. In de inleiding wordt gesteld dat *“Adoptie van methoden en procedures voor plan- en beleidsformulering onderdeel [zijn] van de hervorming van het politiek-bestuurlijk apparaat. Er moet een formeel begin gemaakt worden met het langdurig proces, waarin alle onderdelen van de publieke sector overstappen naar de gangbare methoden voor de uitwerking van planning en beleid: strategische planning en resultaatgerichte budgettering, management, monitoring en evaluatie.”*

Ook bij dit tweede rapport zien we veelal losse projectjes en kleine los van elkaar staande acties, zonder dat er duidelijke prioriteiten zijn gesteld, of een logische opbouw van acties is te onderscheiden. Er is, kortom, nauwelijks sprake van een strategische benadering van beleid. Daarbij zien wij binnen bepaalde beleidsgebieden veel nadruk op één type van actie, bijvoorbeeld wetgeving bij arbeid (Decent Work) of bewustwording bij gender. Ook trainingen/workshops vallen op zonder een overkoepelend raamwerk waar binnen die passen voor een bepaald beleidsthema

Heel opvallend is hoe weinig onderzoek en evaluatie er wordt gedaan (en/of gepubliceerd) – alleen bij Milieu wordt daar nog flink in geïnvesteerd. Wij herhalen dat een strategische benadering van elk beleidsterrein zou betekenen dat er binnen dat beleidsterrein een goede verhouding moet zijn tussen de diverse strategieën (capaciteitsversterking, bewustwording, dienstverlening, onderzoek, infrastructuur (indien toepasselijk), beleidsontwikkeling en institutionalisering).

Veel kleine, losse acties binnen een beleidsgebied kunnen een vertekend beeld opleveren van de ware aard, grootte en het belang van de interventies. De werkelijke impact op de kwaliteit van leven van rechthebbenden blijft daardoor onzichtbaar.

ZONDER SYSTEMATISCHE MONITORING EN EVALUATIE, GEEN REKENSCHAP

Een enorm obstakel voor het objectief kunnen monitoren van beleidsuitvoering is het gebrek aan systematische rapportage van acties. Er zijn enkele uitzonderingen hierop, zoals het NIMOS en het Bureau Genderaangelegenheden.

Door het uitblijven van activiteiten-, project- en programmarapportages en doordat het niet mogelijk is om bestedingen direct toe te schrijven aan acties kan er ook geen evaluatie plaatsvinden over de efficiëntie en effectiviteit van bestedingen, of de investeringen in bijvoorbeeld specifieke doelgroepen.

Het monitoren van beleid hoort niet alleen een verslag op te leveren over wat er is gedaan, maar zou ook een beeld moeten geven van hoe acties zijn uitgevoerd, wat ze hebben gekost en wat ze hebben opgeleverd. Die informatie is helaas niet voorhanden.

Bij het vorige rapport constateerden wij al dat er geen eenduidige lijn te trekken is tussen beleidsvoornemens en de jaarbegrotingen van de ministeries en de acties die zijn uitgevoerd. Er zijn ook onvoldoende goede, volledige en betrouwbare rapportages ter beschikking over de inzet van middelen. Bij evaluatie hoort ook de vraag naar de rechtmatigheid en de doelmatige inzet van middelen en capaciteit – vragen die ook nu niet beantwoord kunnen worden. Regeringen die geen boekhouding bijhouden en publiceren maken zichzelf niet alleen kwetsbaar voor verdachtmakingen over corruptie en onrechtmatig handelen, maar zijn hoe dan ook op zijn minst medeplichtig aan het creëren van de omstandigheden waarin corruptie welig kan tieren. In het ergste geval is de weigering om enige vorm van rekenschap af te leggen (en dat is minstens rekenschap middels openbaren van de boekhouding) een teken van het moedwillig faciliteren van corruptie.

KWALITEIT VAN BESTUUR EN BELEID

BINI wil bijdragen aan een cultuur van Goed Bestuur, waarbij het afleggen van rekenschap een cruciale factor is. Om uitspraken te kunnen doen over de kwaliteit van het bestuur en beleid zouden wij de baten naast de kosten moeten kunnen leggen. We moeten de werkelijke effecten kunnen meten van beleidsacties. Slechts aangeven dat er bijvoorbeeld 20 personen zijn getraind om kwetsbare kinderen te begeleiden, geeft geen beeld van wat het effect is op het leven en welzijn van de doelgroep. Hoe zijn de getrainden ingezet, hoeveel kinderen hebben ze bereikt, wat is anders gegaan in de begeleiding?

Dat vraagt om het monitoren op outcome en impact en niet slechts op output zoals wij in dit rapport doen. Helaas zijn wij gebonden aan onze eigen beperkingen – het zou verregaande investeringen in tijd en geld kosten om de monitoring op dat niveau te plegen. Daarnaast moeten wij, zoals eerder aangehaald, ook uitspraken kunnen doen over efficiëntie, rechtmatigheid en doelmatigheid van bestedingen.

Echter, dat is ook niet onze taak – immers, bij een goed functionerend planningssysteem, zouden deze resultaten voorhanden zijn. Met het opzetten van de planunits op de diverse ministeries en daar meteen een trainingstraject aan de koppelen was er even hoop dat de overheid nu wel serieus haar eigen werk zou plannen en monitoren en wie weet, misschien zelfs evalueren. Helaas is er weinig tot geen teken van activiteit meer te bekennen.

Wij kunnen slechts adviezen geven en hopen dat met het aanbreken van een nieuwe regeerperiode er een cultuur van goed bestuur wordt omarmd.

6 MATRICES UITGEVOERDE ACTIES

De matrices zijn als volgt opgesteld:

Per thema is via subvragen nagegaan wat er is uitgevoerd in de monitoringsperiode. De informatie is verzameld via media en internetonderzoek en literatuurstudie. Ook is aan de diverse stakeholders informatie gevraagd over hun activiteiten aangaande de specifieke vragen. Een eerste draft van acties is opgesteld en ter verificatie verstuurd naar diverse stakeholders. Ook is om nadere informatie gevraagd (hoeveel mensen deden mee, wanneer was de actie, wat is precies gedaan etc.).

Niet alles wat door stakeholders werd aangeleverd kon als een actie worden bestempeld (bijv. het **voornemen** om iets te doen) - deze aanvullingen zijn daarom niet in de matrix opgenomen.

De diverse acties zijn gecodeerd naar hun bron (broncode), het type actie, het type uitvoerder, en de financiering.

Broncodes [1] www.gov.sr [2] www.dna.sr [3] Nationaal Informatie Instituut/ www.deboodschap.today [4] Website of social media overheid overig [5] Mediabericht Starnieuws [6] Mediabericht De Ware Tijd [7] Mediabericht overige kanalen [8] Social media [9] Onderzoeksrapport [10] Respondent overheid (email, telefonisch of persoonlijk interview) [11] Respondent Semi-overheid-overheidsstichtingen of andere organen (email, telefonisch of persoonlijk interview) [12] Respondent Niet overheid (email, telefonisch of persoonlijk interview) [13] www.rechtspraak.sr [14] Begroting 2017 Ministerie van Volksgezondheid [15] Begroting 2018 Ministerie van Volksgezondheid [16] Begroting 2019 Ministerie van Volksgezondheid [17] Jaarplan 2018 Ministerie van Volksgezondheid [18] www.eiti.org , www.eitisuriname.org of www.seiti.org [19] http://finance.gov.sr/overheidsfinancien-government-finance-statistics/ [20] www.iadb.org	
Type actie 1. Capaciteitsversterking 2. Beleidsformulering 3. Wetgeving 4. Awareness 5. Onderzoek/evaluatie 6. Dienstverlening 7. Infrastructuur 8. Institutionaliserings 9. Netwerken 10. Gemengd 11. Anders	
Type uitvoerder A. De Staat B. Bedrijfsleven C. NGO lokaal D. Buitenlandse / internationale NGO E. Meerdere uitvoerders (50/50 samenwerkingsverband) F. Overig (zoals religieuze organisatie)	
Type financierder I. De Staat II. III. Buitenlandse donor / NGO (waaronder VN-organisaties) IV. Buitenlandse overheid / ambassade V. NGO lokaal	

VI.	Bedrijfsleven
O.	Onbekend / (Nog) geen informatie beschikbaar gesteld

6.1 MATRIX GOED BESTUUR & RECHTSSTAAT

	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: Welke progressie is er geboekt na de aanname van de Anti-Corruptiewet in september 2017?						
1	De Anti-Corruptiewet is met algemene (40) stemmen aangenomen op 31 augustus 2017. Alle fracties hebben voor gestemd. De wet is op 24 september getekend door de president en op 4 oktober gepubliceerd in het Staatsblad.	Augustus Oktober	2017	[5] [2]	3	A	I
2	De uitvoeringsbesluiten Anti-Corruptiewet zijn binnen de Raad van Ministers besproken. Geen vervolgacties bekend.	Januari	2018	[7]	3	A	I
	Topic: Welke activiteiten en resultaten zijn er geboekt met betrekking tot de verbetering en modernisering van de Rechterlijke Organisatie en op welke manier heeft dit gestalte gekregen?						
3	Nieuwbouw Griffie der Kantongerechten is na 7 jaar opgeleverd.	April	2017	[5]	7	A	O
4	Rapport quick scan rechterlijke macht gepresenteerd door de waarnemend president van het Hof van Justitie (het Hof) en overhandigd aan de minister van JusPol.	Mei	2017	[7]	5	B	I
5	a) De Opleiding Schrijffjurist Civiel 2018–2019 is gestart in januari 2018: 11 personen (die de universitaire opleiding Rechten hebben afgerond) van de 35 personen die zich in oktober 2017 hebben aangemeld, hebben de selectieprocedure succesvol doorlopen. De opleiding maakt deel uit van het EU-project "Support to the Effectiveness of Criminal Justice systems in the Caribbean". De kosten van de opleiding komen grotendeels uit een programma van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van Nederland. b) De Opleiding Schrijffjurist Civiel 2018–2019 is in maart 2019 afgerond. Deze heeft in totaal 8 goed opgeleide schrijffjuristen - civiel afgeleverd.	Januari	2018	[5] [13] [10]	1	E	IV
	c) In juni 2019 zijn deze personen benoemd tot schrijffjurist en elk van hen is ter ondersteuning toegevoegd aan een civiele rechter (Units Handel, Kort geding en Hof civiel).	Juni	2019	[5] [13]	1 6	A	I
6	a) De Opleiding Zittende Magistratuur/Rechter in Opleiding (Rio) is gestart in juli 2018: 7 personen met minimaal 8 jaar ervaring in de civiele rechtspraktijk, welke zich in oktober 2017 hadden gekandideerd, zijn geselecteerd door de Rio Raad (ingesteld door de minister van JusPol). Voor 4 kandidaten is de opleiding in 2018 van start gegaan en 3 kandidaten zijn in 2019 gestart. b) De huidige status is dat één deelnemer de intensieve stage succesvol heeft afgerond. Betrokkene zal deelnemen aan de in 2020 nog te geven cursussen en trainingen. Ten aanzien van één deelnemer is besloten dat betrokkene niet voor verdere deelname aan de opleiding in aanmerking komt	Juli	2018	[5] [10]	1	E	IV
7	Het Hof heeft 5 vaste strafkamers in hoger beroep ingesteld, elk bestaande uit een voorzitter en 2 vaste leden.	Oktober	2017	[5]	6	A	I
8	Er is ruimte gemaakte op de aanbiedings- en verzoeningsrol om versnelde echtscheidingen te	Oktober	2017	[5]	6	A	I

	doen, o.a. door vonniswijzing sneller mogelijk te maken en processtukken in enkelvoud in te dienen.						
9	Managementteam binnen de rechterlijke organisatie ingesteld voor de civiele sector en voor de strafsector.		2018	[5]	1 6	A	I
10	Griffie der Kantongerechten heeft drie nieuwe fungerend griffiers beëdigd.	Augustus	2018	[7]	1 6	A	I
11	Rechtspraak vindt nu plaats in zes sectorale units, verdeeld over de civiele en strafsector. Dankzij deze sectorale aanpak heeft de president van het Hof meer ruimte om zich toe te leggen op het ontwikkelen van beleid voor en op het bestuur van de Rechtsprekende Macht.		2019	[13] [10]	2 6	A	I
12	Er zijn 7 rechters zijn beëdigd en op 22 februari door het Hof van Justitie in een buitengewone openbare zitting geïnstalleerd. In totaal bestaat het Hof momenteel uit 26 rechters. In december 2018 zijn er 7 en in augustus 2019 5 nieuwe advocaten beëdigd, wat het totaal aantal brengt op 219.	Februari	2019	[5]	1 6	A	I
13	Het Hof neemt website www.rechtspraak.sr officieel in gebruik. Met de website is tevens de publieke uitsprakedatabank in gebruik genomen. Deze zijn het resultaat van het project 'Ontsluiting rechterlijke uitspraken', een samenwerking met de Stichting Juridische Samenwerking Suriname Nederland (SJSSN).	April	2019	[7] [13] [10]	6	E	I
14	Een interim-directeur bedrijfsvoering is aangetrokken voor de verbetering van de bedrijfsvoering van de rechterlijke organisatie en de verzelfstandiging daarvan in gang te zetten.	Juli	2019	[13] [10]	1 2	A	I
15	Wet Constitutioneel Hof met 28 algemene stemmen aangenomen op 30 augustus 2019 en gepubliceerd op 11 oktober 2019.	Augustus	2019	[2]	3	A	I
Topic: Welke vorderingen zijn gemaakt in de financiële overheidsadministratie na de introductie van de Integrated Financial Management Information System (IFMIS) in januari 2016 (door wijziging van de Comptabiliteitswet in augustus 2015)?							
16	a) In januari 2017 is het Inter-American Development Bank (IDB) programma "Fiscal Strengthening to Support Economic Growth" gestart. Uitgevoerde acties in de periode januari – juni 2018 zijn: - Gewerkt aan het ontwerp van een nieuw Public Financial Management Organisational Structure voor Ministerie van Financiën - Gewerkt aan een Budget Execution System - Review van de government Accounting System Details onbekend.	Juni	2017	[20]	2 5	E	III
	b) Het Ministerie van Financiën organiseerde in april 2018 een 3-daagse workshop "Fiscal Strengthening to Support Economic Growth". De workshop betrof fiscale hervormingen bij het Ministerie van Financiën, met als doel processen efficiënter te kunnen maken waardoor de doelstellingen van het ministerie bereikt kunnen worden. Participanten waren directeuren, afdelingshoofden en de Centrale Landsaccountantsdienst (CLAD). Aan het eind van de workshop zijn zij een uitvoeringsplan overeengekomen.	April	2018	[3]	1	A	III
17	Op 18 oktober 2017 is een technical cooperation met de IDB goedgekeurd voor "Fiscal Strengthening Support for Suriname". De componenten hebben betrekking op het versterken van de administratie van omzetbelasting, het verbeteren van de begrotingsplanning en uitvoer en het	Oktober	2017	[20]	1 2	E	III

	versterken van mechanismes om openbare investeringen en PPP's te stimuleren. Details over de voortgang zijn onbekend.				5 6		
18	a) Het Ministerie van Financiën leidt een groep jonge economen (voornamelijk recent afgestudeerden) op voor de diverse taken op macro-fiscaal en economisch beleid van het ministerie. De groep is gestart in september 2018 met Public Financial Management (PFM). In de periode 2018-2019 hebben 9 personen 11 trainingen gevolgd buiten Suriname en 12 personen 15 trainingen binnen Suriname en online. Totaal aantal trainingsuren is 1552 uur.	September	2018 2019	[3] [10]	1	A	O
	b) Het Ministerie van Financiën verzorgt on-the-job training m.b.t. kernwerkzaamheden van het ministerie, waarbij 12 jonge economen (zelfde als hierboven genoemd) intensieve begeleiding krijgen van de managers.		2018 2019	[10]	1	A	O
	c) Het Ministerie van Financiën sponsort voor 4 jaar de graduate opleidingen van 2 beleidsmedewerkers.		2018 2019	[10]	1	A	I
19	Het Ministerie van Financiën en het Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI), voor aanneming van de Wet SCAI in oktober 2018 bekend als de Surinaamse Vereniging van Accountants (SUVA), hebben een MoU m.b.t. fiscal transparency en capacity building ondertekend. Hierbij ligt de nadruk op de ondersteuning aan de CLAD en de versterking van het interne controle-apparaat van de overheid.	November	2018	[7]	8 1	E	O
20	In navolging van een quick scan in december 2018, heeft de minister van Financiën opdracht gegeven tot een forensisch onderzoek bij de Douanediens door de CLAD i.s.m. een gespecialiseerd accountantsbureau, startend in februari 2019. In aansluiting hierop zal binnen de Belastingdienst en de Douane een afdeling Interne Audit inclusief Riskmanagement ingesteld worden. Er is geen nadere informatie over de voortgang/eventuele afronding en/of conclusies van het onderzoek.	Februari	2019	[3] [5]	5	A	I
21	De Wet Rekenkamer Suriname 2018 is op 9 juli 2019 met algemene (35) stemmen goedgekeurd. In de nieuwe wet krijgt de Rekenkamer een eigen budget en wordt er een bureau ingesteld met als doel zorg te dragen voor de personele, professionele, administratieve, technische en wetenschappelijke ondersteuning van de Rekenkamer bij de uitvoering van de kerntaken en verantwoordelijkheden. De aangescherpte en aangevulde bepalingen in de wet moeten zorgen voor een betere verantwoording van het gebruik van financiële middelen door de regering.	Juli	2019	[2]	3	A	I
22	Op 30 juli 2019 is de aanpassing van de Comptabiliteitswet met algemene stemmen (35) aangenomen. Deze nieuwe wet heeft betrekking op de beleids- en bedrijfsvoering binnen de overheidssector en moet zorgen voor verbetering in de manier waarop het beheer en toezicht op overheidsfinanciën moet plaatsvinden.	Juli	2019	[7] [2]	3	A	I
Topic: Welke progressie is er geboekt met betrekking tot het recht op informatie?							
	Geen informatie over progressie bekend. Er is geen concept wetsvoorstel te achterhalen.						

6.2 MATRIX FINANCIËEL-ECONOMISCH EN MONETAIR BELEID

Nr	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
Topic: De Wet op de Jaarrekening is aangenomen in 2017: welke vorderingen zijn er geboekt na de aanname van deze wet?							
1	De wet op de Jaarrekening is behandeld in DNA op 29 augustus 2017 en op 31 augustus 2017 met algemene 38 stemmen aangenomen. (De initiatiefwet was ingediend op 4 mei 2017)	Augustus	2017	[3] [5] [2]	3	A	I
2	De wet op de Jaarrekening is op 24 september getekend door de president en op 5 oktober gepubliceerd in het Staatsblad, no. 84.	Oktober	2017	[2]	3	A	I
3	De regering heeft aan alle staatsbedrijven instructies doen uitgaan om hun financiële verslaglegging op orde te brengen. Voor sommige bedrijven is er onderzoek geweest naar de bedrijfsvoering en de kostenstructuur.	November	2017	[3]	2 5	A	I
4	De Surinaamse Juristen Vereniging (SJV) heeft een drukbezochte lezing en paneldiscussie over het aangepaste Wetboek van Koophandel en de wet op de Jaarrekening gehouden.	Januari	2018	[5]	1	C	V
5	De ontwerpwet Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI) is op 28 juni 2018 ingediend door Jennifer Simons en Rossellie Cotino en op 2 oktober 2018 met algemene 30 stemmen goedgekeurd. De wet is afgekondigd op 25 oktober 2018.	Juni	2018	[2] [12]	3	A	I
6	Deskundigen van het Ministerie van Handel Industrie en Toerisme (HI&T) werken aan de ontwikkeling van standaarden i.s.m. Het Standaardenbureau om te voldoen aan eisen voor internationale export. Verplichte jaarrekeningen zijn hier onderdeel van. Geen nadere informatie over voortgang.	Mei	2019	[3]	2	A	I
Topic: M.b.t. het beperken en reguleren van uitgaven, m.n. subsidies, door de overheid: welke maatregelen heeft de overheid genomen en welke resultaten zijn daaruit voortgekomen?							
7	De ontwerpwet Spaar- en Stabilisatiefonds Suriname 2017 is op 17 februari 2017 ingediend door de commissie (bestaande uit coalitie- en oppositiepartijen). De wet is op 4 mei 2017 met algemene 35 stemmen aangenomen in DNA. Vervolgens is de wet op 13 juni 2017 getekend door de president en op 28 juni gepubliceerd in het Staatsblad, no. 59.	Februari Mei Juni	2017	[2]	3	A	I
8	De initiatiefwet Comptabiliteitswet is op 17 augustus 2017 ingediend en op 30 juli 2019 met algemene 35 stemmen goedgekeurd in DNA, op 6 september getekend door de president en op 10 september gepubliceerd in het Staatsblad, no. 98.	Juli September	2019	[2]	3	A	I
9	Ministerie van Financiën publiceert / herziet regelmatig data over de overheidsfinanciën op de website http://finance.gov.sr/overheidsfinancien-government-finance-statistics/ . - 2016: oktober 2017, november 2017 is tabel 2.4 herzien - 2017: oktober 2018 - 2018: april 2019 - op 28 juni 2019 is de 'Tables Government Finance Statistics 2015-2018' gepubliceerd op de website. - de 'Overheidsfinanciën Kern Indicatoren, jan-jun 2019' is gepubliceerd op de website op 23 juli 2019	Oktober Oktober April Juni Juli	2017 2018 2019 2019 2019	[19]	11	A	I
10	Het Ministerie van Financiën heeft de overheidsfinanciën van het 1 ^e kwartaal 2019 gerapporteerd aan DNA en gepubliceerd op de website op 5 juli 2019. De rapportages komen tot stand met inachtneming van internationale standaarden, zoals beschreven in de Government	Juli	2019	[3] [19]	11	A	I

	Finance Statistics Manual (GFSM) van het Internationaal Monetair Fonds (IMF).						
	Topic: Welke ontwikkelingen hebben er plaatsgevonden met betrekking tot het Extractive Industries Transparency Initiative Suriname (EITI Suriname)?						
11	De EITI Suriname Multi Stakeholders Groep (MSG), bestaande uit vertegenwoordigers van de overheid, mijnbouw-en olie-industrie en civil society organisaties, is formeel ingesteld op 1 december 2016.	December	2016	[3]	8	E	I
12	Suriname heeft een aanvraag tot lidmaatschap van het EITI ingediend op 24 maart 2017 en als officieel lid toegelaten op 24 mei 2017.	Maart Mei	2017	[5] [18]	8	E	I
13	Het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen (NH) heeft op 11 mei 2017 een informatieavond georganiseerd voor de Mijnbouwrechthouders Bouwmaterialen, over het nieuwe beleid w.o. de geplande reorganisatie van de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst (GMD), EITI Suriname en aangepaste royalty-bedragen.	Mei	2017	[5] [7]	4	A	I
14	Het Ministerie van NH heeft een informatiesessie gehouden voor de media over EITI Suriname op 15 november 2017, in aanwezigheid van de Multi Stakeholders Group (MSG).	November	2017	[3]	4	A	I
15	Op het Ministerie van Financiën heeft de ondertekening van de schenkingsovereenkomst (US\$ 350.000,-) t.b.v. EITI Suriname plaatsgevonden tussen minister Hoefdraad van Financiën en de World Bank Country Officer, Pierre Nadji, op 6 december 2017. Het Bauxiet Instituut dat als Implementatie Unit functioneert, is verantwoordelijk voor het financieel beheer.	December	2017	[3] [5]	11	A	III
16	EITI Suriname huurt accountantskantoor BDO in juli 2018 in als de onafhankelijke administrator die de audits doet. De kosten worden betaald uit de schenkingsovereenkomst met de World Bank.	Juli	2018	[12]	5	E	III
17	De Suriname EITI-website, www.seiti.org , is op 24 mei 2019 gelaunched door minister Akiemboto van het Ministerie van NH. Hierdoor is het rapport ook ter beschikking gesteld voor het grote publiek. NB Intussen is de naam veranderd naar http://www.eitisuriname.org	Mei	2019	[3] [6] [18]	6	A	I

6.3 MATRIX MILIEU

Uitgevoerde actie		Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
Topic: M.b.t. de Milieu Raamwet: welke progressie is er geboekt, ook wat betreft ontwikkelen, vernieuwen en aannemen van aanverwante wet- en regelgeving?							
1.	a) Eind 2017 start het Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname (NIMOS) met voorbereiding van enkele uitvoeringsbesluiten voor de nog aan te nemen Milieu Raamwet, nl. (i) Beschikking Gevaarlijke Stoffen 2019, (ii) Beschikking Milieuverontreiniging, (iii) Besluit Milieu-effectenanalyse (MEA) 2019 en (iv) Besluit MEA Plichtige Activiteiten. Ook in voorbereiding de uitvoeringsbesluiten voor het Milieufonds en milieucontroleurs. b) Er worden stakeholdersessies en hearings gehouden. Stakeholders zijn benaderd voor het verzamelen van informatie en input om de uitvoeringsbesluiten te formuleren. Plenaire sessies vonden plaats op: - 30-11-2017: Stakeholdersessie met consultants (Lot 2; technisch besluiten) om informatie en input i.h.k.v. de uitvoeringsbesluiten te delen. - 6-03-2018: Consultatie gericht op dat deel van de wet handelde over de Structuur van de Milieu Controleurs die volgens de concept Milieuwet belast zijn met de opsporing van milieudelicten. - 4-10-2018: Behandeling van het eerste concept van de uitvoeringsbesluiten. - 22-02-2019: Presentatie van de aangepaste uitvoeringsbesluiten bijgewerkt na stakeholder workshop van 4-10-2018.	November	2017 2017 2018 2019	[11] [12]	3 2	A	I
2.	c) Start proces voor herziening natuurwetgeving: Project Onze Natuur op 1 (PON1). Het Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer (ROGB) is initiator, samenwerkingspartners zijn Conservation International Suriname (CI-S) en WWF Guianas. Voor uitvoering zijn aangetrokken Coster Advocaten en Perspectives of Freedom Foundation. Uitvoering vindt plaats in 4 parallelle processen: advocacy, schrijven wet, stakeholder input, adviesgroepen. d) Stakeholderconsultaties en –workshops gehouden tussen juli 2017 en juli 2018 door het PON1 project team, waarbij mondeling en schriftelijk feedback over het updaten van natuurwetgeving is verzameld van ruim 80 stakeholders w.o. DNA, NGO's, gemeenschappen en bedrijfsleven.	Maart Juli	2017	[1] [7]	3	E	I III
	e) CI-S heeft op 10 augustus 2018 de conceptwet Natuurbeheer aangeboden aan DNA en Ministerie van ROGB. Status: Coördinatie Milieu van het Kabinet van de President (Kab Pres) houdt het standpunt dat de wet pas na de behandeling en aanneming van de Milieu Raamwet aan de orde is.	Augustus	2018	[2] [12]	3	C	III
	a) CI-S heeft presentaties gehouden over het belang van wetgeving voor milieubeheer aan o.a. de Staatsraad, de AdeKUS, politieke partijen en vakbonden.		2019	[12]	4	C	III
3.	De ontwerpwet houdende wijziging van het Decreet Beginselen Grondbeleid (S.B. 1982 no. 10, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2003 no. 8), bekend als de Wet Bescherming Woon- en Leefgebieden, is op 22 december 2017 in DNA met algemene 37 stemmen goedgekeurd. De ontwerpwet is naar de president opgestuurd voor bekrachtiging en afkondiging.	December	2017	[2]	3	A	I
4.	Waterforum Suriname heeft met o.a. WWF Guianas t/m juli 2019 het project 'Capacity building for Integrated Water Resource Management in Suriname' uitgevoerd. Activiteiten waren: bewustwording voor het belang van integraal waterbeheer en –wetgeving en een situatieanalyse van waterbeheer in Suriname. Het eindrapport is in juli 2019 overhandigd aan de Minister van NH		2018 2019	[12] [7]	4	E	III

	en UNDP Suriname.	Juli			5		
5.	DNA heeft goedkeuring gegeven aan ratificatie van het Minamata Verdrag op 8 maart 2018, nadat het wetsvoorstel voor de toetreding op 30 mei 2016 goedgekeurd was door de Raad van Ministers (RvM). De laatste documenten voor de toetreding tot het Minamata Verdrag zijn op 2 augustus 2018 ingediend bij de Verenigde Naties. Suriname wordt als gevolg hiervan op 31 oktober 2018 partij bij het Minamata Verdrag	Maart Augustus	2018	[5] [11] [12]	3	A	I
6.	a) De ontwerpwet houdende regels voor duurzaam milieumanagement (Milieu Raamwet), o.b.v. Grondwet artikel 78, is door DNA-leden op 23 januari 2019 ingediend (binnengekomen op 25 januari). De Commissie van Rapporteurs (Cie) Milieu Raamwet heeft in februari 2019 een preadvies uitgebracht. b) DNA-leden en milieuorganisaties w.o. NIMOS, CI-S en WWF Guianas hebben 27 maart 2019 in DNA gebrainstormd tijdens een hoorzitting over aanpassingen ontwerpwet Milieu Raamwet. Tevens heeft CI-S een presentatie gehouden over biodiversiteitscompensaties.	Januari Februari Maart	2019	[2] [7] [12]	3	A E	I
7.	Suriname organiseerde van 11-15 februari 2019 de internationale High Forest Cover, Low Deforestation (HFLD) Conferentie, gericht op klimaatfinanciering waarbij er tevens aandacht was voor milieuwetgeving. Hierbij is de Krutu of Paramaribo Joint Declaration op 14 februari 2019 ondertekend waarbij HFLD-landen toezeggen te streven naar samenwerking om klimaatfinanciering te krijgen, progressie m.b.t. duurzame ontwikkelingsdoelen en het beschermen van bos-ecosystemen.	Februari	2019	[7]	10	A	O
8.	Het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen (NH) heeft i.s.m. WWF Guianas (en technische assistentie van Waterforum Suriname) tussen juni 2018 en april 2019 vier ontwerpwetten voor water gefinaliseerd: De Grondwaterwet, De Wet Bescherming Waterwingebieden, Wet Toezicht Drinkwaterkwaliteit, De Wet Water Autoriteit. De ontwerpwetten zijn goedgekeurd door de RvM in juni en juli 2019. Tevens zijn er 11 ontwerp-uitvoeringsbesluiten ontwikkeld.	Juni April	2018 2019	[12]	3	E	IV
Topic: Welke vorderingen hebben er plaatsgevonden op het gebied van stimuleren van milieuverantwoord ondernemen?							
9.	a) NIMOS start met het Minamata Initial Assessment (MIA) project in 2017, met als doel om Surinaamse actoren voor te bereiden om verplichtingen gerelateerd aan het Minamata verdrag uit te voeren. O.a. is een Awareness strategie ontwikkeld, welke als basis zal dienen voor awareness binnen het 'Artisanal and Small-scale (ASGM) National Action Plan for Suriname (NAP). Op 31 oktober 2018 is Suriname partij geworden bij het verdrag [zie vorige topic].		2017	[11] [12]	2 4	A	I
	b) NIMOS heeft binnen het MIA project een level 2 mercury inventarisatie uitgevoerd, welke op 30 juli 2018 is gevalideerd.	Juli	2018	[11] [12]	5	A	I
	c) I.h.k.v. ASGM NAP is een eerste ontwerp van het "Mercury Profile" ingediend bij NIMOS voor technisch review in februari 2018. Na de technische goedkeuring is het ontwerp in juni 2018 ter definitieve goedkeuring en endorsement van de overheid aangeboden aan Coördinatie Milieu (Kab Pres).	Februari Juni	2018	[11]	2	A	I
	d) NIMOS heeft i.h.k.v. het ASGM NAP drie eendaagse UNEP Mercury Inventory Toolkit Trainingen gehouden, van 31 juli – 2 augustus 2018. 41 deelnemers uit ministeries, private sector (ASGM sector), NGO's en de universiteit zijn opgeleid in het gebruik van de Level 2 Mercury Inventory Toolkit.	Juli Augustus	2018	[11]	1	A	I

	e) Een ontwerp NAP is opgesteld o.b.v. de resultaten van de Level 2 Mercury Inventory. Dit ontwerp werd voorgelegd aan NIMOS, beoordeeld en opmerkingen werden eind 2018 teruggestuurd naar de consultant. Overleg met de verschillende groepen belanghebbenden heeft nog niet plaatsgevonden.	December	2018	[11] [12]	2	A	I
10.	Stichting Support Recycling Suriname (SuReSur) heeft trainingen gegeven aan bedrijven (Torarica en Staatsolie raffinaderij) en bestuursambtenaren van 6 bestuurskantoren van verschillende districten in milieuverantwoord ondernemen, m.n. afvalreductie – en verwerking.		2017 2018 2019	[12]	1 4	C	V
11.	SuReSur heeft 25 bedrijven benaderd om het inzamelproject te ondersteunen door de kosten van inzamelbakken en de ophaalkosten te doneren. 5 bedrijven ondersteunden het plaatsen van inzamelbakken en 10 bedrijven de ophaalkosten. Tevens hebben 16 bedrijven het initiatief genomen om bij hun bedrijfslocatie afval te scheiden en plastic-gebruik te reduceren (of zelfs uit te bannen): Fernandes Bottling, Caribbean Beverage, Tropical Trade, DTS, Traverco, VSH, SZF, CKC, Torarica Group, Carifruits, CIC, Gom Food Industrie (Sishado), NV DAM, SM Jaleel, Elmer, Parbo Brouwerij; en het ministerie van HI&T.		2017 2018 2019	[12]	4 6	C	V VI
12.	Sinds september 2016 wordt doorlopend het voorlichtingsproject 'Verantwoord omgaan met bestrijdingsmiddelen of pesticiden' uitgevoerd door afdeling Bestrijdingsmiddelen van Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV). - Er zijn infosessies gehouden op 76 scholen en 23 bedrijven. - Ook heeft de afdeling voorlichting gegeven over verantwoord pesticidengebruik op 3 HSEC-beurzen (Health, Safety, Environment en Community) van Staatsolie. - Er zijn infosessies en trainingen gegeven aan ruim 900 personen, waaronder bestuursopzichters (BO's) van alle districten, personeel van Ministerie van LVV, het Agrarisch Bedrijf van het Nationaal Leger en landbouworganisaties in Commewijne, Marowijne, Wanica en Paramaribo. Er is o.a. samengewerkt met Landbouw Coöperatie Kwatta.		2017 2018 2019	[3] [5] [10]	4 1	A E	I VI
13.	De afdeling Bestrijdingsmiddelen van Ministerie van LVV voert i.s.m. SuReSur een recycleproject uit dat landbouwers aanspoort om lege pesticidenflessen verantwoord en milieuvriendelijke te recyclen. Status eind 2019: ongeveer 7 ton lege flessen is ingezameld en staat bij Amazona Recycle Company (AmReCo) in afwachting van een koper.	Augustus	2017	[6] [10] [12]	6	E	I
14.	a) NIMOS is een 7-jarig project EMSAGS gestart om o.a. kwikvrije goudwinningmethoden te introduceren in de kleinschalige mijnbouw in Suriname. Het project is op 16 februari 2018 goedgekeurd door het Global Environment Facility (GEF) Trust Fund. Implementatie door UNDP, uitvoering door Ministerie van NH en NIMOS. De officiële launch / inception workshop voor stakeholders vond plaats op 14 mei 2019. Hieruit is de slogan 'Lobi yu libi, wroko krin gowtu' voortgevloeid.	Mei	2019	[3] [7] [12]	1 2 4	A	IV
	b) Stakeholder Platform m.b.t. kwikproblematiek opgezet, i.h.k.v. EMSAGS, bestaande uit overheid, Anton de Kom Universiteit Suriname (AdeKUS), personen uit de mijnbouwsector en NGO's. Het platform geeft technische ondersteuning aan de Project Management Unit en Project Board. EMSAGS Stakeholder Platform eerste meeting vond plaats op 16 juli 2019.	Mei Juli	2019	[12]	8	E	IV
15.	Dr. Firoz Abdoel Wahid promoveerde op 6 april op het onderzoek 'Potential dietary exposure of pregnant women in Suriname to pesticides in produce' aan Tulane University, het 1e wetenschappelijk onderzoek naar het pesticidenprobleem in Suriname.	April	2018	[5]	5	F	III
16.	Onderzoeksresultaten 'Mercury Levels in Women and Children from Interior Villages in Suriname, South America' online gepubliceerd in de 3 ^e week van mei 2018 over kwikgehalte in vijf Surinaamse binnenlandse dorpen tussen 2003-2010, uitgevoerd door Paul Ouboter m.b.v.	Juni	2018	[5]	5	A	O

	studenten van AdeKUS.						
17.	SuReSur heeft op 11 juli 2018 een petitie aangeboden aan DNA-voorzitter Geerlings-Simons, om ingaande 1 januari 2019 plastic zakken uit te bannen bij supermarkten en winkelcentra.	Juli	2018	[5]	3	C	V
18.	Pesticiden bewustwordingsweek, een jaarlijks terugkerend evenement, is in 3e week september 2018 georganiseerd door de afdeling Bestrijdingsmiddelen van Ministerie van LVV, met als thema 'Verhoog voedselveiligheid. Verminder afhankelijkheid van Pesticiden, pas Integrated Pest Management toe!'. Korps Brandweer Suriname (KBS) was betrokken. Over 2017 zijn er geen details beschikbaar.	September	2017 2018	[3]	4	A	I
19.	Oprichting van 'Stuurgroep Clean Suriname', een nationaal netwerk dat samenwerkt op het gebied van bewustwording over de negatieve effecten van plasticgebruik. Bestaat uit: Green Heritage Fund Suriname (GHFS), SuReSur, WWF Guianas, Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) en Ang Chemicals. In 2018 en 2019 zijn er o.a. gesprekken gevoerd met het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme (HI&T) en is er een lezing gehouden en een tekenwedstrijd georganiseerd.	Oktober	2018	[12]	9 4	E	III V VI
20.	a) Minister Tsang van Ministerie HI&T houdt op 29 november 2018 een brainstormsessie met stakeholders (lodge-houders, CI, WWF, GHFS en SuReSur) over uitbanning 'Single-use plastic'. b) Minister Tsang van Ministerie van HI&T besprak op 12 december 2018 duurzame oplossingen voor vervanging wegwerpplastic met fabrikanten. c) Ministerie van HI&T heeft gesprekken gevoerd met kunstenaars die kunst maken uit plastic afval en die bereid zijn om trainingen te verzorgen. Het ministerie heeft toegezegd te ondersteunen.	November December	2018 2019	[3]	2	E	I
21.	Het projectvoorstel 'Supporting Mercury Free Mining in the Guianas' is in januari 2019 goedgekeurd door het Frans Fonds voor Mondiaal Milieu (FFEM). Implementatie door WWF Guianas, Alliance for Responsible Mining, Institut de Recherche pour le Développement (IRD), AdeKUS, NIMOS, Ministerie van NH en UNDP.	Januari	2019	[12]	2 3	E	III
22.	Juristen van het Ministerie van LVV maken concept wetsproduct voor vaststelling werkzaamheden van de Pesticiden Inspecteurs, welke onderdeel zijn van het Suriname Agriculture Market Acces Project (SAMAP), gestart in maart 2018.	Februari	2019	[7]	3	A	IV
23.	Importverbod op styrofoam is ingegaan op 1 mei 2019. Ministerie van HI&T hanteert een overgangsperiode van 6 maanden. Ministerie van HI&T informeert middels bewustwordingscampagnes consumenten en ondernemers van de voedselindustrie over het verbod en de gezondheidsrisico's van styrofoam	Mei	2019	[5]	3 4	A	I
24.	Op 10 juni 2019 werd de 23e vergadering van de coördinatiegroep van Caribische Besturen voor Pesticidecontrole (CGPC) gehouden in Hotel Krasnapolsky.	Juni	2019	[6]	2	A	I
25.	Voorlopige onderzoeksresultaten van 5-jarig onderzoeksproject 'Meki Tamara' van Tulane University, AdeKUS en Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP) gepresenteerd: toont dat lood en pesticiden aanwezig is in zwangere vrouwen uit gebieden waar aan kleinschalige mijnbouw en landbouw met gevaarlijke stoffen wordt gedaan.	Juli	2019	[7]	5	E	O
Topic: Welke progressie is er geboekt met betrekking tot het versterken van co-management van (beschermde) natuurgebieden?							
26.	Het Marine Spatial Planning project, gestart in juli 2017, wordt geïmplementeerd via een partnerschap tussen WWF Guianas, GHFS en Natuurbeheer van Dienst 's Lands Bosbeheer (Ministerie van ROGB). Het doel is het bestuur en de bescherming van de mariene hulpbronnen verbeteren d.m.v. samenwerkingsprocessen met alle belanghebbenden (participatieve benadering), verbeterde kennis van het kust- en mariene milieu, verbeterde capaciteit van de	Juli	2017 2018 2019	[12] [21]	1 2 4 5	C	IV

	belangrijkste belanghebbenden en goed geïnformeerd ruimtelijk beheer van de zee en kustvlakte. Financiering door de Europese Unie.						
	<ul style="list-style-type: none"> - 1^e kwartaal 2019: sessies participatory 3D modelling (PD3M) met lokale gemeenschappen van Nieuw Nickerie, Totness, Boskamp, Nieuw Amsterdam en Galibi. - 2^e kwartaal 2019: sessies PD3M met overige mariene hulpbron gebruikers w.o. commerciële vissers. - In totaal zijn er 4 modellen gemaakt (Nickerie; Corornie; Paramaribo en Commewijne; Marowijne). 						
27.	GHFS heeft binnen het Shared Resources Joint Solutions programma trainingen gegeven aan groepen in Nieuw Nickerie en Totness om zelfstandig waterkwaliteitsmetingen te kunnen doen. De trainingen en follow-up praktijksessies vonden plaats in maart, april en juli 2019. Datacollectie onder begeleiding vond plaats in augustus 2019.	Maart – Juni	2019	[12]	1 5	C	IV
28.	Uitvoering Project Onze Natuur op 1 (PON1). Voor overige acties m.b.t. PON1, zie voorgaande topic over wetgeving.	Maart	2017	[1] [7]	3	E	I III
29.	In het Matawai gebied is Amazon Conservation Team Suriname (ACT-S) in 2017 een project uitgevoerd m.b.t. kartering en oral history. Oral History Web App is hieraan gekoppeld. Het Oral History database-systeem is geïnstalleerd in de school van Pusugrunu (met toestemming van Ministerie van OW&C). Het vastleggen van het landschap d.m.v. kartering en de geschiedenis van een gebied en haar bewoners d.m.v. oral history zal bijdragen aan het management van het beschermde gebied.		2017	[12]	1	C	V
30.	a) Tropenbos Suriname (TBS) organiseerde op 19 april 2017 een seminar ‘Sustainable Land Use Planning in regions of Indigenous and Tribal Communities’. Deze was gericht op het delen van ervaringen en introduceren van de Natural Capital approach voor het bevorderen van duurzaam landgebruik in lijn met traditionele gebruiken van de gemeenschappen en verantwoorde benutting van ecosysteemdiensten. Tijdens het seminar is een policy document overhandigd aan de ministeries van RO en ROGB. Financiering door UNDP - Global Climate Change Alliance + (GCCA+), US-Embassy en TBS.	April	2017	[12]	1 4 5	C	III IV V
	b) In navolging van de bovengenoemde seminar heeft TBS een 2-daagse training in de Natural Capital methode gegeven voor technici van maatschappelijke organisaties, overheid en private sector. Financiering door GCCA+, US-Embassy en TBS.	April	2017	[12]	1	C	III IV V
31.	a) Onder leiding van het NIMOS-REDD+, in samenwerking met SBB, consultancy Asesoriamiento Ambiental Estratégico (AAE) en TBS, worden krutu's gehouden binnen 11 Inheemse en Marrongemeenschappen in het kader van de nationale REDD+ strategie. Onderwerpen hadden te maken met de deelnemers hun visie op ontwikkeling van hun gebied, hun ervaringen met drijfveren van ontbossing en bosdegradatie en hun perceptie op sociale en milieurisico's van voorgestelde REDD+ beleid, acties en maatregelen. De strategie is goedgekeurd en ondertekend door het Kabinet van de President in oktober 2019.	Mei – Oktober	2017	[12]	1 2 5	E	III
	b) Presentatie van het finaal concept Nationale REDD+ Strategie op 28 februari 2019.	Februari	2019	[7]	2	A	III
32.	a) In Pikin Slee is TBS i.s.m. de lokale gemeenschap en het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Suriname (CELOS) in juni 2017 gestart met het 18-maanden durende project ‘Participatieve kartering, assessment van ecosysteem diensten, en veerkracht tegen klimaatverandering’. Financiering door UNDP – GCCA+. Oplevering project in november 2018.	Juni	2017	[12]	1	C	III
	b) TBS houdt follow-up van het project ‘Participatieve kartering, assessment van ecosysteem diensten, en veerkracht tegen klimaatverandering’. In januari 2019 is er o.a. een	Januari	2019				

	demonstratie gegeven op een kostgrond voor het aanleren van agroforestry technieken als duurzamer alternatief en ter versterking van duurzaam levensonderhoud.						
33.	<p>a) Stichting Trijana is opgericht in oktober 2017 en bestaat uit 9 kapiteins van Trio en Wayana dorpen in Zuid Suriname.</p> <p>b) Binnen het Twinning-project met Stichting Trijana dat in januari 2019 gestart is, is er een Capacity Building Plan geschreven (door consultant Gwen Smit), dit plan is uitgelegd in de dorpen door de kapiteins middels krutu's. In december 2019 is het gevalideerd door de Trijana leiders.</p> <p>c) I.h.k.v. het Capacity Building Plan hebben er diverse trainingen (3) en uitwisselingen (3) plaatsgevonden:</p> <p>d) 4-13 maart 2019: 1e workshop, i.s.m. WWF en ACT.</p> <p>e) 24-29 juni 2019: Community Business Training, door Leanda Zeldenrust (3 vervolgtrainingen tussen sept-nov 2019).</p> <p>f) 10-15 augustus 2019: bezoek aan Alalapadu door Trijana leiders van Tepu, Apetina en Sipaliwini voor kennisuitwisseling over productie Tuhka olie.</p>		2017 2018 2019	[12]	8 1	E	IV
34.	<p>Stichting Tuhka voor duurzame ontwikkeling Alalapadu is opgericht op 25 mei 2017 met als doel het verhogen en bevorderen van het welzijn van de gemeenschap in Alalapadu, meer in het bijzonder door de in hun woongebieden voorkomende economische waarden, waaronder de Braziliaanse noten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bewoners (alle arbeidsgeschikte personen in het dorp, ongeveer 50) hebben diverse trainingen gevolgd, m.n. m.b.t. productie van Tuhka olie. Financiële en technische ondersteuning van CI-S; distributie door HEM Suriname. - 5-10 augustus 2019: training Social Safeguards, Hygiëne voor de school, gegeven door Katia Delvoye (ACT-S), voor de kinderen van de basisschool van Alalapadu. Met input van de Medische Zending. <p>[De overige trainingen vallen buiten de monitoringsperiode.]</p>		2017 2019	[7] [12]	1 8	E	III V
35.	Professor Siwnath Naipal van AdekUS voert het project 'Building with Nature' uit m.b.t. natuurbeheer rondom Weg naar Zee. De nadruk ligt op mangrove aanplant als kustbescherming en voor biodiversiteit. Vanaf 2016 is CI-S betrokken d.m.v. financiering van de pilot. Sinds 2019 wordt de gemeenschap, w.o. RR-leden en vrouwengroepen, actiever betrokken voor het creëren van draagvlak en met het oog op capaciteitsversterking in de toekomst.		2017 2018 2019	[12]	1 5	A	V VI
36.	In oktober 2018 is het project 'Versterking van het netwerk van Beschermde Gebieden op het Guianaschild en de bijdrage aan duurzame ontwikkeling waarbij de culturen en de leefwijzen van lokale bewoners en geïsoleerde volken in het Amazonegebied worden gerespecteerd' gelanceerd, in bijzijn van de ministers van Regionale Ontwikkeling (RO) en ROGB en Sydney Allicock, minister van Indigenous People's Affairs in Guyana. Het project wordt uitgevoerd i.h.k.v. het Inter-Regionaal Amazone Samenwerkingsprogramma 2014-2020. Partners zijn het Frans-Guyanese Parc Amazonia Guyane (PAG) en Protected Areas Commission van Guyana (PAC). Er zijn geen activiteiten bekend.	Oktober	2018	[3] [7]	2 9	E	IV
37.	Training gehouden door Forest Cover Monitoring Unit van Stichting voor Bosbeheer en Bostoezicht (SBB) op 26-27 september en 11-12 oktober 2018, over remote sensing, QGIS software en de Gonini Portal, aan NGO's w.o. ACT-S, TBS, Vereniging van Inheemse Dorpschoufden Suriname (VIDS) en KAMPOS.	September Oktober	2018	[11] [12]	1	A	I
38.	In 2019 is er een Nationale Mangrove Strategie ontwikkeld, door Caribbean Business Development, echter deze is buiten de monitoringsperiode (oktober 2019) overhandigd aan de minister van ROGB. De ontwikkeling was onderdeel van het GCCA+ project van de UNDP.		2019	[12]	2	B	III

39.	Onder leiding van het NIMOS-REDD+, uitgevoerd door AAE en TBS zijn er consultatie sessies gehouden met 11 Inheemse en Marrongemeenschappen in het kader van REDD+ safeguards. De safeguards hebben betrekking op het in lijn zijn van REDD+ acties met o.a. nationale wetgeving, lokale, traditionele regels en leefwijzen, principes voor transparantie en participatie, rechten van ITP's, bescherming van de natuur. Het REDD+ safeguard systeem moet het mogelijk maken voor gemeenschappen om aan te geven hoe betrokken zij willen zijn bij toekomstige REDD+ projecten, om zelf projecten op te zetten en om hun rechten en leefwijzen gerespecteerd te zien.	April-augustus	2019	[12]	2 4	E	III
40.	SBB heeft 18 juli het Sustainable Forestry Information System Suriname (SFISS) gelanceerd, waarbij een kapplan voor houtkap verplicht wordt (vanaf 1 september) en de activiteiten van bedrijven verplicht openbaar toegankelijk worden, met als doel houtkap volgens de regels van de code of practice voor duurzame houtkap.	Juli	2019	[5] [6]	2	A	I

6.4 MATRIX GEZONDHEIDSZORG

Nr	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
Topic: Geestelijke gezondheidszorg							
1	Intentieverklaring is op 11 januari 2017 getekend tussen Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS) en de Medische Zending - Primary Health Care (MZ) voor het leveren van geestelijke gezondheidszorgdiensten in het werkgebied van MZ (40.000 personen in het binnenland).	Januari	2017	[5] [12]	8 9	A C	-
2	De intentieverklaring tussen PCS en MZ, van januari 2017, is omgezet in een formele overeenkomst en in het kader van deze overeenkomst zijn 122 GezondheidsAssistenten (GzA's) getraind in geestelijke gezondheidszorg in de periode januari 2017 tot augustus 2019.	Januari Juli	2017 - 2019	[5] [12]	1 8 9	A C	-
3	Leveren van geestelijke gezondheidszorg is opgenomen in de standaarddiensten van de MZ.	Januari	2017	[5] [12]	2 6	C	-
4	Publicatie van een bevolkingsonderzoek in Paramaribo en Nickerie uitgevoerd door PCS i.s.m. Arkin Amsterdam. Slechts 3% van personen met psychische klachten zoekt en/of ontvangt hulp of begeleiding. De financiering komt van het Uitvoeringsorganisatie Twinningfaciliteit Suriname-Nederland (UTSN)	Januari	2017	[5] [7]	5	A	I IV
5	PCS introduceert E-mental health-online zelfhulplijn via website ehealth.sr of via website van PCS. Vooralsnog wordt met E-Mental Health aandacht besteed aan problematisch alcoholgebruik en angst- en depressieklachten.	Januari	2017	[5]	6	A	I IV
6	PCS neemt eigen unit in gebruik in Nickerie. Voorheen werd er poliklinische psychiatrische zorg geboden in het Drs. Lachmipersad Mungra Streekziekenhuis Nickerie (LMSZN: oude naam van Mungra Medisch Centrum (MMC)) en werd gebruik gemaakt van ruimtes van de WINGROEP. Dit project is gerealiseerd in samenwerking met het Streekziekenhuis Nickerie en Arkin, met financiering van verschillende donoren.	April	2017	[5]	6 7	E	I IV VI
7	PCS heeft de nieuwe ISO 9001:2015 certificering behaald. Deze certificering heeft te maken met standaardisatie i.v.m. risicobeheersing en geldt voor 3 jaar.	Oktober	2017	[5]	8	A	I
8	Klanttevredenheidonderzoek PCS uitgevoerd in het kader van ISO 9001:2015 certificering.	Oktober	2017	[5]	5	A	I
9	PCS neemt spoedeisende psychiatrie unit in gebruik voor interventies in de thuissituatie.	Oktober	2018	[5]	6	A	I
10	PCS en de Regionale Gezondheidsdienst (RGD) hebben de bestaande samenwerking geformaliseerd m.b.t. decentralisatie en integratie van de geestelijke gezondheidszorg in de eerstelijnszorg.	Oktober	2018	[5]	8 9	A	I
11	De integratie van de geestelijke gezondheidszorg in de eerstelijnszorg is als onderdeel van het geestelijk gezondheidsplan 2016-2020 op de begroting van Volksgezondheid (VG) 2017 en 2018 opgenomen.	Oktober	2018	[5] [14] [15]	2	A	I

12	Commissie benoemd t.b.v. herstructurering PCS, met als voornaamste taken het voorbereiden / vaststellen van randvoorwaarden voor een herstructureringsproces binnen PCS en het uitwerken van een tijdspad voor de implementatie van een herstructureringsproces. De commissie is ingesteld voor de duur van 1 jaar, t/m augustus 2019. Geen updates beschikbaar.	Oktober	2018	[5]	2	A	-
13	Health & Wellness Fair (12-14 oktober 2018). Dit is de eerste keer. Zij wordt georganiseerd door de Kamer van Koophandel en Fabrieken (KKF) en haar werkarm stichting Business Support Organization Suriname (Busos). Het thema is: A Healthy Community is a Healthy Workforce. Tweede Health & Wellness Fair (11-13 oktober 2019), met hetzelfde thema als in 2018.	Oktober	2018 2019	[8]	4	E	VI
14	Launch van het twinning project 'Kraka, Opo baka' van PCS, Stichting YeYe en het Trimbos Instituut in Nederland. Werkzaamheden zijn gestart in november 2018. Het doel is psychiatrische patiënten te leren hoe hun eigen leven te herstellen.	Mei	2019	[6]	6	E	IV
15	Project Verbeteren Geestelijke Gezondheidszorg en Suïcidepreventie gaat van start. Uitvoerder Ministerie van Volksgezondheid (VG) Doel: onder andere het meer toegankelijk maken van geestelijke gezondheidszorg en voorkomen van psychische aandoeningen. Gewerkt wordt aan capaciteitsversterking bij het Medisch Opvoedkundig Bureau (MOB). Het MOB en de Nationale Anti-drugs Raad (NAR) werken aan awareness campagnes.		2017 - 2019	[14] [15] [16] [17]	1 4	A	I
Uitgevoerde actie		Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
Topic: Moeder- en kindzorg							
16	Op 8 juni 2017 presenteren Ashna Hindori-Mohangoo en Manodj Hindori een boek getiteld 'Innovatieve zorg rondom zwangerschap en geboorte in Suriname'. Dit boek is ontstaan vanuit het project Perinatale Interventies Suriname (Perisur), een project over zwangerschap en geboorte.	Juni	2017	[5]	5	E	IV
17	Dekkingspercentage voor vaccinatie is middels de volgende activiteiten van MZ aangepakt. - MZ heeft middels donoren vaccinkasten aangeschaft en geïnstalleerd; - Meerdere outreach momenten binnen de gemeenschap zijn uitgevoerd om de kinderen die achter zijn op schema op te sporen en te vaccineren volgens protocol; - Via het schoolgezondheidsprogramma MZ is er gevaccineerd; - Telefoonnummers van ouders/ verzorgers maar ook kernfiguren van de gemeenschap wordt gedeeld met de MZ gezondheidswerker om zodoende een oproep te kunnen plaatsten; - Via de media (radio Pakaati) wordt informatie verstrekt (awareness) en worden ouders/ verzorgers opgeroepen om hun kinderen te laten vaccineren.	April ...	2018-2019	[5] [12]	4 6	A	I

18	De coördinatiegroep/werkgroep Baby Friendly Hospital Initiative (BFHI) is per 11 oktober voor drie jaar ingesteld om nationaal beleid te ondersteunen en een gedetailleerd werkplan te ontwikkelen. De werkgroep valt onder VG. Voordat de installatie plaatsvond werd er al gewerkt, vanaf oktober 2017.	Oktober	2018	[5] [12]	8	E	III
19	Trainingen onder verantwoordelijkheid van de werkgroep BFHI tussen oktober 2018 en augustus 2019 zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Alle gezondheidsmedewerkers in de ziekenhuizen en poli's van RGD en MZ trainen, vanaf eind 2017. (m.n. MZ loopt achter qua training); - Training assessors team op 19-20 augustus 2019; - Financiering UNICEF en Pan American Health Organisation (PAHO). 	Oktober ...	2018 - 2019	[12]	1	C	III
20	Werkzaamheden werkgroep BFHI tussen oktober 2018 en augustus 2019: <ul style="list-style-type: none"> - Werkgroep komt minimaal 1 maal per maand bijeen. Elke instelling vaardigt mensen af voor de werkgroep; - Opzetten borstvoeding (bv)-coördinatiegroep per instelling: niet voltooid eind monitoringsperiode; - Werken met de instellingen op alle tien punten die leiden naar succesvol borstvoeden; - Per instelling 4 keer per jaar statusupdate en twee keer per jaar delen de Caribisch-Engelsprekend; - Validation meeting in juli 2019. 	Oktober ...	2018-2019	[12]	5 8	A D	I III
21	De werkgroep BFHI ondersteunt alle ziekenhuizen, MZ en RGD bij het schrijven en implementeren van babyvriendelijk beleid. Draft nationaal borstvoedingsbeleid is geformuleerd door de werkgroep BFHI.	Oktober	2018-2019	[12]	2	D	III
22	Werkgroep BFHI heeft een draft van een wet over de promotie van formula voeding aan banden te leggen geformuleerd en aan de directeur van VG gestuurd. Onder andere wordt adverteren beperkt en distributie van luiers en wipes mag niet via de ziekenhuizen.		2018 - 2019	[12]	3	A D	I III
23	Het Ministerie van VG en de PAHO houden begin december 2018 een workshop over moedersterfte, waaruit enkele aanbevelingen zijn voortgevloeid.	December	2018	[5]	4	A D	III
24	Uitgevoerde aanbeveling n.a.v. de workshop over moedersterfte begin december 2018: <ul style="list-style-type: none"> - instellen van een nationale stuurgroep die het toezicht op de registratie van moedersterfte moet versterken. Deze stuurgroep is per 11 februari 2020 ingesteld, o.l.v. Robert Mohamed, OD VG; - een nationaal actieplan met interventies om moedersterfte te verminderen is geformuleerd, maar nog niet formeel aangenomen (geen ondertekening door directeur VG). 	Februari	2020	[12]	2 8	A	I
25	Wet Arbeidsbescherming gezin (Wet Bescherming Moederschap) is op 11 april 2019 aangenomen. De wet regelt de bescherming van het moederschap waaraan ook het Vaderschapsverlof	April	2019	[2]	3	A	I

	gekoppeld is.						
26	Rapport van de werkgroep Neonatale Gehoor Screening gepresenteerd op 16 mei 2019. Het rapport bevat aanbevelingen m.b.t. landelijke uitvoering van Neonatale gehoorscreening en een uitgewerkt protocol t.a.v. de nazorg. Er is geen nadere informatie ontvangen bij navraag.	Mei	2019	[5]	5	A	III V
27	Ashna Hindori overhandigt het boek SamenZwanger, bestemd voor zwangere vrouwen, aan minister Antoine Elias van VG. SamenZwanger is een programma van dat is ontstaan uit het project Perisur dat op een interactieve wijze samen met andere zwangere vrouwen in groepsverband prenatale zorg aanbiedt en ondersteunt. Het programma combineert de medische controle en alle informatie rondom de zwangerschap, de bevalling en de eerste babytijd.	Mei	2019	[5]	5	E	III V
28	Couveuseafdeling 's Lands Hospitaal ontvangt nieuwe apparatuur van Russische overheid.	Juli	2019	[5]	7	A	IV
29	Wereldborstvoedingsweek 1-7 augustus 2019. Georganiseerd door de werkgroep BFHI i.s.m. StiBoSu. Financiering door UNICEF en PAHO.	Augustus	2019	[12]	4	D	III
30	I.v.m. internationale borstvoedingsweek heeft de Stichting ter Bevordering van Borstvoeding in Suriname samen met de RGD en het Ministerie van VG activiteiten gelanceerd met het thema 'Empower Parents, Enable Breastfeeding'.	Augustus	2019	[6]	4	E	III
31	Borstvoedingsweek: RGD richt kolfkamer in met de mogelijkheid om moedermelk gekoeld op te slaan.	Augustus	2019	[5]	6	A	I
32	Sinds mei 2019 heeft de MZ al 50 gezondheidszorgassistenten (GzA's) getraind op acute situaties met de focus op zwangerschap en bevalling.	Augustus	2019	[5]	1	C	III
	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: (Basis) gezondheidszorg						
33	Begin januari 2017 is de Commissie Structurering Medische Voorziening Binnenland geïnstalleerd, die zal kijken naar de medische voorzieningen van verschillende doelgroepen in het binnenland.	Januari	2017	[5]	2 8	A	-
34	De Nationale Geneesmiddelen Klapper commissie die in 2015 voor drie jaar werd benoemd, is in de 4 ^e week van januari 2017 door de minister van VG geïnstalleerd. De commissie zal tot en met 9 november 2018 de lijst van geneesmiddelen zo up to date mogelijk houden en de minister adviseren over het uitbreiden van het beschikbare pakket.	Januari	2017	[5]	2 8	A	I
35	Het Staatsziekenfonds (SZF) en de stichting Huisartseninstituut Suriname (Hisuri) hebben een samenwerkingsovereenkomst gesloten, voor kwaliteitsverbetering van de 1 ^e lijnszorg.	Februari	2017	[5]	8 9	E	-
36	Op 2 februari 2017, 11 afgestudeerden van de Public Health master (3e cohort). Deze samenwerking tussen de Anton de Kom Universiteit van Suriname en de Tulane University, School of Public Health and Tropical Medicine, heeft tot nu toe 44 studenten afgeleverd.	Februari	2017	[5]	1	E	I III
37	De huisartsopleiding van het Huisarts Instituut Suriname (Hisuri) is gecertificeerd en werkt nu aan BIA- (Beperkte Internationale Accreditatie) bevoegdheid waarmee de cursussen en	Maart	2017	[5]	8	C	V

	opleidingen ook in het buitenland geaccrediteerd kunnen worden.						
38	Minister Pengel van VG opende de gerenoveerde Primary Healthcare Center Albina. Het gerenoveerde Primary Healthcare Center Albina omvat: huisartsenzorg, een apotheek, verloskundige unit, laboratoriumdiensten, consultatiebureau, ambulance, ruimte voor SZF, Stichting Lobi en Stichting Jeugd tandverzorging.	Mei	2017	[5]	6 7	A	I
39	Het project 'Renovatie van Traditionele Klinieken in Inheemse Gemeenschappen' is eind juni 2017 afgerond, t.b.v. ontwikkelen en verbeteren van duurzame gezondheidszorg voor de dorpen Pelelu Tepu, Apetina en Sipaliwini. Financiële steun kwam vanuit Japan's Grant Assistance for Grassroots Human Security Projects (GGP).	Juli	2017	[5]	6 7	D	III
40	Op 14 september 2017 werd de 1 ^e steen van het Centraal Apotheek Magazijn van de RGD gelegd, wat ook de start was van de bouw van 6 gezondheidscentra. Op 18 oktober 2017 werd de 1 ^e steen gelegd van een nieuw RGD gezondheidscentrum te Onverwacht. Het centrum biedt: een apotheek, spoedhulp, ambulancedienst, laboratorium, huisartsenzorg, consultatiebureau en moeder- en kindzorg. (Oplevering was verwacht in september 2018. Daadwerkelijke oplevering was op 20 juli 2019.) (Onderdeel van het project "Support to the Health System Strengthening Program", gefinancierd door de IsDB)	September Oktober	2017	[5]	7	A	III
41	De Commissie Structureren Medische Voorziening Binnenlandbewoners presenteert actieplan aan de Onderraad Sociaal Zekerheidsstelsel op 11 oktober 2017.	Oktober	2017	[12]	2	A	I
42	Op 14 oktober 2017 is de 56 ^e MyLab post geopend te Atjoni en de 57 ^e te Brownsweg. Dit zijn de eerste twee prikpunten van MyLab in het binnenland, na vijf jaar proberen.	Oktober	2017	[5]	7	B	VI
43	De afdeling Inspectie Verplegende en Verzorgende beroepen van Ministerie van SoZaVo heeft van 7-10 november 2017 leden van de Kwaliteits Garantie Commissies getraind in 'intern auditen' om de kwaliteit in zorginstellingen en bejaardenhuizen te verbeteren.	November	2017	[5]	1	A	I
44	Commissie Nationale Basiszorg Verzekering ingesteld door Ministerie van VG voor een periode van vier maanden. Taken van de commissie: - Voorstellen wie in aanmerking kunnen komen voor gehele of gedeeltelijke premiebetaling door de Staat. - Formuleren van toetsingscriteria vermogenstoets en controle op naleving van deze criteria. - Voorstellen doen voor administratieve organisatie die vermogenstoets uitvoert. - Voorbereiden Staatsbesluit voor uitvoering Artikelen 7.3 en 7.10 van Wet Nationale Basiszorgverzekering	November	2017	[5]	2	A	I
45	Braziliaanse ambassadeur overhandigt condooms en orale hiv-sneltesten aan de minister van	Januari	2018	[5]	6	F	IV

	VG. De sneltesten zijn om de kwetsbare groepen waaronder garimpeiro's makkelijker en sneller te testen. Januari 2018: 172.000 condooms en 5000 orale hiv sneltesten Januari 2019: 230.000 condooms en 5000 orale hiv sneltesten		2019				
46	In december 2017 trainden medewerkers van het Braziliaanse Ministerie van Volksgezondheid medewerkers van NGO's en gezondheidswerkers in het gebruiken van de hiv-sneltesten.	Januari	2018	[5]	1	F	IV
47	Minister Pengel van VG installeerde op 9 januari 2018 de Commissie Beoordeling Huisartsenpraktijk, voor betere spreiding van, toegang tot en regulering van huisartsenzorg.	Januari	2018	[5]	2	A	I
48	Cardiopolis naar Europese maatstaven geopend in het MMC te Nickerie.	Januari	2018	[5]	7	A	I
49	MZ gaat samenwerken met Stichting One Stop Shop voor Chronische ziekten om One Stop Shop (OSS)-principe te incorporeren voor toenemende NCD's zoals diabetes. Enkele GZA's zijn getraind door Stichting One Stop Shop i.h.k.v. de samenwerking. Outreaches voor Diabetes Mellitus (DM) screening en voorlichting zijn er geweest in het binnenland, m.n. te Boven-Suriname, Oost-Suriname, Brokopondo en Kwamalasamutu. Er zijn ook 3 patiënten met DM wonden naar het Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP) gehaald ter behandeling bij de revalidatie arts.	Januari	2018	[5] [12]	1 4 9	E	V
50	Vanaf 1 februari 2018 maximaal 400 patiënten van Assuria per huisarts om hoge zorgkosten te beperken.	Januari	2018	[5]	2	B	-
51	Aanpassing curriculum voor de opleiding tot GZA. Niveau opgetrokken tot MBO niveau. Het curriculum is in 2019 goedgekeurd door het Ministerie van VG en MZ zal dit curriculum vanaf 2 maart 2020 gebruiken in haar opleidingen. Formele aanbidding van het vernieuwd concept-GZA-curriculum van de GZA opleiding aan de minister van VG Antoine Elias.	Maart Juni	2018	[5] [12] [7]	1	C	I V
52	Pilotproject MZ met One Stop Shop gestart in Powakka en Brownswey over chronische aandoeningen.	Maart	2018	[5]	6	C	III
53	Project 'Doorganghuis' voor zwangere vrouwen per 1 maart 2018 gestart door MZ. De opvang is vanaf mei 2018 gestart. Het project wordt medegefinancierd door het Zeister Zendingsgenootschap. Het project voorziet in de opvang en begeleiding van zwangere vrouwen die een medische reden van verwijzing hebben en een barrière in financiën en opvang bij verwijzing naar Paramaribo.	Maart	2018	[5]	6	C	I III
54	GZA's van MZ zijn in IMPAC (=Integrated Management of Pregnancy and Childhood). Dit is een interne training.	Maart	2018	[5]	1	C	O
55	Medische Zending zet het schoolgezondheidsprogramma voort, met financiering van UNICEF.	Maart	2018	[5]	6	E	III
56	Trainen van 43 GZA's door Ministerie van VG in adolescentie gezondheidszorg, samen met UNICEF.	Maart	2018	[5]	1	E	III
57	Bouw van polikliniek met gezondheidscentrum en personeelswoning te Balingsoela door MZ,	Maart	2018	[5]	7	C	VI

	met financiering van Iamgold.						
58	Afronding onderzoek "Monitoring of Artemisinin Resistance and Assessment of the progress of Malaria Elimination in Suriname" [door Dr. M. Adhin].	Maart	2018	[12]	5	A	III
59	Driejarig project van Ministerie van VG voor uitroeiën malaria in Suriname gestart in april 2018, het National Malaria Elimination Plan (NMEP).	April ...	2018 - 2019	[5]	6	A	III
60	NMEP. Uitbreiden van Test, Treat and Track (T3) door de oprichting van een netwerk van mobiele malaria-serviceleveranciers (MSD's). Dit netwerk is ingesteld en wordt onderhouden (aannemen en trainen MSD's) door het Malaria Programma.	April ...	2018 - 2019	[5]	9	A	III
61	NMEP. Mobiele medische eenheden en vaste gezondheidsposten die malariabehandelingen leveren aan mijnbouwpopulaties. Dit gebeurt zowel in het binnenland, door het Malaria Service Deliverers (MSD) netwerk, als in Paramaribo Noord, in de TropClinic. De kliniek is gesitueerd in de buurt waar mijnwerkers verblijven wanneer ze in Paramaribo zijn.	April ...	2018 - 2019	[5]	6	A	III
62	NMEP. Verspreiding van LLIN's (Long-Lasting Insecticidal Nets: geïmpregneerde muskietennetten) naar goudmijngebieden gebeurt op continue basis vanuit de klinieken en het MSD netwerk.	April ...	2018 - 2019	[5]	6	A	III
63	NMEP. Investerings in het informatiesysteem van Malaria. Data wordt verzameld vanuit Bureau Openbare Gezondheidszorg (BOG), MZ, Regionale Gezondheids Dienst (RGD), ziekenhuizen en de eigen faciliteiten van het Malaria Programma.	April ...	2018 - 2019	[5]	6	A	III
64	Per april 2018 start een onderzoek naar het gebruik van een zelfdiagnose en -behandel kit voor Malaria. Dit is een studie door 3 landen gesteund: Brazilië, Frans-Guyana en Suriname. De Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Suriname (SWOS) coördineert het onderzoek .	April ...	2018 - 2019	[12]	5	E	III
65	<p>Twee Knowledge, Attitude and Practices (KAP) onderzoeken zijn afgerond. Een door MZ uitgevoerd in een dorp en een voor migrantenpopulaties, uitgevoerd door Social Solutions. Dit waren onderzoeken naar de status van klamboe coverage en het gebruik ervan en kennis over malaria bij de bewoners.</p> <p>Opvallend in de data is dat er significante verschillen zijn tussen de verschillende mijngebieden. Dit is interessant voor toekomstig onderzoek.</p>	Juni	2018	[12]	5	A	III
66	Het rapport van "SOCIO-CULTURAL ANALYSIS IMPROVING THE HEALTHCARE SYSTEM OF SURINAME" is op 4 juli 2018 gefinaliseerd. Dit rapport is ter voorbereiding van de lening bij de Inter-American Development Bank (IDB) voor het project "Health Service Improvement".	Juli	2018	[9]	5	A	I
67	Raad voor bloedvoorzieningen op 7 juli 2018 voor 3 jaar ingesteld.	Juli	2018	[5]	8	A	I
68	Rehabilitatie beddenhuis AZP gestart op 16 augustus 2018, aflevering verwacht na 18 maanden.	Augustus	2018	[5]	7	A	III
69	<p>Commissie System Health Accounts (HA) voor twee jaar geïnstalleerd door de minister van VG. Taken zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beheer van algemeen HA-proces • Tools ontwikkelen voor dataverzameling 	Augustus	2018	[5]	8	A	I

	<ul style="list-style-type: none"> Aanpassen van HA-classificaties aan de Surinaamse context. HA-rapport voorbereiden Zorgen voor opschonen, valideren en invoeren van gegevens <p>Onduidelijk of de commissie iets heeft geproduceerd. Geen nadere informatie ontvangen bij navraag.</p>						
70	De IDB keurt op 29 augustus 2018 een lening van USD 20 miljoen goed in het kader van het Support to the Health System Strengthening Program. Er zijn op het moment van de monitoring nog geen gelden uitgegeven op dit project.	Augustus	2018	[5]	11	A	III
71	<p>Port Health Commissie geïnstalleerd (ingaaude 16 augustus 2018 en mandaat tot 2020. Taken van de Port Health Commissie zijn o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> Onderhouden van een staat van paraatheid op de lucht- en zeehavens en bij de grensposten Organiseren jaarlijks multisectorieel beleidsoverleg t.a.v. grensposten. Ministerie van VG adviseren t.a.v. port health programma 	September	2018	[5]	8	A	I
72	<p>Commissie herstructurering AZP ingesteld per 15 augustus 2018 voor 1 jaar.</p> <p>Commissie herstructurering AZP: het Interim-rapport is gereed. Specialisten namen geen zitting in de commissie. Het rapport moet nader besproken worden met stakeholders en dan gefinaliseerd.</p> <p>Communicatie met verschillende stakeholders (specialisten, ziekenhuis, ministerie) blijkt een belemmering voor voortgang rapportering.</p>	September	2018	[5]	2	A	I
		Februari	2019	[12]	5		
73	<p>Soft opening Marwina ziekenhuis, tussen september en november 2018</p> <ul style="list-style-type: none"> Sedert 17 september 2018 is de poli van de internist in het Marwina ziekenhuis open voor consult. Medio oktober 2018 start van poli's kinderarts en gynaecoloog in Marwina ziekenhuis. Laboratorium en de röntgenafdeling Marwina ziekenhuis operationeel in januari 2019. <p>Geen nadere informatie ontvangen bij navraag verdere activiteiten.</p>	September	2018	[5]	6 7	A	IV
74	<p>Ministerie van Financiën laat verschillende diensten die onder het Ministerie van VG vallen doorlichten i.v.m. subsidiebeleid. Onderzoek bij RGD is al begonnen.</p> <p>Geen nadere informatie ontvangen bij navraag over status.</p>	September	2018	[5]	5	A	I
75	Installatie (en start mandaat) van de Malaria Elimination Task Force (MET) door de minister van VG, dhr. Elias op 6 november 2018, conform de aanbeveling van de WHO. De MET is de opvolger van de 'Board for the control of malaria and other neglected infectious diseases'.	September	2018	[12]	8	A	III
76	Werkgroep voor herstructurering 's Lands Hospitaal ingesteld.	Oktober	2018	[5]	5	A	I
77	Basiszorg kaarten kunnen ook in districten worden geprint. Datacardprinters zijn geplaatst en lokale mensen getraind. Nickerie in oktober, gevolgd door Stoelmanseiland en Drietabbetje.	Oktober - November	2018	[5]	6	A	I

78	De eerste nationale infectiecommissie is 13 november 2018 geïnstalleerd. De commissie zal onder meer adviezen en richtlijnen geven op het gebied van infectiepreventie en hygiëne aan alle ziekenhuizen en gezondheidsinstellingen. De commissie zal ook toezien op de registratie van infecties in ziekenhuizen en andere gezondheidsinstellingen.	November	2018	[5]	2	A	I
79	Lions Club Paramaribo is van plan om alle 50 poliklinieken van de Medische Zending te Boven-Suriname te voorzien van voorlichtingsmateriaal over diabetes. De serviceclub heeft al een deel van het voorlichtingsmateriaal overhandigd aan de regiocoördinator van Boven-Suriname, Gaitree Baldewsingh.	November	2018	[5]	4	C	V
80	Op 14 december 2018 is een workshop georganiseerd door het malaria programma om kennis te delen tussen de MET en het Ministerie van VG en voortgang en uitdagingen te bespreken.	December	2018	[12]	10	A	III
81	Het Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP) heeft van Apache Suriname Corporation LDC een rolstoelbus en verschillende medische instrumenten ter waarde van US\$ 163.000 ontvangen.	Januari	2019	[5]	6 7	B	VI
82	Strategisch plan voor Gezondheid en Welzijn in Suriname 2019-2028 gelanceerd. Het plan is tot stand gekomen in samenwerking met de PAHO. In het plan zijn vier strategische doelstellingen opgenomen. Deze zijn: - Een universeel mensgericht gezondheidssysteem voor Suriname. - Rechtvaardige, duurzame en universele financiering van gezondheid, - Middelen voor een efficiënt en effectief gezondheidssysteem. - Sterk leiderschap en goed bestuur in de gezondheidszorg.	Maart	2019	[5] [1]	2	E	I III
83	Betere behandeling HIV door beschikbaar komen van nieuwe testen. In het Medisch Wetenschappelijk Instituut (MWI) is thans geavanceerde diagnostiek mogelijk, die medische specialisten in staat stelt om voor elke hiv geïnfecteerde persoon de meest effectieve therapie te kunnen selecteren.	Maart	2019	[5]	6	A	III
84	Nieuw Medisch Tuchtcollege beëdigd.	Maart	2019	[5]	8	A	I
85	VG voert voorlichting over voorzieningen op en opent een klachtenmeldpunt.	April	2019	[5]	4 6	A	I
86	Vrachtbussen uitgeleend door VG aan MZ, RGD, Marwina ziekenhuis, BOG, MMC en het hoofdkantoor van het Ministerie van VG.	April	2019	[5]	7	A	I
87	Commissie Kwaliteit en Veiligheid in de Radiologische Zorg geïnstalleerd	April	2019	[5]	2	A	I
88	Artsen leren gericht antibiotica voorschrijven in een cursus van SPAOGGS van 9 tot en met 11 mei 2019.	Mei	2019	[5]	1	C	VI
89	Wellness Corporate Solutions schenkt 6000 stuks naalden aan Ministerie van VG, t.b.v. BOG.	Mei	2019	[5]	11	B	VI
90	Commissie Multidisciplinair Overleg (over kanker) geïnstalleerd door de minister van VG. De commissie houdt wekelijks vergaderingen voor het bespreken van oncologie patiënten.	Mei	2019	[5]	6	A	I
91	BZV kaarten (Basiszorg verzekering voor mensen met leeftijd 17 t/m 59) mogen alleen door SoZaVo worden uitgegeven (overgenomen van VG). Dit besluit is genomen om niet alleen de distributie verder te vergroten en te optimaliseren, maar ook om te garanderen dat eveneens	Mei	2019	[5]	6	A	I

	de bewoners in het binnenland niet overgeslagen worden.						
92	Nieuwe Geneeskundige Commissie ingesteld, met als taak te beslissen over het uitzenden van patiënten naar het buitenland voor medische behandeling via het SZF/Armulov.	Juni	2019	[5]	8	A	I
93	Vijftig Cubaanse artsen arriveren dinsdag 18 juni 2019 in Suriname. De groep is in de eerstelijnszorg ingezet: 24 gestationeerd op posten van de Medische Zending, de rest (26) bij de Regionale Gezondheidsdienst.	Juni	2019	[6]	6	A	I
94	De prostaatkanker Stichting heeft een aantal hoogwaardige medicamenten overhandigd aan minister Antoine Elias van VG voor patiënten met uitgezaaide prostaatkanker.	Juni	2019	[5]	11	C	V
95	RGD gezondheidscentrum te Van Pettenpolder geopend op 26 juli 2019, ter ontlasting van het Mungra Medisch Centrum.	Juli	2019	[5]	7	A	I
96	Health Response and Preparedness Committee (voorheen de Rampencommissie sector Volksgezondheid) geïnstalleerd door minister Antoine Elias van VG. Taken Health Response and Preparedness Committee: <ul style="list-style-type: none"> - Organiseren van jaarlijks beleidsoverleg in de sector VG over het rampenplan VG - Tweejaarlijks een nieuwe editie van het Rampenplan Volksgezondheid formuleren en distribueren. - Herzien van de MOU tussen instellingen/ziekenhuizen - Uitschrijven van protocollen en werkdocumenten voor calamiteiten en of rampen - Treffen van voorzieningen voor de instelling van een Nationaal Surveillance & Response Team 	Augustus	2019	[5]	8	A	I
97	Door een laatste schenking van US \$150.000 door de Kirpalani Stichting en US \$ 100.000 die het AZP inbrengt kan Suriname Eye Center uitbreiden tot oogziekenhuis. Deze schenking brengt de totale bijdrage van de Stichting aan het Eye Center op US \$ 650.000.	Augustus	2019	[6]	7	B	VI
98	MZ opent 52 ^e poli van het binnenland op Lawatabiki.	Augustus	2019	[5]	7	C	I
99	Op 27 augustus 2019 nam het AZP de volledig rehabiliteerde zuidvleugel van de 1 ^e etage met 170 bedden in gebruik.	Augustus	2019	[5]	7	A	III
100	Overeenkomst gesloten tussen Diakonessenhuis en Assuria voor het opnemen van palliatieve zorg in de verzekering.	September	2019	[6]	8	B	VI
101	Verruimde openingstijden RGD gezondheidscentra, poli's en apotheken		2019	[4]	6	A	I

6.5 MATRIX ONDERWIJS

Nr	Uitgevoerde actie				Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: Welke ontwikkeling heeft er plaatsgevonden m.b.t. de Wet op Basisonderwijs (waaronder ook de obstakels/knelpunten)?									
1	Staatsbesluit over herwaarderingsprogramma wordt op 9 oktober 2017 gepubliceerd in het Staatsblad (gewijzigde tekst). Het is op 29 september opgesteld.				Oktober	2017	[5]	3	A	-
2	Minister Lilian Ferrier van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (OW&C) kondigt onderwijswetgeving aan voor december 2018.				Juli	2018	[5]	2	A	-
3	Tijdens de 'Nationale dialoog voor hervorming van het onderwijs'. van 24 – 26 april kondigt DNA-voorzitter Jennifer Simons aan dat de onderwijswet nog in 2019 wordt aangepast				April	2019	[5]	2	A	-
4	Ontwerpwet Wet Primair Onderwijs is ingediend op 23 december 2019. Per 25 maart 2020 nog geen commissie van rapporteurs ingesteld.				December	2019	[2]	3	A	-
	Topic: Welke acties zijn er ondernomen m.b.t. de introductie van ICT in het onderwijs? Hoe/in welke mate is ICT geïntegreerd?									
5	De Granman Forsterschool te Marowijne heeft laptops (minimaal vier: het precieze aantal is onbekend) en zonnepanelen gekregen. Het is een gezamenlijk project van Stichting d'ONS en Stichting Onderwijs der EBGs (SOEBGS), mogelijk gemaakt door een gezamenlijke zonne-energieproject van EDF (Frankrijk), Guguplex (Suriname) en het districtscommissariaat, met een bijdrage van de Stichting Johan Ferrier Fonds Na de ontvangst van de laptops laat de SOEBGS de leerkrachten trainen in het gebruik van de laptops. Vanwege blikseminslag is de inverter doorgebrand, waardoor de zonnepanelen momenteel niet werken. Hierdoor kunnen de laptops ook niet gebruikt worden. Er is geen zicht op een reparatiedatum.				Maart	2017	[5]	1 7	C D	III IV VI
6	Opleidingsinstituut SMART levert de eerste 55 'online' afgestudeerden af (MBO en HBO opleidingen gestart in 2015).				Juni	2017	[5]	1	B	-
7	Jeugdparlementariër Asneel Samjawan verzorgde (met formele toestemming) extra lessen Aardrijkskunde m.b.v. PowerPoint aan basisschoolleerlingen in Saramacca, ter voorbereiding op de GLO-toets.				Juni	2017	[5]	1	F	I
8	Eerste lichting (69 studenten) ICT in Education studeren af. Zij verkregen daarmee de titel Bachelor in Education. Aantal-geslaagden ICT in Education:				September	2017	[3]	1	A	I
	Jaartal	Aantal geslaagden	Inzet			2017	[12]			
			Reeds in het onderwijs	Geplaatst na behalen diploma	Nog geen werk/ werkt niet in het Onderwijs					
	2017	69	30	17	22					

	2018	24	7	5	12							
	2019	21	9	1	11							
	Degenen die nog geen baan hebben, hebben een sollicitatie lopen bij het ministerie.											
9	ICT-centrum Totness geeft 2-23 oktober 2017 10 modules Basic ICT-trainingen (o.a. MS Office) voor vijftien Coroniaanse leerkrachten en overheidsmedewerkers. In deze periode zijn ook open dagen voor jongeren gehouden (11 -18 oktober).					Oktober	2017	[5]	1	B		VI
10	Het Bureau van de First Lady Ingrid Bouterse Waldring doet diverse ICT-donaties aan scholen: 20 februari 2018: opening computerzaal. Mulo Flora krijgt computers en de airco van de ruimte is in orde gemaakt In juni 2018 worden 30 laptops en een airco voor de computerruimte van IMEAO 5 gedoneerd <ul style="list-style-type: none"> In maart 2019 25 laptops aan VOJ-Apoera					Februari	2018	[3]	7	A		I III
						Juni		[3]				
						Maart	2019	[5]				
11	Geslaagd van de MULO die voor een VOS school zijn geslaagd moeten zich in augustus 2018 via e-mail inschrijven. Dit is een nieuwe manier van inschrijven.					Augustus	2018	[5]	8	A		I
12	Polytechnisch College Suriname (PTC) neemt Distance Education Hub aan de Slangenhoutstraat in gebruik, als onderdeel van het Technical and Vocational Education and Training (TVET) project (dit is een lening van de IsDB). PTC Nickerie en de Academische Leraren Opleiding (ALO) in Paramaribo en Nickerie gebruiken de hub.					Februari	2019	[5]	7	F		III
13	Stuka.sr is een examentool voor leerlingen en leerkrachten, gelanceerd in april 2019 door Examprofs i.s.m. stichting Stuka en MotiefA. Via de site kunnen leerlingen studiemateriaal oefenen.					April	2019	[6] [3]	1	C		V VI
	Uitgevoerde actie					Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder	
	Topic: Welke maatregelen zijn er genomen (wat is er veranderd/welke gebieden zijn aangepakt) om de toegang tot kwalitatief goed onderwijs te vergroten? (Bijv. toename gekwalificeerde leerkrachten, infrastructuur, etc.)											
14	Het contract voor de aanbouw en renovatie van praktijklokalen in het kader van de uitvoering van het Technical and Vocational Education and Training (TVET) project is in februari 2017 getekend. Het ging om de bouw van dertien praktijklokalen en de renovatie van 83 praktijklokalen in zestien technische scholen. Gaandeweg de uitwerking van het project is vanwege budgettaire beperkingen besloten om slechts zestien praktijklokalen te bouwen en 23 te renoveren op twaalf locaties in vijf districten. Er is tot augustus 2019 (en ook niet in februari 2020)) nog niet aangevangen met de bouw, renovatie en aankoop equipment. De Project Coordination Unit wacht nog op de “No Objection” van de laDB.					Februari	2017	[5]	7	A		III
							2017 - 2019	[10]				
15	Het project Ouderbetrokkenheid Marowijne maakt een doorstart met het éénjarig project Leisi Fu Sabi (LFS; Lezen is weten) van Stichting Okanisie Pikien in samenwerking met de					Februari	2017	[5]	1	C		III

	oudercommissie van Moengotapu. In de Toli Oso wordt 3 dagen per week met ouders en kinderen via een maandelijks thema gewerkt aan woordenschat, taalkennis, creatieve vorming & huiswerkbegeleiding. De financierders zijn R.C. Maagdenhuisfonds, het Johan Ferrier Fonds, Stichting Zonnige jeugd en Stichting Weeshuis der Doopsgezinden.						
16	Confucius Instituut (CI) in februari 2017 geopend op het terrein van de Anton de Kom Universiteit (AdekUS), voor het onderwijzen van de Chinese taal en cultuur. Tot op heden worden vijf cursussen Mandarijn aangeboden en jaarlijks een studiereis naar China georganiseerd.	Februari	2017	[5]	8	E	I IV
17	Centrum voor Nascholing in Suriname (CeNaSu) trainde VWO en HAVO docenten in opstellen, beoordelen en evalueren van toetsen. Het aantal getrainde docenten is onbekend.	Maart	2017	[5]	1	A	I
18	Workshop Curriculum Herontwerpen. Medewerkers van de afdelingen Curriculumontwikkeling, Basic Life Skills en CENASU van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (OW&C) hebben in een tweedaagse de workshop hun kennis van begrippenkader van het vakgebied verdiept.	Maart	2017	[5]	1	A	I
19	Kosmos Energy (olie- en gasexploratie en productie, VS) doneerde praktijkmateriaal ter waarde van US\$ 67.500 aan het PTC, voor de bachelor programma's Werktuigbouwkunde en Infrastructuur.	Maart	2017	[5]	7	B	VI
20	De Belgische minister Guy Vanhengel (ook belast met Onderwijs) was in april 2017 met een delegatie te gast bij minister Robert Peneux (OW&C). Een resultaat was de ondertekening van een MoU met de Brussels Hoofdstedelijk Gewest Vlaamse Gemeenschapscommissie over onder andere de transformatie van het IOL en ondersteuning bij curriculumontwikkeling In 2018 is een tegenbezoek gebracht door de Surinaamse minister van OW&C. Afspraken zijn gemaakt over intensivering van de samenwerking en ondersteuning van kinderen die het Nederlands niet als thuistaal hebben.	April	2017 2018	[5] [10]	9	A	IV
21	Het Bureau Voorschoolse Educatie (BVE) is op 26 mei 2017 officieel ingesteld, voor de coördinatie van het <ul style="list-style-type: none"> • integraal beleid Early Childhood Development, met als eerste taken een assessment doen van het aantal kinderen tussen 2,5 en 4 jaar en het ontwikkelen van • een nieuw curriculum voor deze doelgroep. Er zijn hier geen verdere updates over ontvangen.	Mei	2017	[5]	8	A	-
22	Van juli 2017 tot augustus 2018 heeft Dunn Pierre, Barnett and Associates LTD (DBA, Jamaica) de 330 functionarissen die belast worden met de hervorming van het beroepsonderwijs via de Suriname National Training Authority (SNTA), getraind in onder andere Competency-based Education and Training (CBET) en ontwikkelen van standaarden.	Juni	2017	[5]	1	B	III
23	Het Ministerie van OW&C trainde 6 leerkrachten van drie scholen (OS Zinkkampoe, OS Brokopondo, SO Maretraite) en 5 medewerkers van het Pedologisch Instituut in speciale leerbehoeften (Floor Play methode). Inclusief het natraject hebben ongeveer 60 professionals, werkend met kinderen, en ongeveer 20 opvoeders van zorgkinderen een introductie workshop in de Floor Play methode gevolgd.	Juli	2017	[5]	1	A	I

24	Minister Robert Peneux van OW&C opent op 12 juli 2017 de inschrijving voor de Bacheloropleiding voor leerkracht Speciaal Onderwijs aan de Vanguard Community College. Het curriculum is ontwikkeld met het Indiana University of Pennsylvania Research Institute (IUP-RI). De opleiding is gestart per oktober 2017 met 29 studenten. Deze studenten zullen in 2020 afstuderen.	Juli	2017 ... 2019	[5] [12]	1	F	O
25	35 Suricorps vrijwilligers maakten 60 leerlingen van OS Brokopondo en de Frans Pryor school klaar voor GLO-toets. Dit Motivatie en Studiebegeleidingsproject werd gedragen door Rosebel Gold Mines NV en het Ministerie van Regionale Ontwikkeling (RO).	Juli	2017	[5]	1	C	I VI
26	De Federatie Instellingen Bijzonder Onderwijs Suriname (Fibos) bepaalt dat de ouderbijdrage voor bijzondere lagere scholen SRD 185 blijft, per leerling per schooljaar.	Juli	2017	[5]	6	C	I V
27	Overeenkomst tussen AdeKUS en Grassalco getekend, waarin is opgenomen: <ul style="list-style-type: none"> AdeKUS levert wetenschappelijke kennis en curricula op het gebied van mijnbouw. Grassalco levert data en kennis met opstellen en indienen aanvragen projecten en stelt stageplaatsen beschikbaar. Er is geen verdere informatie is over de uitvoering van de overeenkomst ontvangen.	Augustus	2017	[3]	1	A B	I VI
28	Ministerie van OW&C stelde in de week van 10 augustus 2017 een commissie aan i.v.m. 'Nationaal Instituut Studiebeurzen'. Dhr. Ulrich Rodgers is de voorzitter. Het Instituut zal gaan over uitgifte van beurzen en trainingen voor ambtenaren, hoger onderwijs en promovendi. De commissie heeft niet gefunctioneerd en is ontbonden (datum onbekend). Bij vervanging van de minister van Onderwijs (dhr. Peneux) zijn de werkzaamheden van de commissie niet gecontinueerd. De structuur van uitgifte van beurzen via het bureau Onderwijsinformatie en Studiefaciliteiten is hetzelfde gebleven.	Augustus	2017	[5]	8	A	I
29	Rosebel Gold Mines NV rondde in augustus 2017 het 6 ^e schoolpakkettenproject af, voor 227 geslaagden van de 6 ^e klas van alle basisscholen in Brokopondo en Pokigron.	Augustus	2017	[5]	11	B	VI
30	Onderzoeksrapport gepubliceerd van Stichting Arbeidsmobilisatie en Ontwikkeling (SAO) over problematiek drop-outs aangeboden aan ministers van Arbeid, OW&C, Justitie en Politie (JusPol), Sport en Jeugdzaken (S&J) en Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SoZaVo). De naam van het onderzoek was: Studie naar de achtergronden, oorzaken en gevolgen van Drop-out. Het rapport is tot op heden (april 2020) niet gesanctioneerd door de minister van OW&C.	September	2017	[3]	5	A	I
31	Eerste lichting (69 studenten) ICT in Education studeren af. De International Institute for Environment and Development (IIED) stelt beurzen ter beschikking aan de afgestudeerden voor onder meer curriculum ontwikkeling, communicatie en applied science.	September	2017	[3]	1	A	I
32	Schoolvervoer Sophia's Lust en omgeving in schooljaar 2017-2018. Leerlingen mogen dit schooljaar rekenen op vervoer van de overheid (was er daarvoor niet). Er is een landelijke registratie gehouden naar de gebieden waar er een grote behoefte bestaat aan schoolvervoer. Geen nadere details over verbetering van het vervoer.	Oktober	2017	[5]	6	A	I
33	De stichting 'Youth Education and Leadership Foundation' start in het schooljaar 2016/2017 het project 'Ready for the Next Level'. Dit ter verbetering van de schoolresultaten. Leerlingen krijgen extra ondersteuning bij zwakke vakken. Accent ligt op het Paramacca gebied. Deel 2 van	September	2017	[5] [8]	1 6	C	I III

	dit project loopt per juli 2019 nog steeds en heeft een extra dimensie gekregen (vanaf eind 2018): leerkrachten worden nu ook ondersteund.						V VI
34	Het Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand (VVOB) werkt samen met het Ministerie van OW&C in het PROGRESS-LBO programma: 1) ondersteunen van onderwijsvernieuwingen in de Lerarenopleiding Beroepsonderwijs (LOBO); (2) ondersteunen van de verdere professionalisering van LBO-schooldirecties via een systeem van lerende netwerken; (3) ondersteunen van de nascholing van (startende) leerkrachten. Geen nadere informatie over voortgang bekend.	Januari	2017 - 2021	[21]	1 9	E	IV
35	Het United Nations Sustainable Development Goals Youth Ambassadors Program (UN SDG YAP) voert het schoolpakkettenproject voor armoedebestrijding en onderwijs uit, met als doelgroep sociaal zwakkeren en minderbedeelde kinderen op GLO en VOJ-niveau. <ul style="list-style-type: none"> Ministerie van S&J, de uitvoerder, stelde 30.000 schoolpakketten ter beschikking in 2017, gelijk aan 2016, en 35.000 in 2018; 1100 kinderen van 13 scholen in 12 dorpen in het Paramacca-gebied en Sipaliwini krijgen een schoolpakket. In 2018 gestart met 1.273 jongeren in Commewijne. NV Grassalco schonk in september 2017 1500 schoolpakketten aan GLO en VOJ leerlingen in Brokopondo.	September	2017, 2018	[5] [3]	1	A B	I VI
36	Minister Robert Peneux van OW&C noemde kwaliteitsverbeteringen m.b.t. onderwijzend personeel: <ul style="list-style-type: none"> Ongebreidelde overuren zijn teruggebracht Onbevoegde leerkrachten zijn ontslagen. Geen verdere details beschikbaar.	September	2017	[5]	2	A	I
37	De Faculteit Humaniora (FdHum) is op 1 oktober 2017 met Bacheloropleiding Nederlands begonnen. De eerste afgestudeerden worden verwacht in 2020.	Oktober	2017	[5]	8 6	A	I
38	Het IOL gebouw heeft een nieuwe vleugel met veertien lokalen per 6 oktober 2017, met financiering van de Staatsolie Foundation.	Oktober	2017	[3]	7	A	VI
39	Post-middelbare beroepsopleiding Surmac Education Center (opleiding voor zwaar materieel technici) gestart in oktober 2017. Dit is een initiatief van Surmac, Caterpillar en Ministerie van OW&C.	Oktober	2017	[3]	6 8	A B	I VI
40	Brokopondo krijgt acht praktijklokalen voor de LBO scholen in het schooljaar 2018-2019. De financiering is door de Caribbean Development Bank (CDB).	Oktober	2017	[3] [7]	7	A F	III
41	Plafond van de school te Bakoe is vervangen door de afdeling Genie van het Nationaal Leger, met geld dat dorpelingen hadden ingezameld. De brandweer heeft daarnaast bijen uit het plafond gehaald.	Oktober	2017	[3]	7	A	VII
42	De Associate College (werkarm van de 'International Business School Americas Europe' (IBSAE)) begint in oktober 2017 met de Management in de Zorg opleiding en de Agrarische	Oktober	2017	[5]	8	F	N.v.t.

	opleiding. De eerste afgestudeerden worden verwacht in augustus 2019.						
43	Stichting Okanisie Pikien opent haar eerste taalcentrum te Moengotapu, met financiering van het R.C. Maagdenhuis Fonds & Het Johan Ferrier Fonds.	Oktober	2017	[5]	6	E	III
44	Start/launch iGROW: een pilotprogramma voor verbetering van seksuele en reproductieve gezondheid en terugdringen van gender gerelateerd geweld op tien LBO scholen. Uitgevoerd door de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking (VVOB) i.s.m. het Onderdirectoraat Beroepsonderwijs (ODB), Centrum voor Nascholing in Suriname (CENASU), Youth Empowerment Suriname (YES), Stichting Lobi Health Center en de Youth Advocacy Movement (YAM). Afgerond november 2019 met een symposium.	Oktober	2017	[3] [9] [12]	1 4 6	E	III
45	MLZ (Medewerker LeerlingenZorg)-programma voor minder schooluitval. Het programma is door Saga Interproject Suriname ontwikkeld en wordt door Stichting Onderwijs der EBGs sinds 2012 gebruikt. Eind november 2017 hadden 26 VOJ/GLO scholen van de EBGs een MLZ-er en per augustus 2019 zijn 30 MLZ-ers op 31 EBGs scholen werkzaam. De overheid heeft het programma niet overgenomen.	November	2017	[5]	1 8	C	III
46	1 ^e Kennisbeurs van AdeKUS van 10-12 november 2017. Doel was om de universiteit dichtbij de samenleving brengen, het beeld van AdeKUS als slechts een opleidingsinstituut doorbreken.	November	2017	[5]	4	A	I
47	Jeugd Correctie Centrum (JCC) te Santo Boma neemt op 5 december 2017 nieuw onderwijsblok in gebruik.	December	2017	[3]	7	A	I
48	Docenten van Mulo Ellen, Mulo Meezorg en VOJ La Solitude te Commewijne op 16 december 2017 getraind in "constructie, correctie en evaluatie van een toets" door Jack Mohanlal.	December	2017	[5]	1	C	I
49	Toiletgroep Clarkeschool (Kwarasan) hersteld door leerlingen van LBO school STS-2 i.s.m. het SuriCorps. Voorafgaand hieraan was er een bewustwordingscampagne van BOG en Suricorps: WaSH Tool.	December	2017	[5]	4 7	C D	I III
50	Ministerie van OW&C laat situatieanalyse verrichten onder leerkrachten over lage slagingspercentages en hoge percentages zittenblijvers en drop-outs. Geïnitieerde activiteiten n.a.v. de situatieanalyse van de scholen tussen januari 2018 en augustus 2019 zijn, volgens feedback van het ministerie (elders besproken en standaard activiteiten zijn niet opgenomen in de lijst): Optimale voorziening van leerboeken; Plaatsing van gekwalificeerde leerkrachten, ook voor het binnenland voor zover mogelijk; Huiswerkbegeleiding door het Ministerie van Sport en Jeugdzaken met toestemming van het Ministerie van OW&C; Het beschikbaar stellen van schoollokalen t.b.v. organisaties voor huiswerkbegeleiding; Vaststellen van protocollen bij lezen door de ontwikkelingsdienst; Instellen van vaststellingscommissies bij vwo-examens om de betrouwbaarheid te garanderen en op te voeren; Het aanstellen van schoolbegeleiders op Mulo-niveau; Nadere details, zoals over aantallen en specifieke datum van een activiteit, zijn niet verstrekt.	Januari	2018 2018-2019	[3] [10]	1 4 5 6	A	I
51	Blended learning met behulp van Edubook is als pilot gebruikt voor de opleiding Bedrijfskunde	Februari	2018	[7]	11	A	I

	op de AdeKUS aan het begin van schooljaar 2017-2018. Geen follow-up na de pilot.			[11]			
52	<p>Ministerie van OW&C implementeert project 'Integrale aanpak van zorgverbreding' om onder andere geweld op scholen terug te dringen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Er zijn pedagogische werkers/schoolbegeleiders op scholen geplaatst op VOJ scholen. Per augustus 2019 zijn er 46 pedagogische werkers op 46 scholen geplaatst. Gender Preventie Aanpak Gedragsproblemen (GPAG) – trainingen zijn gestart om drop-outs te verminderen en leerlingbegeleiders worden op LBO-scholen geplaatst voor individuele begeleiding. Op Openbare Muloscholen is na een pilot fase op 4 Openbare Mulo scholen aangevangen met het screenen en trainen van MO-A Pedagogiek/ Bachelor in Pedagogiek afgestudeerden in GPAG. <p>Verder:</p> <ul style="list-style-type: none"> OS Zinkkampoe (Moengo) heeft al in 2017-2018 een klas voor speciaal onderwijs, OS Brokopondo volgt in 2018-2019 en tot slot volgt OS Brownsweg in oktober 2019. 	Maart	2018	[5] [10]	1 8	A	I
53	<p>Directeur Natasha Bennanon van Ministerie van OW&C ondertekent projectcontract:</p> <ul style="list-style-type: none"> Opstart afstandsonderwijs: Integrated Computer Services N.V. is aangetrokken voor de aankoop computers, servers en internetaansluitingen voor 7 praktijkcentra in het kader van het TVET project; <p>Geen extra informatie verkregen bij navraag naar status van het project.</p>	Maart	2018	[3] [5]	1 7	A	III
54	<p>Directeur Natasha Bennanon van Ministerie van OW&C ondertekent projectcontract:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bouw Cenasu hoofdkwartier: Ingenieursbureau Sintec zal van november 2018 tot november 2020 ingenieurswerkzaamheden uitvoeren. De bouw valt onder het Basic Education Improvement Program fase 2. <p>Geen extra informatie verkregen bij navraag naar status van het project.</p>	Maart	2018	[3] [5]	7	A	III
55	Ministerie van OW&C verruimt vanaf juni 2018 de toegang tot bacheloropleidingen met het invoeren van een pre-College op de International Institute of Education for Development (IIED). In 2018-2019 is het Pre-College uiteindelijk niet opgestart. Voor 2019-2020 hebben 35 studenten zich aangemeld, na de screening zijn 9 studenten (5 in Paramaribo en 4 in Moengo) geplaatst in de Pre college, de rest (26) kon gelijk starten met het bachelor programma van de "ICT in Education" opleiding. Afronding van de eerste lichting Pre-College zal zijn in augustus 2020.	Juni	2019	[3] [5] [10]	1 6	A F	I
56	AdeKUS start in oktober 2018 met de tweejarige middag/avond masteropleiding Social Development & Policy.	Oktober	2018	[5]	1 8	A	I
57	Sutikamia Eco Resort en partners schenken een zonne-energie-installatie aan de school van Botopasi.	Augustus	2018	[5]	1	B	VI

58	Op 10 augustus 2018 is de uitreiking van 516 certificaten aan personeel voor het bureau van de Suriname National Training Authority (SNTA) in verschillende disciplines.	Augustus	2018	[3]	1	A	I
59	FWNW van de AdeKUS biedt vanaf het collegejaar 2018 Bachelors biologie en natuurkunde aan.	Augustus	2018	[5]	1 8	A	I
60	Nieuwe vleugel OS Geyersvliet 1 officieel opgeleverd.	Oktober	2018	[3]	7	A	O
61	Na een bezoek aan OS Brownsweg bedenkt president D.D. Bouterse een oplossing voor de problemen van deze school: uitbreiding met 8 lokalen en 4 onderwijzerswoningen. De werkzaamheden beginnen eind oktober 2018. Het is onbekend of en zo ja, wanneer zijn afgerond.	Oktober	2018	[5]	7	A	O
62	Fase 1 van het studentenflats-project op 15 november 2018 technisch overgedragen aan Minister Patrick Pengel van OWTC. Het 'Student Housing Campus Village', met ruimte voor 312 studenten, is officieel geopend op 22 februari 2019.	November Februari	2018 2019	[5]	7	A	I VI
63	Renovatie van 2 scholen te Saramacca uit Staatsolie-gemeenschapsfonds (Upstream Corporate Social Investment programma). Het gaat om OS Huwelijkszorg en een school voor speciaal onderwijs te Tambahredjo.	November	2018	[5]	7	B	VI
64	3 nieuwe MBO-opleidingen gestart in creative industries aan het International Institute of Education for Development (IIED).	November	2018	[5]	6	F	N.v.t.
65	OS Santodorp I heeft op 12 december 2018 een partij schoolmeubilair en een donatie ontvangen van minister Edgar Dikan van Regionale Ontwikkeling (RO) Het schoolmeubilair is gedoneerd door vrienden van de Minister in Nederland.	December	2018	[5]	7	F	III
66	Op 7 februari 2019 is de wet Suriname Nationale Training Authority (SNTA) aangenomen in DNA. Geen publicatiedatum in Staatsblad of nummer vermeld op dna.sr. De wet is de basis van het gelijknamige instituut, dat voor verbetering van het beroepsonderwijs en trainingen zal zorgen. Keurmerken kunnen gegeven en ingetrokken worden volgens deze wet, door de autoriteit.	Februari	2019	[2] [5]	3	A	I
67	Minister Lilian Ferrier van OW&C opent op 4 februari 2019 de Distance Education Hub (DEH) op het complex van het Polytechnisch College (PTC) aan de Slangenhoutstraat. PTC Nickerie en de Academische Leraren Opleiding (ALO) in Paramaribo en Nickerie gebruiken de hub.	Februari	2019	[3] [5]	7	A	III
68	Samenwerking PTC en HJ Group of companies vanaf eind januari 2019, voor aansluiting arbeidsmarkt en opleiding. PTC studenten kunnen stage lopen bij de 12 bedrijven van HJ Group, die goed geschoold kader nodig hebben.	Februari	2019	[5]	1	A B	I VI
69	Steenlagbedrijf Consolidated Resources Suriname NV heeft de St. Wilhelmschool te Powakka voor vijf jaar geadopteerd. Het gaat om de operationele kosten van SRD 13.000 per jaar en deelkosten voor de test van 22 kinderen op verwijzing naar speciaal onderwijs: SRD 9000.	Maart	2019	[5]	11	B	VI
70	Initiatiefvoorstel ingediend in DNA: Wet inschrijfgelden en overige kosten voor onderwijsinstellingen.	April	2019	[2]	3	A	I

71	Minister Lilian Ferrier van OW&C opende 24 april 2019 de goed bezochte 'Nationale dialoog voor hervorming van het onderwijs'. Onderwerpen: hoe moet het onderwijs in Suriname er in de toekomst uitzien, waarbij het kind centraal staat: competentiegericht onderwijs, 11-jarig systeem, leerplicht 4-16 jaar, taal en cultuur in lerarenopleiding. Bij sluiting op 26 april zijn twee afspraken gemaakt: <ul style="list-style-type: none"> Wetgeving op onderwijs komt in 2019 (zie boven) Minister zal maandelijks overleg hebben met vertegenwoordigers van de vakbonden 	April	2019	[5] [3]	1 2 8 9	A	I III
72	De kick-off van het BESTREAMING-programma (Basic Education Science Technology Reading Engineering Arts and Mathematics Improvement of the Next Generation) te Commewijne is op 18 mei 2019 en te Nickerie op 15 juni. Dit is onderdeel van BEIP 2 en wordt uitgevoerd in samenwerking met de afdeling Curriculum Ontwikkeling en in consultatie met CENASU. De leerkrachten worden opgeleid in hubs. Commewijne en Nickerie zijn opvolgers van hubs in Saramacca, Wanica en Paramaribo.	Mei Juni	2019	[3]	10	A	III
73	RKBO geeft twee scholen Boven-Suriname gebied een upgrade: <ul style="list-style-type: none"> Op 30 mei 2019 te Masia Kriki drie leslokalen en twee onderwijzerswoningen opgeleverd. Kapitein Mango school te Semoisi krijgt inverter t.b.v. zonnepanelen. 	Juni	2019	[3]	7	C	V
74	Minister Lekram Soerdjan van ROGB gaf op 16 juni 2019 beschikking grond t.b.v. bouw EFS-college COVAB Nickerie aan directeur van het COVAB.	Juni	2019	[3]	6	A	-
75	Ministerie van JusPol houdt 11-12 juli 2019 een nationale consultatie over resultaten snel onderzoek naar risicofactoren onder 267 studenten in 3 ^e t/m 6 ^e klas, van zeven scholen in Meerzorg, Pontbuiten, Zorg en Hoop, Rijsdijk, Hanna's Lust, Albina en Afobaka. Uitkomst consultatie <ul style="list-style-type: none"> Ministerie van JusPol bezig met UNICEF om een aantal projecten op het gebied van preventie voor te bereiden met de bedoeling ze nog in 2019 uit te voeren. Geen verdere details bekend. 	Juli	2019	[6] [3]	5 11	A	I
76	ABOP bouwt school en onderwijzerswoningen te Baikoeu te Duwatra, in samenspraak met dorpsleiding en leerkrachten.	Juli	2019	[5]	7	C	V
77	Minister Lilian Ferrier van OW&C houdt op 27 juli 2019 een bijeenkomst over instroom Academische Lerarenopleiding. <ul style="list-style-type: none"> Hoofdkleuterleidsters en leerkrachten onderbouw 'eerst upgraden, dan Academische Lerarenopleiding' Onduidelijkheid over instapeisen blijft bestaan. 	Juli	2019	[6]	4 8	A	-
78	Op 5 en 6 augustus verzorgt het Vanguard Community College een training in Leerstoornissen, ADHD, Emotionele stoornissen, Kindermishandeling, Autisme spectrum stoornissen en Verstandelijke beperkingen verzorgd. Leerkrachten van scholen met een SO klas of Speciale School (OS Zinkkampoe, SO Maretraite en OS Brownsweg) zijn getraind, inclusief een medewerker van de afdeling Begeleiding van het Ministerie van OW&C. In totaal 9 personen.	Augustus	2019	[10]	6	F	I
79	NOVA accreditaties:	Augustus	2019	[11]	8	A	I

	Acht opleidingen Anton de Kom Universiteit (AdeKUS):							
	Bachelor Wiskunde	December 2017						
	Bachelor Scheikunde	December 2017						
	Bachelor Werktuigbouwkunde	December 2017						
	Bachelor Bedrijfskunde	December 2017						
	Bachelor Psychologie	December 2018						
	Master Psychologie	December 2018						
	Master Bedrijfskunde	December 2017						
	Master Petroleum Geologie	December 2017						
	Master Social Development & Policy	Juli 2019						
	Twee opleidingen AdeKUS zijn per augustus 2019 in het proces om geaccrediteerd te worden:							
	Bachelor Geowetenschappen							
	Master Petroleum Geologie	Heraccreditatie (was al in december 2017 geaccrediteerd)						
	Twee opleidingen PolyTechnisch College (PTC):							
	Bachelor Food Technology	December 2018						
	Hoger Laboratorium Onderwijs	December 2018						
80	Een speciaal onderwijsklas gestart bij de OS Brownsweg	Oktober	2019	[10]	6	A	I	

6.6 MATRIX KINDERRECHTEN

	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: Met betrekking tot opvang en begeleiding van kinderen die slachtoffer zijn van geweld (Integraal Kinderbeschermingsnetwerk – IKBeN Suriname): welke resultaten zijn er na de opzet van het netwerk; welk beleid is er voorbereid; welke maatregelen zijn uitgevoerd?						
1.	Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (Ministerie van SoZaVo) organiseerde op 20 november het seminar “Integraal Kinderbeschermingsnetwerk” met ondersteuning van Kinderfonds van de Verenigde Naties (UNICEF). Hieruit volgde de doorstart van het Integraal Kinderbeschermingsnetwerk (IKBeN). In dit netwerk zullen overheidsinstanties en maatschappelijke organisaties samenwerken om de vraagstukken van kinderen integraal aan te pakken.	November	2017	[3] [7] [12]	1 6 9	A	I III
2.	Alle ministers, de First Lady en de voorzitter van De Nationale Assemblée (DNA) plaatsen hun handtekening onder een “pledge” om met alle hun ten dienste staande middelen preventief en correctief op te treden in o.a. gevallen van kindermisbruik, verwaarlozing, exploitatie en tegen alle vormen van geweld tegen kinderen.	November	2017	[12]	11	A	I III
3.	a) Publicatie van het onderzoek Geweld tegen Kinderen in Suriname uitgevoerd in opdracht van DNA samen met UNICEF door Julia Terborg namens het Institute for Graduate Studies and Research (IGSR). b) In DNA is in december 2017 voor leden en deskundigen een presentatie gehouden over de resultaten van het nationaal onderzoek naar geweld tegen kinderen in Suriname. c) UNICEF overhandigde op 26 juni 2018 het data-rapport inzake geweld tegen kinderen aan DNA-voorzitter Jennifer Simons in DNA. Het rapport bevat 2 samenvattingen van het onderzoek: het moeder- en het scholierenonderzoek.	Juni	2017 2018	[2] [5]	5 6 E	A E	I III IV
4.	Ministerie van Justitie en Politie (Ministerie van JusPol) heeft met UNICEF jeugdige ‘influencers’ ingeschakeld om voorlichtingsprogramma’s te ontwikkelen en te verspreiden over geweld tegen kinderen en jeugdcriminaliteit.		2017 2018	[5]	4	E	III
5.	Kinderen van stad en district van basis- en VOJ-scholen hebben binnen het project Mi Sa Taki informatie gekregen over hoe zij zichzelf kunnen beschermen tegen verschillende vormen van geweld. Het project wordt uitgevoerd door het Ministerie van JusPol met de afdeling Meldpunt Kinderbescherming. Stichting Mati Fu Tego en andere stakeholders hebben ook hun bijdrage verleend bij uitvoering van het project, dat is gestart op 31 maart 2017. De activiteiten worden door UNICEF gefinancierd.	November	2017	[5]	4	E	III
6.	Tweede workshop van Ministerie van SoZaVo over opzet, taakstelling en werking van het “Integraal Kinderbescherming Netwerk” (IKBeN) op 7 februari 2018. In maart 2018 bracht UNICEF het rapport uit over de opzet, taakstelling en werking van IKBeN: ‘Report on the Integrated Child Protection Network of Suriname’.	Februari Maart	2018	[3] [12] [7] [9]	1 2 9	A D	I III
7.	UNICEF heeft de Meldpunten voor geweld tegen kinderen in Coronie, Apoera en Latour geëvalueerd en een rapport met aanbevelingen uitgebracht.	Maart	2018	[7] [9]	5	D	III

8.	Ter ondersteuning van de Meldpunten Kinderbescherming wordt er een vijfdaagse train-de-trainers project 'Psycho-social child support met gesprekstechnieken' verzorgd aan 25 ambtenaren van verschillende betrokken ministeries.	Juni	2018	[3]	1	A	O
9.	De technische commissie IKBeN is geformaliseerd voor twee jaar. Deze komt tweewekelijks bijeen om stand van zaken, knelpunten en follow-up te bespreken.	Juni	2018	[12]	8	A	O
10.	UNICEF organiseerde op 5 en 6 juli 2018 een workshop voor communicatie en ontwikkeling, om concepten- en vaardigheden te verwerven om strategieën te ontwikkelen, voor gedragsverandering in verband met geweld tegen kinderen. Participanten waren o.a. het KPS en de betrokken ministeries van IKBeN.	Juli	2018	[3]	1	D	III
11.	Bureau Rechten van het Kind (Ministerie van SoZaVo) werkt aan een nieuw NAPK 2019-2021, nadat er 6 jaar geen plan is geweest. Het plan is eind maart 2019 afgerond. Het NAPK kwam via verschillende workshops en consultaties tot stand. Julia Terborg is aangetrokken als consultant. UNICEF financierde de totstandkoming.	Oktober	2018	[7] [3] [6] [12]	2	A	I III
12.	Ministeries van SoZaVo, JusPol, Volksgezondheid (VG), OW&C, BiZa, Arbeid en Sport en Jeugdzaken hebben o.b.v. het NAPK 2019-2021 operationele werkplannen opgesteld (2019, 2020, 2021).	Augustus – Oktober	2019	[12]	2	A	I
13.	Op 20 november 2018 organiseerde de technische commissie van het Integraal Kinderbeschermingsnetwerk (IKBeN) een kinderworkshop en jongerendebat voor 8 VOJ- en 8 VOS-scholen, met ondersteuning van UNICEF.	November	2018	[3]	4	A	I III
14.	De pilot Doorverwijs- en Casemanagement systeem van IKBeN is gelauncht op 21 augustus. De pilot wordt uitgevoerd van oktober 2019 – maart 2020. Er is een handleiding (manual) ontwikkeld door een internationale consultant voor de pilot Doorverwijs- en Casemanagement systeem. Gedurende de pilot worden de procedures voor aanpak conform de manual uitgevoerd en wordt getoetst of de procedures praktisch zijn. De technische commissie van IKBeN zal in de pilot Doorverwijs- en Casemanagement systeem, met praktijksituaties de integrale en gestructureerde aanpak van problemen m.b.t. kinderen, uittesten. De pilot wordt getest op 15 cases.	Augustus	2019	[3]	2 6	A	I III
Topic: Welke ontwikkeling heeft er plaatsgevonden en welke investeringen zijn er gepleegd met betrekking tot voorschoolse educatie?							
15.	Bureau Voorschoolse Educatie (BVE), die de uitvoering van het Early Childhood Development (ECD) beleid coördineert, is op 26 mei 2017 officieel ingesteld.	Mei	2017	[5] [10]	8	A	II
16.	Capaciteitsversterking ECD: train the trainers voor de 12 hoofden van Surinaamse overheidscrèches, van 2 particuliere crèches onder beheer van de Stichting Beheer en Exploitatie Crèches Suriname (SBEC) van Ministerie van SoZaVo en 5 deelnemers van Guyanese Ministry of Social Protection, van 12 – 17 november 2017. Coördinatie Ministerie van SoZaVo.	November	2017	[3] [7]	1	A	O
17.	'On the Job-training' van 2 weken m.b.t. ECD door 2 nationale experts, vond plaats in de Mama Georgetine Crèche. Coördinatie Ministerie van SoZaVo.	November	2017	[3] [7]	1	A	O
18.	Mama Georgetine Crèche is i.h.k.v. ECD aangepast als toekomstige praktijktrainingsruimte voor vervolgttrainingen. Coördinatie Ministerie van SoZaVo.	November	2017	[3] [7]	7	A	O

19.	a) Driejarigen zijn gescreend door BVE. Het aantal en de uitkomsten zijn onbekend.		2017 2018	[10]	6	A	I
	b) Monitoring en begeleiding vindt plaats van kinderen in het basisonderwijs (GLO) die als driejarige gescreend zijn door BVE in 2015, 2017 en 2018. Inge vulde monitoringsformats worden door BVE opgehaald en geëvalueerd.		2017 2018 2019	[10]	6	A	I
20.	Installatie van ECD-coördinatieteam, o.l.v. Gwendolyn Sno-Mooikoedoe, vond plaats op 5 september 2018 door de directeur van Volksgezondheid Maureen Wijngaarde - van Dijk. Het team is de bemiddelaar tussen de minister, directeur en het technisch middenveld.	September	2018	[3]	8	A	I
21.	BVE is als beleidsmaatregel opgenomen op de begroting voor het dienstjaar 2019 van het Ministerie van OW&C. [Staatsbegroting 2019 is op 6 juni 2019 goedgekeurd in DNA.]	Oktober	2018	[2] [10]	2	A	I
22.	Een nationaal screeningsinstrument is ontwikkeld. Screening van driejarigen voor het schooljaar 2019/2020 heeft plaatsgevonden voor de gebieden Saramacca, Commewijne, Brownsweg en Paramaribo m.b.v. het screeningsinstrument.		2019	[10]	6	A	I
23.	Ministerie van VG heeft 18-19 maart 2019 i.s.m. UNICEF en de Caribbean Development Bank (CDB) een workshop georganiseerd om de ECD-gids te introduceren en behandelen en gezamenlijk gecoördineerd beleid m.b.t. ECD te ontwikkelen. Aanwezig waren de ministeries van SoZaVo, JusPol, VG, OW&C, het Instituut voor Opleiding van Leraren (IOL), de Medische Faculteit, directeurs van peuterscholen, crèches, ECD-specialisten en de Pan American Health Organization (PAHO).	Maart	2019	[3]	1 2	A	O
24.	Ministerie van OW&C voert van 3-7 juni gesprekken met stakeholders i.h.k.v. vervolgtraject hervorming onderwijs. Onderdeel hiervan is o.a. regulering van voorschoolse educatie en het speciaal onderwijs.	Juni	2019	[3]	2	A	II
25.	21 crèchehoofden van SBEC zijn op 3 juni 2019 gecertificeerd Crèchehoofd geworden. ECD-standaarden waren onderdeel van de opleiding.	Juni	2019	[3]	1	A	I
26.	Certificaatuitreiking van ECD-training aan 20 pedagogische werkers van de Kangoeroe Community School en andere crèches vond plaats op 20 juli 2019.	Juli	2019	[3]	1	A	O
27.	Curriculum Vroegschoolse Kinderontwikkeling is uitgebreid. Details onbekend.		2019	[10]	2	A	O
28.	Overleg en werksessies vinden plaats tussen Ministerie van OW&C en Ministerie van SoZaVo om een uniform curriculum voor de peuterscholen vast te stellen.		2019	[10]	2	A	O
Topic: Met betrekking tot ondersteuning en begeleiding aan kinderopvangtehuizen: wat is er aan beleid ontwikkeld; op welke manier is er ondersteuning (met name met betrekking tot personeel en financiële ondersteuning)?							
29.	I.h.k.v. Schoolpakkettenproject deelde First Lady Ingrid Bouterse-Waldring in 2017 voor de derde keer schooltassen uit aan scholieren uit tehuizen, sociale instellingen en individuele gezinnen. Op 10 september 2018 verdeelde ze 6.000 schoolpakketten aan 12 kinderopvanginstellingen en verschillende individuen. Het Bureau van de First Lady heeft regelmatig goederen, voedsel en geld aan kindertehuizen	September	2017 2018 2019	[3] [7]	11	A	I VI

	gedoneerd, waarvan de middelen gesponsord worden door het bedrijfsleven.						
30.	Ter afsluiting van de activiteiten i.h.k.v. Wereldvoedseldag, op 16 oktober, zijn er door Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV) op 12 oktober 2017 donaties gedaan aan sociale instellingen, waaronder kinderopvangtehuizen.	Oktober	2017	[3]	11	A	I
31.	Het project 'Encouraging children's homes to grow crops for food security and climate change resilience' is in de tuin van het kindertehuis Maria Hoeve in Para gelanceerd op 15 augustus 2018. Doel is 5 kindertehuizen buiten Paramaribo in staat te stellen zelfvoorzienend te zijn in gezonde gewassen. Uitvoering Ministerie van LVV en UNDP, financiering door Japan-Caribbean Climate Change Partnership (J-CCCP). Er worden plantenkassen gemaakt bij kindertehuizen Maria Hoeve en Odoniti in Para, Ebenhaezer in Saramacca, Open Poort 'Olga Clarck' in Nickerie en Sukh Dhaam in Commewijne en training in gewassen telen gegeven aan de kinderen en beheerders. Lokale landbouwers zijn gelinked en getraind, voor blijvende technische ondersteuning.	Augustus	2018	[3]	6 7 1	E	IV
32.	Rekenkamer van Suriname publiceerde de resultaten van het onderzoek 'Rechtmatigheid van Subsidies versterkt door het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting dienstjaar 2017' en constateerde gebreken in het vaststellen van subsidie-beschikkingen.	Oktober	2018	[9]	5	A	I
33.	Bureau Opvanginstellingen (BOI) heeft i.s.m. brandweer en Milieuinspectie controlewerkzaamheden uitgevoerd bij overheidscrèches, particuliere crèches geregistreerd bij SoZaVo en enkele kindertehuizen. Tevens adviezen gegeven over de standaarden voor kinderopvang (o.b.v. Wet Opvanginstellingen).		2019	[10]	6	A	I
34.	Digitaal programma voor het landelijk register voor kinderopvanginstellingen is ontwikkeld door afdeling Automatisering van Ministerie van SoZaVo en een externe consultant. Nog niet gefinaliseerd. Financiering door UNDP.		2019	[10]	2 7	E	III
35.	Ministerie van LVV begeleidde en ondersteunde de Mr. Huber Stichting en Stichting Mama Joyce bij het telen van groenten. Mr. Huber Stichting is tevens getraind in kippenteelt. Opzet kippenhok bij de Mr. Huber Stichting door LVV, gefinancierd door Stichting Bholai.	Juni	2019	[5]	1 6	A	I
36.	Ruim 35 mensen volgden van 6 t/m 8 augustus 2019 de landbouwtraining georganiseerd door de Stichting Positive Movement Suriname in samenwerking met het Ministerie van LVV.	Augustus	2019	[3]	1	A	I

6.7 MATRIX RECHTEN VAN INHEEMSE EN TRIBALE VOLKEN

	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: Welke ontwikkelingen hebben er plaatsgevonden met betrekking tot de uitvoer van het Moiwana en Saamaka Vonnis en het Kaliña en Lokono Vonnis?						
1.	T.a.v. de uitvoer van het Saamaka-vonnis: De regering heeft het vonnis gepubliceerd in onder andere in het Nederlands in De Ware Tijd en in het Saramakaans op lokale radiostations in Paramaribo en langs de rivieren Tapanahoni en Boven-Suriname.		2017	[7]	4	A	I
2.	T.a.v. de uitvoer van het Saamaka-vonnis: De regering heeft een bedrag van omgerekend US-\$ 675.000,- in het schadevergoedingsfonds gestort, waarmee de Saamaka een paar kleine projecten hebben gefinancierd, waaronder een tweetalige rekenonderwijsmethode, een drinkwaterproject, de bouw van een polikliniek, een ontmoetingscentrum en de inrichting van een internaat in Atjoni voor studenten.		2017	[7]	6 7	A	I
3.	T.a.v. de uitvoer van het Saamaka-vonnis: Op kosten van de Staat hebben onderzoekers van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Suriname (CELOS) een conceptkaart gemaakt van het tribale grondgebied van de Saamaka en voorgelegd aan het Ministerie van Regionale Ontwikkeling (RO). Dit concept is echter nooit geaccepteerd en eigendomsrechten zijn niet in zicht.		2017	[7]	5	A	I
4.	De betaling voor proceskosten i.h.k.v. het Kaliña- en Lokono-vonnis aan Vereniging van Inheemse Dorpschouffden in Suriname (VIDS) en Kaliña en Lokono in Marowijne (KLIM) is op 20 oktober 2016 door de Raad van Ministers goedgekeurd. De middelen moeten volgens de minister Dikan van RO van nog vrijgegeven worden door het Ministerie van Financiën. Status in 2020: betaling heeft nog niet plaatsgevonden.	Juli	2017	[7] [12]	11	A	I
5.	Het Ministerie van RO heeft overleg met VIDS en de KLIM over de instelling van een Gemeenschapsontwikkelingsfonds zoals bevolen in het Kaliña en Lokono-vonnis. Als startbedrag zal US\$ 250.000 van de US\$ 1.000.000 worden gestort. Het zal elk jaar worden aangevuld met US\$ 250.000. Status in 2020: geen verdere stappen ondernomen en er hebben geen stortingen plaatsgevonden.	Juli	2017	[7] [12]	8	A	I
6.	<p>a) Twee presidentiële commissies worden ingesteld voor het voeren van dialoog met de Inheemsen en de Afro-Surinamers van het binnenland om te komen tot het samenstellen van een gezamenlijke verklaring en een 'Stappenplan ter Realisering van de Wettelijke Erkenning van de Grondenrechten der Inheemse en Tribale Volken in Suriname' [hierna Stappenplan genoemd].</p> <p>b) Het Stappenplan en de Gezamenlijke Verklaring zijn op 22 januari 2018 officieel goedgekeurd door de Raad van Ministers.</p> <p>c) In juni 2018 heeft de president per brief de opdracht gegeven aan de minister van RO om het Stappenplan uit te voeren.</p> <p>d) Het Ministerie van RO, namens de regering van Suriname, is op 1 oktober 2018 officieel van start gegaan met de uitvoering van het Stappenplan.</p> <p>e) Management Team (MT) belast met de uitvoering van het Stappenplan en ondersteunende commissies geïnstalleerd. Voorzitter is Wensley Misiedjan van Ministerie van RO. Voorafgaand in september 2018 is het Traditioneel Gezag der ITP's verzocht om afgevaardigden aan te wijzen om zitting te nemen in het MT en de werkcommissies.</p> <p>f) MT-voorzitter Wensley Misiedjan heeft 13 augustus in de Congresshal een bijeenkomst gehouden over de taakstelling en de doelen van het MT. De voorzitters van de 3 technische</p>	<p>Juli</p> <p>Januari</p> <p>Juni</p> <p>Oktober</p> <p>December</p> <p>Augustus</p>	<p>2017</p> <p>2018</p> <p>2019</p>	<p>[7] [12] [5] [1]</p>	<p>2 3</p> <p>8</p>	<p>A</p> <p>E</p>	<p>I</p>

	commissies (Wetgeving, Demarcatie, Bewustwording) hebben een inleiding gehouden over hun verrichtingen en aandeel. Aanwezig waren: overheidsfunctionarissen, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en NGO's. g) Op 16 mei 2019 heeft het MT het traditioneel gezag van alle Inheemse en tribale volken geïnformeerd over het Stappenplanproces. In augustus en september 2019 worden er consultaties gehouden en de verkregen informatie en kanttekeningen worden verwerkt in het wetsvoorstel 'Wet Collectieve Rechten Inheemse en Tribale Volken'.						
7.	De Initiatiefwet Bescherming Woon- en Leefgebieden is op 21 juli 2017 ingediend in DNA en op 2 december 2017 met algemene 37 stemmen goedgekeurd. De wet is naar de president opgestuurd voor bekrachtiging en afkondiging. Status in 2020: (nog) niet afgekondigd.	Juli December	2017	[2] [12]	3	A	I
8.	VIDS brengt dorpsbezoeken aan Inheemse dorpen in Para (o.a. Powakka, Matta, Cabenda Dorp, Wit Santi, Maho en Hollandse Kamp) en Oost-Suriname (Tapuku, Erowarte, Pierrekondre, Marijkedorp en Alfonsdorp), waarbij er gesproken is over het Kaliña en Lokono-vonnis en het Stappenplan voor de erkenning van grondenrechten.	September	2018	[7]	4	C	O
Topic: Welk beleid is er door de in december 2016 opgerichte directoraten Duurzame Ontwikkeling Inheemsen en Duurzame Ontwikkeling Afro-Surinamers Binnenland (Ministerie van Regionale Ontwikkeling) ontwikkeld en/of voorbereid en welke netwerken zijn er gevormd met bestaande ITP-organisaties?							
9.	Overeenkomsten gesloten tussen het traditioneel gezag en commerciële ondernemers over gebruik gemeenschapsbos in Apoera, Bigi Poika, Copi, Tapoeripa, Pikin Saron. Begeleidende rol van het DDOL. Details onbekend.		2018 2019	[1] [12]	6	E	N.v.t.
10.	a) DDOL heeft bijeenkomsten voor bewoners van Cabendadorp georganiseerd waarbij een uiteenzetting is gegeven over de doelen van het DDOL en de procedures m.b.t. de commerciële houtwinning in de gemeenschapsbossen. b) Op 14 juni 2019 heeft onder auspiciën van het DDOL de ondertekening plaatsgevonden van de overeenkomst tussen het traditioneel gezag en de dorpsoudsten van Cabendadorp en ondernemer Aitong (en op een later tijdstip de districtscommissaris van Para) m.b.t. de exploitatie van rondhout uit hun gemeenschapsbos. FPIC is in acht genomen.	Juni	2019	[1]	4 6	A E	I
11.	De directeur van Stichting OSAEDA en districtscommissaris August Bado van Sipaliwini houden een presentatie voor het Ministerie van RO over een gezamenlijke visie om het Tapanahony-gebied in ontwikkeling te brengen	Juni	2019	[1]	2	E	VI
12.	De bewoners van Corneliskondre hebben in 2018 hun gemeenschapsbos beschikbaar gesteld voor commerciële houtkap. De ondertekening tussen de kapitein en de ondernemer vond uiteindelijk plaats op 23 juli 2019. FPIC is in acht genomen. Het DDOL heeft een begeleidende rol gespeeld.	Juli	2019	[1]	6	A	N.v.t.

6.8 MATRIX GENDER

	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: Welke progressie is er geboekt ten aanzien van het voorbereiden, wijzigen en aannemen van gendergerelateerde wetgeving?						
1.	a) Binnen het project Preventing Sexual Harassment in the Workplace and Domestic Violence Awareness heeft Stichting Ilse Henar-Hewitt Juridische Bijstand voor Vrouwen (IHHJB) workshops gegeven aan diverse stakeholders en beleidsmakers om meer draagvlak te creëren voor de ontwerpwet ter voorkoming van seksueel molest op de werkplek en bescherming van slachtoffers. Er is samengewerkt met Bureau Gender Aangelegenheden (BGA) en twee door het Institute for Women, Gender and Development Studies (IWGDS) getrainde ambassadeurs tegen huiselijk geweld (zie volgende topic Gendergerelateerd geweld).		2017	[5] [7] [12]	1 4	C	IV
	b) Binnen het project Preventing Sexual Harassment in the Workplace and Domestic Violence Awareness heeft Stichting IHHJB vier radio- en vier televisie commercials geproduceerd over seksueel molest op de werkplek en de noodzaak van wetgeving. De video's zijn te zien via de Facebook-pagina van de stichting.		2017	[8] [12]	4	C	IV
	c) Stichting IHHJB heeft een ontwerpwet ter voorkoming van seksueel molest op de werkplek en bescherming van slachtoffers geformuleerd en aangeboden aan het Ministerie van Arbeid.		2017	[5] [12]	3	C	IV
2.	De commissies 'Gelijke Behandeling' en 'Geweld op de Werkplek' zijn in december 2017 geïnstalleerd door de minister van Arbeid, met de bedoeling binnen vier maanden wetsontwerpen voor te bereiden voor zowel de bevordering van gelijke behandeling als het tegengaan van geweld op de werkplek. De Commissies hebben de stakeholders Stichting IHHJB, Womens Rights Center (WRC), Double Positive, LGBT Platform en het BGA op 14 februari 2018 gehoord. De organisaties hebben gevraagd om uitbreiding van de discriminatiegronden in de wet 'Gelijke Behandeling'. De groepen doelen op personen met een HIV-status, mensen die behoren tot de LGBT-groep en personen met een lichamelijke beperking. Tevens is gevraagd de wetten ook van toepassing te laten zijn op de publieke sector.	December Februari	2017	[3]	3	A C	I
3.	Minister Noersalim van BiZa en het BGA hebben op 7 juni 2018 een presentatie gehouden in DNA, om deze als wetgevende macht in te lichten over de stand van zaken m.b.t. het genderbeleid en de voornaamste (internationale) commitments, mede zodat er bij toekomstige wetsproducten rekening mee wordt gehouden.	Juni	2018	[3] [5]	4	A	I
4.	In de ID-kaartenwet 2018 (afgekondigd in januari 2019) is aangegeven dat de burgerlijke staat van beide echtgenoten vermeld moet worden. (Dit was voorheen alleen het geval voor vrouwen.)	November	2018	[5] [2]	3	A	I
5.	a) De Ontwerpwet Arbeidsbescherming Gezin (Wet Bescherming Moederschap) is op 6 april 2018 voor behandeling aan DNA aangeboden door het Ministerie van Arbeid. b) In DNA is op 8 februari de behandeling van de ontwerpwet gestart. Hierin is o.a. bepaald de duur van het verlof van de moeder en de vader, en rechten en plichten m.b.t. de	April Februari	2018 2019	[2] [5]	3	A	I

	solidariteitsheffing.						
	c) De Wet Arbeidsbescherming Gezin is op 11 april 2019 met algemene 29 stemmen in DNA goedgekeurd. Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B 2019, no. 64.	April	2019				
	d) De commissie 'Uitvoering Wet Arbeidsbescherming Gezin', o.l.v. Glenn Piroe, treft de voorbereidingen voor het operationeel maken van het Fonds Voorzieningen Ouderschapsverlof. De werkgroep zorgt ook voor het instellen van een bureau dat belast zal zijn met de uitkeringen van het ouderschapsverlof en dat in de toekomst er op zal toezien dat de verplichte bijdragen van zowel werknemers als werkgevers systematisch worden voldaan.	Juli	2019		8		
6.	Een Surinaamse tripartiete delegatie onder leiding van minister van Arbeid, Soewarto Moestadja, heeft deelgenomen aan de 108 ^{ste} conferentie van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), waar tijdens een verdrag is aangenomen dat betrekking heeft op het tegengaan van geweld op de werkplek.	Juni	2019	[1] [2]	11	A	I
7.	De ontwerpwet "Gelijke Behandeling Arbeid" is op 9 juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid. Hierin zijn bepalingen uit de ILO Equal Remuneration Convention verwerkt, die discriminatie op basis van (onder andere) geslacht verbieden.	Juli	2019	[2] [10]	3	A	I
8.	De ontwerpwet "Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid" is op 19 juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid. Hierin zijn bepalingen uit de ILO Discrimination Convention verwerkt.	Juli Augustus	2019	[2] [10]	3	A	I
9.	HRM Society (beroepsinstantie voor human resource management) heeft een 105lezing met discussie georganiseerd voor het HRM-personeel van het bedrijfsleven over de nieuwe Wet Arbeidsbescherming Gezin. Bedrijven krijgen namelijk volgens de wet ongeveer drie jaar de tijd om hun HRM- en cao-beleid aan te passen.	Augustus	2019	[6]	11	B	VI
Topic: Welke progressie is er geboekt met betrekking tot de aanpak van gendergerelateerd geweld?							
10.	Binnen het project Preventing Sexual Harassment in the Workplace and Domestic Violence Awareness heeft Stichting IHHJB diverse awareness activiteiten uitgevoerd, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - vier radio- en vier televisie commercials over seksueel molest op de werkplek en de noodzaak van wetgeving. De video's zijn te zien via de Facebook-pagina van de stichting. - drie mini-beurzen over seksueel molest op de werkplek voor stakeholders. - workshops aan diverse stakeholders en beleidsmakers om meer draagvlak te creëren voor de ontwerpwet ter voorkoming van seksueel molest op de werkplek en bescherming van slachtoffers. Er is samengewerkt met BGA en twee door IWGDS getrainde ambassadeurs tegen huiselijk geweld (zie onder).		2017	[8] [5] [7] [12]	4 1	C	IV
11.	Stichting IHHJB geeft doorlopend trainingen en advies aan bedrijven over seksueel molest op de werkplek, waaronder m.n. internationale bedrijven. Vanwege de vertrouwelijkheid worden, op verzoek van IHHJB namen van de bedrijven niet gepubliceerd hier.		2017 2018 2019	[12]	10	C	VI
12.	Minister Mike Noersalim van Binnenlandse Zaken heeft AdeK-studenten die de training Huiselijk Geweld hebben gevolgd benoemd tot ambassadeurs van Huiselijk Geweld. Deze training, die al in	Februari	2017 2018	[5] [12]	1	A	III

	2016 gehouden werd door het IWGDS in samenwerking met Biza, het UNFPA en de PAHO, had als doel om de studenten te trainen hoe een bijdrage te kunnen leveren aan het terugdringen, de preventie en de bestrijding van huiselijk geweld. De ambassadeurs hebben vervolgens o.a. bewustwordingsactiviteiten uitgevoerd binnen hun sportclub, kerk of vereniging, sessies op scholen gehouden over gender, liefde en geweld, en een wandelloop georganiseerd in 2018.						
13.	Bureau Genderaangelegenheden (BGA) heeft i.v.m. de herdenking van de ratificatie van het Belém do Pará Verdrag vijf gedichten met het thema geweld tegen vrouwen gepubliceerd. De gedichten zijn geschreven door de cursisten van de Surnumerairsopleiding, die hiermee een groepsopdracht uitvoerden.	Februari	2017	[5]	4	A	I
14.	a) Vrouwenorganisatie UMA heeft i.s.m. Vrouwenorganisatie Lelydorp en omgeving het project BARI (Be Aware of Rape & Incest) uitgevoerd, waarbij leerkrachten van scholen in Wanica Zuid (3 basisscholen, 2 VOJ en 3 VOS) zijn getraind in het herkennen van signalen van seksueel misbruik en huiselijk geweld bij leerlingen. De trainingen zijn gegeven door Stichting COCON.	Maart	2017 2018	[5] [12]	1 4	C	V
	b) Binnen het project BARI heeft taekwondoschool YU-Sin op 11 scholen in Wanica een training zelfverdediging gegeven aan meisjes. c) Binnen het project BARI heeft taekwondoschool YU-Sin 3 trainingen in zelfverdediging gegeven aan vrouwen.		2017 2018	[5] [12]	6	C	V
15.	De theatervoorstelling Ademhalen is opgevoerd in CCS te Paramaribo en CCN in Nieuw Nickerie, waarin thema's zoals huiselijk geweld en vrouwenrechten in Suriname worden belicht. In Nickerie hebben 4 scholen, ruim 400 Mulo leerlingen, in maart 2017 de voorstelling bezocht. In Paramaribo hebben ruim 300 VOS-leerlingen in april 2017 de voorstelling bezocht. Er zijn lesbrieven ontwikkeld ter ondersteuning van de voorstelling, welke de leerlingen na het bezoek van de voorstelling hebben ontvangen. Leerkrachten in Nickerie hebben de lesbrieven vooraf aan de voorstelling ontvangen en de onderwerpen met de leerlingen besproken. Na de voorstellingen hebben leerlingen zowel in het theater als op school over de thema's gediscussieerd.	Maart	2017	[5]	4	E	IV
16.	Meer dan 100 personen hebben meegelopen in een protestloop tegen geweld tegen vrouwen en kinderen, in het kader van Orange Day. Georganiseerd door BiZa, Women's Rights Centre (WRC), Women, Gender & Development Studies van de Anton de Kom Universiteit (IWGDS/ADEK) met ondersteuning van de United Nations Development Program (UNDP).	Maart	2017	[5] [12]	4	E	III
17.	Binnen de trainingen van Stichting Jongeren Ontwikkeling Suriname (JoSu) voor jongens met een crimineel verleden is er aandacht voor de gevolgen van huiselijk geweld.	April	2017	[6]	1	C	O
18.	BGA heeft veldwerkers van het Ministerie van Openbare Werken in Nickerie middels een korte training voorzien van informatie over huiselijk geweld.	Mei	2017	[5]	4	A	I
19.	BGA (Paramaribo & Nickerie) hebben tussen juli – december 2017 trainingen verzorgd in Saramacca en Nickerie voor de volgende groepen: a) De Bestuursdienst van Saramacca (51 ambtenaren) is op 10 en 11 juli 2017 getraind in gender en gendergerelateerde concepten, waaronder geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. a) De Bestuursdienst (21 ambtenaren) en mediawerkers van Nickerie (9) zijn door BGA op 26	Juli – december	2017	[3] [5] [10]	1 4	A	I

	<p>en 27 juli getraind in gender en gendergerelateerde concepten.</p> <p>b) RR- en DR-leden (15 leden) van Nickerie zijn door BGA op 30 november 2017 getraind in gender en gendergerelateerde onderwerpen.</p> <p>c) Tientallen vrouwen in de polders, al dan niet via een organisatie.</p>						
20.	BGA heeft een gendertraining verzorgd aan 16 vrouwelijke medewerkers van de maatschappelijke dienst van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SoZaVo). Deze training resulteert in meer inzicht in methoden om probleemgezinnen te begeleiden.	September	2017	[3] [10]	1	A	I
21.	BGA heeft een bewustwordingsactiviteit (een minitoets over gender) georganiseerd voor de leerlingen van de Giovanni Montinischool te La Vigilantia, in het kader van Wereldmeisjesdag.	Oktober	2017	[3] [10]	4	A	I
22.	<p>Uitvoering iGROW: een pilotprogramma voor verbetering van seksuele en reproductieve gezondheid en terugdringen van gendergerelateerd geweld op 10 LBO scholen. Uitgevoerd door de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking (VVOB) i.s.m. het Onderdirectoraat Beroepsonderwijs (ODB), Centrum voor Nascholing in Suriname (CENASU), Youth Empowerment Suriname (YES), Stichting Lobi Health Center en de Youth Advocacy Movement (YAM). Afgerond november 2019 (na de monitoringsperiode).</p> <p>a) Baseline onderzoek naar kennis, attitudes, overtuigingen en gedrag van leerlingen en leerkrachten</p> <p>b) Interventies onder leerkrachten en schoolleiders: 1. Training en coaching van leerkrachten en schoolleiders in 'Gender sensitieve Preventie en aanpak Gedragsproblemen (GPAG) en 2. Ontwikkeling en versterking van een 'Schoolleiders Netwerk' (SLN) gericht op het versterken van onderwijskundig schoolleiderschap, waaronder het bevorderen van ontwikkeling van relevant schoolbeleid.</p> <p>c) Ontwikkelen van een curriculum en bijbehorende materialen dat gedurende schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 aan 2116 leerlingen van 10 LBO scholen werd aangeboden in de vorm van eenmalige en meervoudige sessies, waarbij de nadruk werd gelegd op seksuele gezondheid en reproductieve rechten en gender-gerelateerd geweld, zelfreflectie en zelfregie.</p> <p>d) Ouders van leerlingen van de 10 pilotscholen hebben klassikale sessies gevolgd over seksuele en reproductieve gezondheid en terugdringen van gendergerelateerd geweld.</p>	Oktober	2017 2018 2019	[9] [12]	1 4 6 5	E	III
23.	Presentaties zijn gehouden over het concept Montevideo Rapport, de factsheets t.b.v. het Nationaal Genderbeleid 2018-2022, de Gender Based Violence (GBV) Publication en de State of the world Population (SWOP) report 2017, door respectievelijk Bureau Migratie en Integratie (BMI) en BGA, de UNDP en het UNFPA.	December	2017	[3]	2 5	E	III
24.	Geestelijken die door WRC in opdracht van Binnenlandse Zaken (BGA) getraind zijn in de aanpak van huiselijk geweld voeren activiteiten uit op het gebied van voorlichting en hulpverlening. Een organisatie vangt slachtoffers van huiselijk geweld op. Meer informatie over de activiteiten en de regelmaat waarmee ze uitgevoerd worden, hebben we niet kunnen achterhalen.		2017	[3] [5] [12]	4 6	F	O
25.	Huiselijk geweld is één van de onderwerpen waaraan aandacht is besteed tijdens de 'Blended Course; Introduction to Gender and Sexuality', welke simultaan werd gegeven van januari tot en met april 2018 op AdeKUS en de University of Guyana.	Januari – April	2018	[7]	1	A	III
26.	BGA Nickerie heeft in het kader van Orange Day in centrum Moederhart een informatiesessie gehouden over gendergerelateerde onderwerpen, waaronder geweld, aan 11 kinderen van 8-14	Januari	2018	[3]	4	A	I

	jaar.						
27.	<p>a) BGA heeft op 29 januari 2018 een mock-sessie georganiseerd ter voorbereiding op een dialoog over het CEDAW-landenrapport in Genève tussen de Staat Suriname (vertegenwoordigd door Ministerie van BiZa) en de UNCEDAW-commissie. Diverse NGO's waren aanwezig.</p> <p>b) Het CEDAW-landenrapport is op 28 februari behandeld in Genève.</p> <p>c) Een schaduwrapport waarin rechten van de Surinaamse vrouw zijn bepleit, is door WRC en Ultimate Purpose (UP), met input van andere NGO's en deskundigen, overhandigd aan het CEDAW-comité. Er zijn presentaties gehouden over: de gemarginaliseerde positie van vrouwen in het binnenland, de impact van het uitblijven van erkenning van de grondenrechten van Inheemse en Tribale volken, de participatie van vrouwen in politiek en besluitvorming, en geweld tegen vrouwen in de private en publieke sfeer. Eveneens zijn aan de orde gekomen ontbrekende wet- en regelgeving om discriminatie van vrouwen aan te pakken conform CEDAW.</p> <p>d) BGA heeft de slotopmerkingen van het CEDAW-Committee verwerkt en in juli 2018 gedeeld met de samenleving via diverse mediakanalen, waaronder Starnieuws.</p> <p>e) In april 2019 organiseerden IWGDS, WRC en UP een roundtable CEDAW Concluding observations, The Way Forward: Challenges and Opportunities. Professor dr. Rhoda Reddock, Cedaw commissie expert, gaf een presentatie getiteld CEDAW the Convention. Henna Guicherit sprak namens WRC en UP over CEDAW vanuit de optiek van NGO's. De Voorzitter van DNA Jennifer Simons sprak over Concluding Observations Suriname 'Wat zijn de prioriteiten en de rol van de regering?'</p>	<p>Januari</p> <p>Februari</p> <p>Juli</p> <p>April</p>	<p>2018</p> <p>2019</p>	<p>[3]</p> <p>[5]</p> <p>[12]</p>	<p>2</p> <p>5</p> <p>1</p>	<p>A</p> <p>C</p>	<p>I</p> <p>V</p>
28.	Het multimedia toneelstuk Adjoeba, geregistreerd door Tolin Alexander en geschreven door Josta Vaseur, is tweemaal opgevoerd in theater Thalia. Adjoeba is gebaseerd op het boek 'Een verboden relatie' dat vertelt over mishandeling van de vrouw in het huwelijk.	Maart	2018	[5]	4	C	V
29.	<p>BGA heeft in 2018 aan bewustwording over huiselijk geweld gewerkt (vanwege beperkte financiële middelen) via free publicity of middels de uitvoering van voorlichtingssessies i.s.m. andere organisaties.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maandelijks is er aandacht besteed aan Orange Day, in Paramaribo en Nickerie - Regelmatig zijn er in diverse online nieuwsbladen en op de Facebook-pagina van het Ministerie van BiZa artikelen geplaatst - Februari: informatiesessie voor schoolleiders van 3 openbare scholen in Paramaribo - Mei: informatiesessie voor studenten Pedagogiek Bachelor van het IOL - Juni: informatiesessie voor personeel van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling - September: informatieverstrekking aan 60 bezoekers van/bij de markt, Trust Bank Amanah en het Districtscommissariaat in Nickerie - Oktober: informatieverstrekking aan Afdeling Huiselijk Geweld van het KPS en aan 2 car wash bedrijven - November: informatiesessie aan Kinderclub Genade (22 meisjes en 3 jongens, leeftijd 2 - 15 jaar en 4 volwassenen). 		2018	<p>[3]</p> <p>[10]</p>	4	E	I
30.	BGA heeft tijdens trainingen voor diverse doelgroepen, waaronder land- en tuinbouwers en drop-	April - Mei	2018	[3]	4	E	I

	outs van Moengo en Alfonsdorp, thema's zoals gendergerelateerd geweld behandeld. In partnerschap met Stg. Suricorps, Stg. Rosalina en Stg. Vonzell heeft BGA de gendertrainingen verzorgd.						V
31.	BGA heeft op verzoek van de Stichting ter Vernieuwing en Ontwikkeling van het district Marowijne (Stichting VO-DM) een training verzorgd aan 8 tienermeisjes en -moeders van Moengo, over gendergerelateerde vraagstukken, waaronder huiselijk geweld en seksueel molest op de werkvloer.	Juni	2018	[5] [10]	4	A	I V
32.	a) De pilotfase voor het standaard registratieformulier voor het Korps Politie Suriname (KPS) en andere instanties die gevallen van huiselijk geweld behandelen is gestart in juni 2018. Dit formulier is ontwikkeld door het Ministerie van JusPol i.s.m. de UNFPA, WRC en de Nationale Raad Huiselijk Geweld (NRHG). Onder begeleiding van WRC namen 12 instanties deel aan de pilot: KPS (landelijk), Bureau voor Familierechtelijke Zaken, Bureau Rechtszorg, Bureau Slachtofferzorg, de Afdeling Justitie Nickerie, de afdeling Algemeen Maatschappelijk Werk van het Ministerie van SoZaVo, Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS), de Spoed Eisende Hulp, de maatschappelijke dienst van Militaire Politie, de afdeling Religieuze Aangelegenheden van het Ministerie van BiZa, Vereniging van Psychologen en Orthopedagogen en stichting De Stem. De effectiviteit van het formulier is gemeten en de knelpunten zijn geïdentificeerd. Kopieën van ingevulde formulieren zijn doorgeleid naar de afdeling Dienst Criminele Informatie Voorziening (DCIV) van het KPS.	Juni	2018	[3] [10]	6 8	E	III
	b) Eéndaagse training gehouden op 28 juni door WRC en de NRHG voor medewerkers van diverse afdelingen van het Ministerie van JusPol, KPS en NGO's, in het invullen van het registratieformulier voor gevallen van huiselijk geweld.	Juni	2018	[3] [10]	1 6	E	III
	c) WRC heeft het standaard formulier Huiselijk Geweld gepresenteerd aan de minister van JusPol en zijn staf. De pilotfase, waarin o.a. het KPS is getraind in gebruik van het formulier, is besproken tijdens de presentatie.	December	2018	[3]	11	C	III
	d) De minister van JusPol heeft het uitvoeringsbesluit m.b.t. formulier Huiselijk Geweld bevestigd.	December	2018	[3]	8	A	I
33.	De NRHG heeft op 20 juli 2018 het Nationaal Beleidsplan en het Actieplan, aan de minister van JusPol uitgereikt. Deze behelzen acties en voorstellen over meldpunten die opgezet moeten worden volgens geïdentificeerde wetten. Daarnaast zijn trainingen en centrale dataverzameling van belang voor beleidsformulering. - De NRHG heeft voorgesteld om de meldpunten Kinderbescherming in Apoera, Coronie en Paramaribo (Stibula) beter te bemensen, zodat het hulpaanbod aan slachtoffers plaats kan vinden op een professionele manier. - Vervolgacties bekend, maar buiten monitoringsperiode.	Juli	2018	[5] [10]	2 5	A	I
34.	Projekta en de EU hebben 6 december 2018 een informatief seminar 'Presentation on Human Rights - Fight Against Domestic Violence' georganiseerd. Er hebben verschillende overheids- en niet gouvernementele organisaties en DNA-leden, waaronder DNA-voorzitter Jennifer Simons, geparticipeerd aan het seminar. Tevens zijn de resultaten van een onderzoek gepresenteerd (gestart in november) dat gehouden is door Projekta onder buurtorganisaties om na te gaan welke rol zij spelen (en zouden willen en kunnen spelen) in de aanpak van huiselijk geweld en seksueel geweld.	December	2018	[1] [7]	4 5	E C	IV

35.	De EU-Delegatie voor Guyana en Suriname heeft op 6 december 2018 een Human Rights Award uitgereikt aan Elfriede Cederboom-Ritfeld voor haar baanbrekende werk voor vrouwen die slachtoffer waren van huiselijk geweld. Ook andere vrouwen die zich de afgelopen jaren hebben ingezet tegen huiselijk geweld zijn in de spotlight geplaatst.	December	2018	[5]	11	E	IV
36.	In 2018 is de Landelijke Gezondheidsenquête onder Vrouwen Suriname (GVS) gehouden, waarvan in oktober 2019 de resultaten zijn gepubliceerd. Vastgesteld werden de prevalentie van seksueel en huiselijk geweld en risico- en beschermende factoren, tevens werden de gezondheidsgevolgen en overlevingsstrategieën voor overlevenden gedocumenteerd. De GVS 2018 valt onder een regionaal initiatief van de CARICOM, de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB) en UN Women. De uitvoering van het project werd geleid door het Suriname Landelijk Comité Huiselijk Geweld (bestaande uit vertegenwoordigers van diverse ministeries, Stichting Stop Geweld en Stichting De Stem).		2018 2019	[9] [10]	5	E	III
37.	Het project Sycamore Tree wordt uitgevoerd binnen penitentiaire inrichtingen, door het Ministerie van JusPol, i.h.k.v. het regionale project Crime and Violence Prevention and Social Development (gefinancierd door het European Development Fund). Het gaat om een integrale aanpak die verder moet resulteren in o.a. het terugdringen van huiselijk geweld, verminderen van recidive en het bevorderen van sociale integratie en re-integratie van daders. Er worden workshops gehouden en begeleiding vindt plaats binnen de inrichting.	Januari	2019	[3] [5]	6	A	IV
38.	Vijftien Assembleeleden van de oppositionele fracties VHP, ABOP, PL, NPS, DOE en PALU, hebben in een motie de regering gevraagd om het beleid aan te passen, o.a. hebben zij opgeroepen om huiselijk geweld aan te pakken in samenwerking met internationale organisaties.	Januari	2019	[5]	11	A	N.v.t.
39.	Installatie van het Gender Platform Nickerie (GPN) en het bijbehorende Coördinatieteam in Nickerie. Dit is een samenwerking- en overlegstructuur waarbij stakeholders zich buigen over gendervraagstukken in het district. Het Coördinatieteam bestaat uit 5 personen van overheidsorganisaties en 5 niet-overheid (NGO's en individuen).	Februari	2019	[3]	9	A	I
40.	Telesur-directeur Mike Antonius en Siegmien Staphorst, directeur van Stichting IHHJB hebben op 11 februari een overeenkomst getekend die de samenwerking regelt m.b.t. trainingen voor managers, aangestelde interne vertrouwenspersonen en de klachtencommissie seksueel molest op de werkvloer. Telesur heeft in nauw overleg met stichting IHHJB een aanpak uitgewerkt voor educatie over en preventie van seksueel molest op de werkvloer.	Februari	2019	[5] [12]	2	E	VI
41.	De Stichting Stop Geweld Tegen Vrouwen (Stichting Stop) en Stichting Platform van Buurtorganisaties hebben op 9 maart, in verband met de Internationale Dag van de Vrouw, een informatiebijeenkomst belegd voor vertegenwoordigers van de bij het Platform aangesloten organisaties en vertegenwoordigers van overheidsinstanties en NGO's over huiselijk geweld en voornamelijk over de Wet Bestrijding Huiselijk Geweld.	Maart	2019	[7]	4	C	III
42.	Een parlementaire delegatie heeft op 13 en 14 maart een vergadering van de Interparlementaire Unie (IPU) over de status van vrouwen, in New York (USA) bijgewoond. Het thema van deze vergadering was: "Investing in Gender Equality; Parliaments Ensuring Social Protection, Public Services and Infrastructure Deliver for Women and Girls". Gefocust is op de essentiële rol van de parlementen bij de toewijzing van middelen en aangenomen beleid met het oog op gendergelijkheid op het gebied van sociale beschermingsstelsels, openbare diensten en infrastructuur.	Maart	2019	[2]	11	A	I
43.	Het Surinaams Olympisch Comité (SOC) is op 8 april een campagne gestart om seksueel molest in de sport tegen te gaan en vrouwen in de sport te belichten.	April	2019	[3]	4	C	V

				[5]			
44.	<p>Projekta heeft vanaf augustus 2018 de programma's Communities & Sport Tegen Huiselijk en Seksueel Geweld' en Hear Us Now uitgevoerd, met o.a. de volgende workshops voor 26 community werkers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 'Geweld tegen kinderen' op 7, 13 en 14 april 2019, waarbij deelnemers o.a. gespreksvaardigheden bij kinderen hebben geleerd. - Wetgeving gerelateerd aan seksueel en huiselijk geweld, op 2 juni 2019, voor 21 organisaties. Het onderdeel over de Wet Bestrijding Huiselijk Geweld is verzorgd door 4 Justice Advocaten. - Organiseren van awareness activiteiten en voorlichtingspresentaties geven met als thema seksueel en/of huiselijk geweld, op 23 juni en 14 juli 2019. - Een toolkit voor gebruik door community werkers is ontwikkeld. - Materialen voor gebruik door buurtsportcoaches en buurtsportorganisaties om bewustwording over gender en over geweld te incorporeren in hun lessen zijn ontwikkeld. 	April	2019	[7]	1	C	IV
45.	Op 30 april is tijdens de vaderschapsconferentie, georganiseerd door het Institute for Graduate Studies and Research (IGSR) en de studierichting Psychologie van de AdeK, de rol van de man als vader besproken door o.a. professor Jaipaul Roopnarain en professor Graafsma, ook i.r.t. de afname van huiselijk geweld.	April	2019	[6]	4 5	A	O
46.	Op 23 en 24 mei is de training Huiselijk Geweld (voor de vijfde keer) georganiseerd door het IWGDS i.s.m. WRC, UNFPA en PAHO, voor studenten van de universiteit, politieofficieren en buurtmanagers. Het doel van deze training was om politieambtenaren en met name de buurtmanagers de tools aan te reiken om het geweld te herkennen, vanuit een genderperspectief om zowel het slachtoffer als de dader de nodige hulp te bieden.	Mei	2019	[6] [7]	1	E	III
47.	<p>a) Stichting Bureau voor de dienstverlening aan NGO's (BFN) heeft op 1 juni 2019 in Nickerie een planningsworkshop gefaciliteerd voor het GPN met het doel om de genderbeleidsprioriteiten en acties voor Nickerie vast te stellen. Het GPN wil zich blijven focussen op (huiselijk) geweld tegen vrouwen en kinderen en heeft acties geformuleerd die zij vanuit de overheid en hun NGO-organisatie willen uitvoeren. De uitvoering van enkele acties zijn medegefinancierd door BFN (uit middelen van Fondo de Mujeres del Sur).</p> <p>b) BFN heeft i.s.m. de Stichting Stop op 21-22 juni een workshop 'Stop geweld' verzorgd voor het GPN. Het doel was bewustwording over de verschillende dimensies van huiselijk geweld en een geïntegreerd hulpverleningssysteem te ontwikkelen voor vrouwen en kinderen.</p> <p>c) BFN heeft i.s.m. Stichting Stop van 25 t/m 28 juli 2019 de eerste 'Basistraining preventie huiselijk geweld' verzorgd in Nickerie aan het GPN. De bedoeling was om alle dienstverleners te trainen in Assistant Counseling om het gebrek aan counselors op te heffen.</p>	Juni	2019	[3] [8] [12]	2 1	C	III V
48.	Stichting De Stem, die zich o.a. bezig houdt met de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld, pleegt inspanningen voor accreditatie, waaronder training van het personeel. Status onbekend.	Juli	2019	[6]	1	C	V

6.9 MATRIX RECHTEN VAN LGBT

	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: Welke progressie is er geboekt t.a.v. het voorbereiden en aannemen van wetgeving welke expliciet discriminatie op basis van seksuele oriëntatie en genderidentiteit verbiedt? In het bijzonder, welke progressie is er geboekt t.a.v. inclusiviteit van de Arbeidswetten (m.n. gebrek aan aanspraak op sociale wetten voor partners van LGBT-werknemers)?						
1.	De kantonrechter heeft op 11 januari 2017 beslist dat het Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB) middels een kantmelding een aanvulling plegen in zijn registers voor wat betreft het geslacht van Yvanna Hilton. Hierdoor is jurisprudentie ontstaan. De Staat Suriname (het CBB) heeft hoger beroep aangetekend tegen het vonnis.	Januari	2017	[5] [7]	3	A	I
2.	a) De Verklaring van Paramaribo, een initiatief van Parea, is getekend door vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, op 12 januari 2017 door 20 vertegenwoordigers; b) 13 juni 2017 door 11 vertegenwoordigers; c) 18 mei 2018 door 8 vertegenwoordigers; d) 31 oktober 2018 door 17 vertegenwoordigers; e) 16 mei 2019 door 9 vertegenwoordigers. In totaal is de Verklaring nu door 70 vertegenwoordigers ondertekend.	Januari Juni Mei Oktober Mei	2017 2018 2019	[5] [12]	2	C	V
3.	Commissie Diversiteit & Inclusiviteit heeft het eindverslag van een serie hearings naar de meningen van de samenleving over LGBT overhandigd aan minister Jennifer van Dijk-Silos van het Ministerie van Justitie en Politie (JusPol). Er is geen informatie over follow up activiteiten.	Maart	2017	[5]	5	A	I
4.	Het Women's Rights Centre (WRC) heeft een implementatieplan opgesteld voor een mensenrechtenbureau gericht op de bescherming en naleving van de mensenrechten van kwetsbare groepen waaronder de LGBT-gemeenschap. Het bureau is nog niet opgericht.	Maart	2017	[12]	2	C	V
5.	De NGO Chances for Life heeft i.s.m. PAREA en het LGBT Platform, een (community based organization) CBO Network for advocacy (CNFA) opgericht. De partners werken met de key populations. Het primaire doel van het netwerk is het ontwikkelen van een nationaal belangenbehartigingsplan en een strategie die in lijn zal zijn met het regionaal pleitbezorgingsplan. De kernpunten zijn daarbij mensenrechten, geweld, stigma en discriminatie, ongelijkheid binnen de wet, toegang tot werkplek en tot gezondheidsdiensten.	Mei	2017	[12]	9	C	V
6.	Het WRC heeft onderzoek verricht naar de ervaring die sekswerkers, LGBT mannen en vrouwen en zij die leven met HIV (inclusief jongeren) hebben met stigma en discriminatie en het en het identificeren van nationaal beleid en strategieën gericht op het opheffen van de belemmeringen in hun toegang tot gezondheidsdiensten in Suriname (Lespiki Mi).		2017	[12]	5	C	V
7.	Parliamentarians for Global Action (PGA) organiseerde Internationale Rondetafel discussie 'Effectieve maatregelen tegen discriminatie op grond van SOGI' voor parlementariërs en maatschappelijke organisaties, op 27 oktober 2017 te Paramaribo, waar o.a. gesproken is over de uitsluiting van (rechten van) homoseksuele partners in de Pensioenwet en de noodzaak van partnerschapsregistratie. Vertegenwoordigers uit Suriname, Aruba, Guyana, Venezuela en	Oktober	2017	[2] [7]	2 3	A	I

	Trinidad & Tobago hebben deelgenomen.						
8.	De commissies 'Gelijke Behandeling' en 'Geweld op de Werkplek' zijn in december 2017 geïnstalleerd door de minister van Arbeid, met de bedoeling binnen vier maanden wetsontwerpen voor te bereiden voor zowel de bevordering van gelijke behandeling als het tegengaan van geweld op de werkplek. De Commissies hebben de stakeholders Stichting Ilse Henar-Hewitt Juridische Bijstand voor Vrouwen (Stichting IHHJB), WRC, Double Positive, LGBT Platform en het BGA op 14 februari 2018 gehoord. De organisaties hebben gevraagd om uitbreiding van de discriminatiegronden in de wet 'Gelijke Behandeling'. De groepen doelen op personen met een hiv-status, mensen die behoren tot de LGBT-groep en personen met een lichamelijke beperking. Tevens is gevraagd de wetten ook van toepassing te laten zijn op de publieke sector.	December Februari	2017	[3]	3	A C	I
9.	Parea, Vakcentrale C-47 en Netwerk Roze (van de Nederlandse vakcentrale FNV) organiseren op 23 oktober 2018 een conferentie voor vertegenwoordigers van vakcentrales over erkenning van de LGBT-gemeenschap en hun werknemersrechten, o.a. in relatie tot cao-onderhandelingen.	Oktober	2018	[5]	4	C	V
10.	De ontwerpwet "Gelijke Behandeling Arbeid" is op 9 juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid. Hierin zijn bepalingen uit de ILO Equal Remuneration Convention verwerkt, waaronder ook een verbod op onderscheid op grond van seksuele geaardheid.	Juli	2019	[2] [10]	3	A	I
11.	De ontwerpwet "Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid" is op 19 juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid. Hierin zijn bepalingen uit de ILO Discrimination Convention verwerkt, waaronder de bepaling dat werkgevers speciale beleid moeten maken ter bescherming van LGBTI werknemers op de werkplek.	Juli Augustus	2019	[2] [10]	3	A	I
Topic: Welke maatregelen zijn genomen om geweld tegen LGBT-personen te voorkomen; welke sancties zijn getroffen bij geweld tegen LGBT-personen? Waaronder ook eventuele progressie t.a.v. het ontwikkelen en implementeren van training/bijstelling voor politieagenten om stigma en discriminatie van LGBT-personen aan te pakken.							
	<i>Zie vorig topic voor acties m.b.t. ontwerpwet 'Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid'.</i>						
12.	a) De Surinaamse Coalition for Sexworkers (SUCOS), met Denise Carr als voorzitter, is opgericht om op te komen voor de mensenrechten van de doelgroep en hun veiligheid te waarborgen. De organisatie bestaat uit mannen, vrouwen en transgenders. b) Het SUCOS kantoor is dagelijks geopend voor advies en hulp, bijvoorbeeld in het geval van geweld tegen een sekswerker. Maandelijks vindt er outreach plaats, waaronder uitdelen van voorbehoedsmiddelen.	Maart	2018	[6] [12]	8 6	C	V
13.	SUCOS heeft het project 'The legal status of the individual sex worker' uitgevoerd i.s.m. de Vreemdelingenzaken van het Ministerie van JusPol, waarbij het ministerie aan 28 personen een workshop heeft gegeven m.b.t. o.a. de rechtspositie van sekswerkers. Gefinancierd door de Red Umbrella Fund (RUF).	September	2018	[12]	1 3	E	III
14.	SUCOS heeft in navolging van het project 'The legal status of the individual sex worker' een basiszorgverzekeringskaart geregeld voor 15 sekswerkers (urgent cases).	September	2018	[12]	6	C	III
15.	SUCOS heeft samen met andere NGO's het project 'Mapping police practice in Paramaribo' voor geweld tegen en door sekswerkers uitgevoerd, bij verschillende politiestations. Gefinancierd door de Caribbean Vulnerable Communities Coalition (CVC).		2018	[12]	5	C	III

16.	<p>SUCOS heeft in 2018 en 2019 3 mensenrechten workshops en 6 advocacy workshops uitgevoerd. Per workshop participeerden tussen de 14 – 24 sekswerkers. Gefinancierd door de RUF en Global Network Of Sex Worker Projects. Het betrof o.a. de volgende workshops:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mensenrechten en toegang tot juridische dienstverlening (met de nadruk op gender-based geweld, vrouwenrechten en keuzevrijheid m.b.t. genderidentiteit en seksuele oriëntatie). - Praktijktraining gebruik van social media als advocacy tool. Meer awareness moet leiden tot meer begrip van/voor de uitdagingen van en minder geweld tegen de doelgroep. - Het imago van sekswerk en sekswerkers, in maart 2019. Gelijktijdig is een lied (SUCOS theme song) gecomponeerd en gelauncht i.s.m. Carla Bakboord. 		2018 2019	[12]	1 4 6	C D	III
17.	De Caribbean Sex Workers Coalition (CSWC) voert het project 'Engaging with national stakeholders' uit, met als doel een 2- of 3-jarenplan voor de lidlanden van CSWC op te stellen. SUCOS heeft geparticipeerd in trainingen en workshops.			[12]	1 2	D	III
18.	<p>a) SUCOS heeft in 2018 2 meetings en in 2019 een meeting gehad met het districtscommissariaat van Paramaribo over de regulering van sekswerk. Bij een meeting was ook Chances for Live/New Beginnings aanwezig.</p> <p>b) SUCOS bereidt een projectdocument voor, op verzoek van het districtscommissariaat, over de regulering van sekswerk.</p>		2018 2019	[12]	2	E C	V
19.	Chances for Live/New Beginnings biedt opvang aan sekswerkers, waaronder LGBT. Tevens zijn er trainingen gegeven aan andere organisaties die omgaan met key population-groepen, bijvoorbeeld mannen die seks hebben met mannen, gays en hiv-positieven. Details onbekend.			[6]	6	C	O
20.	Suriname Men United (SMU) heeft op 20 juli 2019 een besloten bijeenkomst georganiseerd voor transgenders en mannen die seks hebben met mannen, met als onderwerp aangifte doen. Politie-inspecteur Marcha Reumel heeft een presentatie gehouden over de rechten en plichten van de politie en degene die aangifte doet.	Juli	2019	[6]	4	C	III

6.10 MATRIX SPORT

Nr	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: Welke maatregelen zijn er genomen (in welke gebieden) om buurtsport ontwikkelingen te bevorderen, onder andere vanuit het Ministerie van Sport en Jeugdzaken (S&J)?						
1	In Nickerie behalen 96 kinderen op 8 april in verschillende categorieën hun zwemdiploma's. 31 kinderen waren van zwemvereniging The Wales en 65 kinderen van NTC. De examens zijn afgenomen door de Surinaamse Zwembond	April	2017	[5]	1 6	C	O
2	Cursus voetbalcoach/-trainer C gestart in Nickerie door Stichting Instituut Sport Opleidingen (SISO). De cursus duurt 3 maanden. Er zijn 20 deelnemers.	Juli	2017	[5]	1	C	V
3	Een commissie is geïnstalleerd voor buurtgemeenschapsontwikkeling door de minister van S&J. In deze commissie zijn 7 ministeries vertegenwoordigd. Het doel is om richtlijnen te formuleren die de voorwaarden moeten aangeven hoe de samenwerking met de buurtorganisaties en buurtgemeenschappen moet plaatsvinden.	September	2017	[5]	2 8	A	I
4	Het project Vakantie Zwemmen in Nickerie, Koewarasan, Commewijne en Paramaribo heeft plaatsgevonden in augustus en september 2017. Dit is een onderdeel van het programma Zinnvolle Vrijtijdsbesteding van het Ministerie van S&J. 376 van de 1000 deelnemers hebben afgezwommen. Dit is een jaarlijks terugkerend evenement in Nickerie.	Oktober	2017	[3]	6	A	I
5	Bezoek ambassadeur Brazilië aan minister van S&J. Het doel van het bezoek is om de relatie tussen beide landen op het gebied van sport, met name voetbal, en jeugdontwikkeling te versterken. I.h.k.v. capaciteitsversterking worden er uitwisselingsprogramma's opgezet.	Februari	2018	[3]	11	E	
6	Te Albina is op 2 februari 2018 een kunstgrasveld in gebruik genomen. Dit is mogelijk geworden door een samenwerking tussen het Ministerie van S&J en de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB).	Februari	2018	[3]	7	E	III
7	De Anthony Nesty Sporthal wordt zo toegankelijk mogelijk gehouden voor scholen en sportorganisaties, door (sedert 2016) de huur zo laag mogelijk te houden (SRD 50 per uur voor scholen en SRD 125 voor organisaties). Het is onduidelijk hoeveel organisaties er gebruik van maken.	Maart	2018	[3]	6	A	I
8	Stichting Buurtorganisatie Cultuurtuin (welke als doel heeft de ontwikkeling van de buurt op het gebied van sport, kunsteducatie en cultuur aan te pakken) en de bewoners hebben vicepresident Ashwin Adhin aandacht gevraagd voor de veiligheid en de infrastructuur. Zorgpunten zijn besproken. De stichting heeft van de VP een maaaimachine ontvangen voor het onderhoud van het BOC complex. Daarnaast worden geregeld schoonmaakwerkzaamheden verricht door Openbaar Groen (onkruid wieden, grof vuil ophalen en base course plaatsen op de wegen bij de Zoo en de trimbaan).	April	2018	[5]	11 7	C	I
9	De speeltuin bij de Cultuurtuin is opgeknapt n.a.v. de oproep van Stichting Buurtorganisatie Cultuurtuin. Geen informatie ontvangen of dit daadwerkelijk is uitgevoerd.	April	2018	[5]	7	A	I

10	Kinderen van Para behalen hun zwemdiploma. Tien van de twintig deelnemers aan de zwemles van TNT Zwemschool hebben na 3 maanden zwemles eind mei hun diploma gehaald. In februari is TNT Zwemschool in samenwerking met Mozart Security gestart met het geven van zwemlessen te Rijdsdijk, Para in het MTC Ressort. Langer dan een decennium, sinds de sluiting van Paramaribo zwembad, zijn er geen zwemlessen verzorgd in Para.	Mei	2018	[5]	6	C	V VI
11	Projekta heeft een introductieavond op 30 augustus 2018 georganiseerd voor sport-, cultuur- en gemeenschapsorganisaties over het programma 'Communities & Sport Tegen Huiselijk en Seksueel Geweld'. Binnen het project wordt een voorlichtingspakket ontwikkeld dat getrainde coaches sport en andere bewegingsactiviteiten kunnen gebruiken om seksueel en huiselijk geweld bespreekbaar te maken. 45 personen van 28 organisaties waren aanwezig.	Augustus	2018	[5] [7]	1 4	C	IV
12	Vakantie Zwemmen is op 28 augustus gestart. 190 kinderen zijn geregistreerd bij dit project van het Ministerie van S&J. De kinderen krijgen tot 21 september gratis zwemles in het Algemeen Zwembad Nickerie. Deze activiteit is een vervolg op de zwemactiviteiten van 2017.	Augustus	2018	[5]	6	A	I
13	Kinderen (22) van de TNT Zwemschool uit Para, Wanica, Sipaliwini en Paramaribo slagen voor verschillende zwemdiploma's. "We merken dat in Para en Wanica het aantal kinderen dat zwemvaardig is, toeneemt en dat ouders meer doordrongen zijn van het belang van leren zwemmen", zegt Touw Ngie Tjouw. "Ook de goede samenwerking met de verschillende openbare scholen is belangrijk geweest bij het behaalde resultaat."	Augustus	2018	[5]	6	C	VI
14	Speeltuinen in de districten Paramaribo, Wanica, Coronie, Nickerie, Saramacca en Para krijgen een grote schoonmaak- en reparatiebeurt van het directoraat Openbaar Groen van het Ministerie van Openbare Werken, Transport en Communicatie (OWT&C). Precieze aantallen zijn niet bekend.	September	2018	[5]	7	A	I
15	Speeltuin in Groningen, Saramacca is opgeleverd op 24 september 2018. Deze is tot stand gekomen door het Ministerie van S&J met ondersteuning van de dc en lokale ondernemers.	September	2018	[7]	7	A	I VI
16	Speeltuin Palmentuin opgeknapt en opgeleverd op 5 december 2018, inclusief nieuwe speeltoestellen.	December	2018	[7]	7	A	I
17	Sociaal Culturele Vereniging Chung Tjauw heeft op 27 januari 2019 haar eigen clubgebouw geopend; is tevens beschikbaar voor sportactiviteiten.	Januari	2019	[5]	7	C	IV
18	Het ressort Beekhuizen te Paramaribo is door het Ministerie van S&J voorzien van een moderne speeltuin en een vernieuwd basketbalveld. Deze is medegefinancierd door NV Havenbeheer.	April	2019	[7]	7	A	I VI
19	Het Ministerie van S&J heeft het projectdossier voor het bouwen van een algemeen zwembad van 25 meter in Coronie afgerond. De bouw is niet gestart binnen de monitoringsperiode.	Mei	2019	[5]	7	A	I
20	Het projectdossier Rehabilitatie Sporthal en Algemeen Zwembad Nickerie is afgerond. Samenwerking ministeries S&J en OWT&C. De bouw/rehabilitatie is niet gestart binnen de monitoringsperiode.	Mei	2019	[5]	7	A	I
21	Kunstgrasvelden worden aangelegd door het Ministerie van S&J. De voetbalcoaches die	Mei	2019	[7]	7	A	I

	getraind worden, zullen vanaf de oplevering en ingebruikname van de kunstgrasvelden verantwoordelijk zijn voor de voetbal, sociale en maatschappelijke begeleiding van de jongeren uit het gebied. Het is niet duidelijk om hoeveel velden het gaat. Het multipurpose kunstgrasveld op het Willebrod Axwijk Sportcentrum is opgeleverd op 9 juni 2019.	Juni		[2]			
22	Topsporters zijn aangetrokken door Ministerie van S&J. Zij zullen zich o.a. bezighouden met de ontwikkeling van topsport, jeugdsport, schoolsport en de breedtesport (bewegingsrecreatie en recreatiesport). Geen informatie over aantallen en personen en wat de daadwerkelijke activiteiten zijn die zijn uitgevoerd.	Juni	2019	[1]	2	A	I
23	Ministerie van S&J houdt plenaire sessie met beheersorganisaties sportaccommodaties ter voorbereiding op de trainingen voor de duurzaamheid van deze accommodaties in augustus/september 2019. Het verzorgen van trainingen is het vervolg op het traject van rehabilitatie en aanleg van sportaccommodaties. Geen informatie beschikbaar over de daadwerkelijke uitvoer.	Juni	2019	[1]	1	A	I
24	Een Surinaamse delegatie, onder leiding van de minister van S&J Lalinie Gopal, neemt deel aan de 2nd World Conference of Ministers Responsible for Youth 2019 and Youth Forum. Aan deze conferentie participeren meer dan 100 landen in de periode 21 tot en met 23 juni 2019. Er zijn hier bilaterale gesprekken gevoerd met Servische vertegenwoordigers en op korte termijn zal een Memorandum of Understanding getekend worden ter versterking van sport- en jeugdontwikkeling in zowel Suriname als Servië. Geen nadere activiteiten bekend.	Juni	2019	[1]	10	A	I
Topic: Welke maatregelen zijn er genomen voor het bevorderen van sport op scholen? Denk aan curriculumontwikkeling, sportleerkrachten, etc.							
25	In 2017 vertegenwoordigen 86 scholieren tussen twaalf en veertien jaar Suriname op de Zuid-Amerikaanse Schoolsport Spelen, de Consude Games in 12-18 december 2017. De Stichting Schoolsport Federatie Suriname (SSFS) is vanuit het Ministerie van S&J belast met de voorbereiding en organisatie. In 2018 vertegenwoordigen ongeveer 90 scholieren tussen twaalf en veertien jaar Suriname op de Zuid-Amerikaanse Schoolsport Spelen, de Consude Games van 1 – 8 december.	December	2017 2018	[5]	9	A	I
26	De Anthony Nesty Sporthal wordt zo toegankelijk mogelijk gehouden voor scholen en sportorganisaties, door (sedert 2016) de huur zo laag mogelijk te houden (SRD 50 per uur voor scholen en SRD 125 voor organisaties).	Maart	2018	[3]	6	A	I
27	De commissie Schoolsportdag 2018, bestaande uit Para Sportbond en de afdeling van het Ministerie van S&J in Para, hebben schoolsportdagen georganiseerd op 7 en 8 augustus 2018. Het Ministerie van S&J heeft de commissie Schoolsportdag 2018 voorzien van het nodige sportmateriaal. De activiteiten hebben in het Andre Brahim Stadion te Onverdacht plaatsgevonden.	Augustus	2018	[3]	6	E	I V
28	China Ambassador School Cup toernooi is gehouden op 9-10 en 16-17 februari 2019. Het thema was "Respect for yourself and respect for others". Acht scholen namen deel, 4 GLO en	Februari	2019	[3]	6	E	IV

	4 VOJ scholen.						
29	De SSFS is op dit moment bezig de laatste hand te leggen aan de uitwerking van een nationaal strategisch schoolsportplan. Herstart schoolkampioenschappen is hierin opgenomen. Eind 2019 is het schoolsportplan afgerond.	Mei	2019	[5]	2	A	I
30	Het multipurpose kunstgrasveld op het Willebrod Axwijk Sportcentrum wordt sinds de oplevering op 9 juni 2019 ingezet t.b.v. gymlessen op een aantal scholen in de omgeving.	Juni	2019	[2]	6	A	I
31	Gino Naarden organiseert op 20 juli 2019 een sportbeurs. De Y-Academy Sport- en Educatiebeurs, in de Amos Sporthal. Hij wil met deze activiteit een platform creëren voor sport- en educatieve organisaties, clubs en iedereen die een bijdrage wil leveren aan de ontwikkeling van educatie en sport in Suriname. Het gaat hier om de combinatie van educatie en sport, zowel op school als daarbuiten. De bedoeling is dat de Sport- en Educatiebeurs een jaarlijks karakter krijgt. Deelnemende organisaties waren: Stg. Sankaku, het Korps Brandweer Suriname, het Nationaal Leger, Faculteit der Medische Wetenschappen, diverse topsporters en sport verenigingen, Artycul kunst, Steve-O Tours.	Juli	2019	[6]	10	C	V

6.11 MATRIX DECENT WORK

	Uitgevoerde actie	Maand	Jaar	Bron	Actie	Uitvoerder	Financierder
	Topic: DNA heeft goedkeuring gehecht aan de toetreding tot diverse ILO-verdragen. Welke stappen zijn er genomen na de goedkeuring tot toetreding; welke aanpassingen voor harmonisatie van nationale wetgeving zijn er doorgevoerd; welke beleidsuitgangspunten zijn er geformuleerd?						
1.	De Wet Bedrijven en Beroepen is op 23 februari 2017 aangenomen door DNA met algemene 35 stemmen. Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B. 2017 no. 40.	Februari	2017	[2]	3	A	I
2.	In DNA is goedgekeurd de Wet van 7 april 2017, houdende wijziging van het Decreet Arbeidsinspectie (S.B. 1983 no. 42). Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B. 2017 no. 39. Hiermee is de rechtszekerheid van arbeidsinspecteurs geregeld.	April	2017	[2]	3	A	I
3.	In DNA is goedgekeurd de Wet van 7 april 2017, houdende bepaling met betrekking tot het ter beschikking stellen van arbeidskrachten door intermediairs (Wet Ter Beschikking Stellen Arbeidskrachten door Intermediairs). Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B. 2017 no. 42.	April	2017	[2]	3	A	I
4.	In DNA is goedgekeurd de Wet van 26 juli 2017, houdende bepalingen met betrekking tot de arbeidsbemiddeling (Arbeidsbemiddelingswet 2017). Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B. 2017 no. 67.	Juli	2017	[2]	3	A	I
5.	<p>a) De commissies 'Gelijke Behandeling' en 'Geweld op de Werkplek' zijn in december 2017 geïnstalleerd door de minister van Arbeid, met de bedoeling binnen vier maanden wetsontwerpen voor te bereiden voor zowel de bevordering van gelijke behandeling als het tegengaan van geweld op de werkplek. Ze worden geleid door de OD Internationale en Juridische Zaken van het ministerie, Glenn Piroe.</p> <p>b) De Commissies 'Gelijke Behandeling' en 'Geweld op de Werkplek' hebben de stakeholders Stichting Ilse Henar-Hewitt Juridische Bijstand voor Vrouwen (Stichting IHHJB), Womens Rights Center, Double Positive, LGBT Platform en het BGA op 14 februari 2018 gehoord. De organisaties hebben gevraagd om uitbreiding van de discriminatiegronden in de wet 'Gelijke Behandeling'. De groepen doelen op personen met een hiv-status, mensen die behoren tot de LGBT-groep en personen met een lichamelijke beperking. Tevens is gevraagd de wetten ook van toepassing te laten zijn op de publieke sector.</p>	<p>December</p> <p>Februari</p>	<p>2017</p> <p>2018</p>	[3]	3	A C	I
6.	<p>a) De Wet Arbeid Kinderen en Jeugdige Personen is op 23 januari 2018 bij DNA ingediend door het Ministerie van Arbeid.</p> <p>b) De Wet Arbeid Kinderen en Jeugdige Personen is op 28 juni 2018 met algemene 34 stemmen in DNA goedgekeurd. Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B 2018 no. 76.</p>	<p>Januari</p> <p>Juni</p>	<p>2018</p>	[2]	3	A	I
7.	<p>a) De Ontwerpwet Arbeidsbescherming Gezin (Wet Bescherming Moederschap) is op 6 april 2018 voor behandeling aan DNA aangeboden door het Ministerie van Arbeid.</p> <p>b) In DNA is op 8 februari de behandeling van de ontwerpwet 'Bescherming Moederschap' gestart. De ontwerpwet is ingediend door het Ministerie van Arbeid. Hierin is o.a. bepaald de</p>	<p>April</p> <p>Februari</p>	<p>2018</p> <p>2019</p>	<p>[2]</p> <p>[5]</p>	3	A	I

	<p>duur van het verlof van de moeder en de vader, en rechten en plichten m.b.t. de solidariteitsheffing.</p> <p>c) De Wet Arbeidsbescherming Gezin is op 11 april 2019 met algemene 29 stemmen in DNA goedgekeurd. Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B 2019, no. 64</p> <p>d) De commissie ‘Uitvoering Wet Arbeidsbescherming Gezin’, o.l.v. Glenn Piroe, treft de voorbereidingen voor het operationeel maken van het Fonds Voorzieningen Ouderschapsverlof. De werkgroep zorgt ook voor het instellen van een bureau dat belast zal zijn met de uitkeringen van het ouderschapsverlof en dat in de toekomst er op zal toezien dat de verplichte bijdragen van zowel werknemers als werkgevers systematisch worden voldaan.</p>	April					
		Juli			8		
8.	In DNA is goedgekeurd de Wet van 28 juni 2018, houdende goedkeuring van de toetreding van de Republiek Suriname tot het "Protocol of 2014 to the Forced Labour Convention, 1930. Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B. 2018 no. 62.	Juni	2018	[2]	3	A	I
9.	In DNA is goedgekeurd de Wet van 25 oktober 2018, houdende bepalingen met betrekking tot de beëindiging van de dienstbetrekking door de werkgever. (Ontslagwet 2018) Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B 2018 no. 94.	Oktober	2018	[2]	3	A	I
10.	In DNA is goedgekeurd de Wet van 25 oktober 2018, houdende bepalingen met betrekking tot de omzetting van de arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd in de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. (Wet Omzetting Arbeidsovereenkomst voor Bepaalde Tijd naar Arbeidsovereenkomst Onbepaalde Tijd) Gepubliceerd in het Staatsblad: S.B 2018 no. 93.	Oktober	2018	[2]	3	A	I
11.	Een Surinaamse tripartiete delegatie onder leiding van minister van Arbeid Moestadja heeft deelgenomen aan de 108ste conferentie van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), waar tijdens een verdrag is aangenomen dat betrekking heeft op het tegengaan van geweld op de werkplek.	Juni	2019	[1] [2]	11	A	I
12.	De ontwerpwet “Gelijke Behandeling Arbeid” is op 9 juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid. Hierin zijn bepalingen uit de ILO Equal Remuneration Convention verwerkt.	Juli	2019	[2] [10]	3	A	I
13.	De ontwerpwet “Geweld en Seksuele Intimidatie Arbeid” is op 19 juli 2019 aangeboden aan DNA door het Ministerie van Arbeid. Hierin zijn bepalingen uit de ILO Discrimination Convention verwerkt.	Juli Augustus	2019	[2] [10]	3	A	I
Topic: Het eerste Decent Work Country Programme (DWCP 2014-2016) is afgelopen in 2016. Zijn er stappen ondernomen om te geraken tot een tweede programma?							
14.	Minister Moestadja van Arbeid en de directeur van het regionaal kantoor van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO-Caribbean), Claudia Coenjaerts, hebben van gedachten gewisseld over de opzet van het tweede Decent Work Country Programme (DWCP 2019-2021). Er zijn thema’s geïdentificeerd voor het beoogde DWCP 2019-2021 die zich vooral richten op dataverzameling voor het treffen van duurzame beleidsmaatregelen, institutionele versterking, handhaving van wetten en economische diversiteit in rurale gebieden.	Juli	2018	[3]	2	E	III

15.	Tijdens een gezamenlijke ILO-Ravaksur workshop in Paramaribo in april 2019 over het DWCP van Suriname dat nu ontwikkeld wordt, bespreken overheid, werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties de volgende stappen richting afwerking en goedkeuring.	April	2019	[7]	2	E	III
Topic: In welke mate zijn tripartisme en sociale dialoog, welke belangrijke componenten zijn van Decent Work, tot uiting gekomen in het beleid van de regering?							
16.	Bedrijfsleven organisaties, in mei 2016 verenigd in het Overlegplatform van Organisaties van het Bedrijfsleven (het Platform), doen voorstellen aan de regering voor oplossingen voor de huidige economische situatie. Hier is voor zover aan ons doorgegeven door de regering geen gehoor en/of gevolg aan gegeven.	Mei	2017	[5] [12]	11	B	VI
17.	Imro Fong Poen is de nieuwe voorzitter van de SER. Hij is op voordracht van de SER benoemd door president Bouterse. Hij volgt Ferdinand Welzijn op, die op dat moment minister van Handel, Industrie en Toerisme werd.	Juli	2017	[5]	11	A	N.v.t.
18.	De SER diende in de 1e helft van 2017 een concept Staatsbesluit waarbij de taken van de Planraad vooralsnog worden toegewezen aan de SER. Dit is opgenomen in het door DNA goedgekeurde Stabilisatie- en Herstelplan 2016-2018.	Juli	2017	[5]	2	A	I
19.	De SER heeft haar bevindingen over het Ontwikkelingsplan 2017-2021 uitgebracht.	Juli	2017	[5]	2	A	I
20.	De SER heeft twee ad hoc commissies ingesteld, m.b.t. Gezondheidszorg; en m.b.t. het bepalen van de determinanten en randvoorwaarden voor het behoud en de ontwikkeling van het Micro-, Klein- en Middelgroot bedrijfsleven.	Juli	2017	[5]	2 5	A	I
21.	De VSB heeft in samenwerking met haar partners in het Platform bij de regering gepleit voor een 'enabling environment for sustainable enterprises (EESE)'. Hier is voor zover aan ons doorgegeven door de regering geen gehoor en/of gevolg aan gegeven.	Juli	2017	[7]	2	B	IV
22.	Minister Moestadja van Arbeid heeft op 3 oktober 2017 een tripartiete commissie benoemd (o.l.v. Glenn Piroe) die uiterlijk december 2017 voorstellen moest doen voor herziening van de 3 jaar oude Wet Minimum Uurloon. Naast ambtenaren van het Ministerie van Arbeid, nemen Helen Doelwijt van de VSB en Claudette Etnel van Ravaksur hierin zitting.	Oktober	2017	[5]	3	A	I
23.	Op verzoek van het Arbeidsadviescollege (AAC) heeft een tripartiete commissie (o.l.v. Glenn Piroe) van de minister van Arbeid de opdracht gekregen om de bestaande werktijdenregeling te evalueren. Naast ambtenaren van het Ministerie van Arbeid, nemen de VSB en Ravaksur hierin zitting. Op 10 april 2018 is het wetsvoorstel 'Wet Werktijdenregeling 2018' aangeboden aan de minister, die het doorgestuurd heeft naar het AAC. Op 9 juli 2019 is de ontwerpwet 'Wet Werktijdenregeling 2019' aangeboden aan DNA.	November	2017 2018 2019	[7] [2]	3	E	I
24.	De tripartiete commissie Herziening Wet Minimum Uurloon heeft op 24 januari 2018 advies uitgebracht in de vorm van een ontwerpwet. De minister van Arbeid heeft het doorgestuurd naar het AAC, dat met een definitief advies is gekomen. Op 4 maart 2019 is de ontwerpwet Minimumloon 2019 aangeboden aan DNA. Op 18 juli 2019 is deze wet goedgekeurd in DNA. Vanaf heden vervangt deze het Besluit Minimum Uurloon, welke op 24 juni 2019 door de president was bekrachtigd.	Januari	2018 2019	[5] [2] [10]	3	E	I

	Voor meer ontwikkelingen m.b.t. deze wetten, zie de narrative van dit thema.						
25.	De VSB heeft op 10 april 2019 een verklaring uitgebracht waarin zij aangeeft dat werkgevers niet zijn geconsulteerd over het opzetten van het Fonds Voorzieningen Ouderschapsverlof, bij het bespreken van de Wet Arbeidsbescherming Gezin. Tevens zijn de kanttekeningen welke de VSB in de initiële ronde van de consultatie op deze wet heeft geplaatst niet meegenomen.	April	2019	[7] [12]	2 3	B	VI
26.	a) De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) trekt zich terug uit het proces om te komen tot een tweede DWCP. Zij stelt dat dat rechtvaardige belangen en wensen van het bedrijfsleven al enige tijd terzijde worden geschoven, waardoor bedrijven niet gericht kunnen werken aan de verbetering en verhoging van de productie van goederen en diensten onder meer om te exporteren. b) De VSB heeft zich weer gevoegd bij het proces om te komen tot een tweede DWCP.	April Mei	2019	[7] [12]	11	B	N.v.t.
27.	Het Ministerie van Arbeid laat op 1 juni 2019 weten dat in DNA het idee is voorgedragen van het instellen van een nationale loonraad, om in de toekomst te geraken tot een snellere en breed gedragen besluitvorming m.b.t. wetgeving. Meerdere partijen worden hierbij betrokken, w.o. organen die belast zijn met de vaststelling en de beoordeling van de economische en de sociale indicatoren van Suriname en de organisaties die de belangen van de werkgevers en de werknemers behartigen. [Deadline voor om kandidaten bekend te maken is april 2020.]	Juni	2019	[5]	2	A	I
28.	Het privaat-publiekelijke platform Suriname Business Forum (SBF) heeft bij de regering aangegeven betrokken te willen worden bij de voorbereiding en follow-up van Caricom-, Cariforum- en ACP-vergaderingen. Tevens dient nagegaan te worden hoe SBF een rol kan spelen om de lokale private sector gereed te helpen maken voor een mogelijke grote olievondst. Aan het SBF is aangegeven dat een deel van de regering geen heil ziet in het Forum.	Juni	2019	[5] [12]	11	B	VI

7 EXTERNE RESPONDENTEN BELEIDSMONITORING

- ANCO Multi Services
- Anton de Kom Universiteit - Faculteit Bedrijfskunde
- Commissie Nationale Basiszorg Verzekering
- Conservation International Suriname
- Hof van Justitie
- Institute for Women, Gender and Development Studies (IWGDS)
- Julia Terborg
- Karin Lachmising
- Medische Zending
- Ministerie van Arbeid - Onderdirectoraat Juridische en Internationale Zaken
- Ministerie van Binnenlandse Zaken - Bureau Gender Aangelegenheden (BGA)
- Ministerie van Financiën
- Ministerie van Landbouw Veeteelt en Visserij - Afdeling Bestrijdingsmiddelen
- Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur - Directoraat Onderwijs
- Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur - Zorgafdelingen
- Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur- Afdeling Beroepsonderwijs
- Ministerie van Volksgezondheid - Commissie Herstructurering AZP
- Ministerie van Volksgezondheid - Commissie Structurering Medische Voorziening Binnenlandbewoners
- Ministerie van Volksgezondheid - Klachtenbureau Staatsziekenfonds (SZF)
- Ministerie van Volksgezondheid - National Malaria Program
- Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname (NIMOS)
- Nationaal Orgaan Voor Accreditatie (NOVA)
- Psychologie Praktijk Octagon
- Spang Makandra
- Sranan! UMA (Women & Girls Empowerment Network)
- Stichting Support Recycling Suriname (SuReSur)
- Stichting Buurt Organisatie Cultuurtuin (BOC)
- Stichting Gino Naarden
- Stichting Ilse Henar-Hewitt Juridische Bijstand voor Vrouwen

- Stuurgroep Huiselijk Geweld
- Surinaams Economische Raad (SER)
- Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI)
- Suriname Collection of Sex Workers (SUCOS)
- The International Institute of Education for Development (IIED)
- Vanguard Community College
- Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en technische Bijstand (VVOB)
- Werkgroep Baby Friendly Hospital Initiative

8 BURGERINITIATIEF VOOR PARTICIPATIE EN GOED BESTUUR

Aan dit beleidsmonitoringsrapport hebben de volgende organisaties en personen van het Burgerinitiatief voor Participatie en Goed Bestuur (BINI) bijgedragen

- Global Shapers Paramaribo
- Green Heritage Fund Suriname
- LGBT Platform
- Nationale Vrouwen Beweging (NVB)
- Projekta
- Stichting Bureau voor de Dienstverlening aan NGO's (BFN)
- Stichting Onderwijs der Evangelische Broeder Gemeente Suriname (EBGS)
- Stichting Projecten
- Tropenbos Suriname
- Ultimate Purpose
- Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB)
- Vereniging van Economisten in Suriname (VES)
- Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS)
- Vrouwen Parlement Forum
- Women's Rights Centre
- WWF Guianas
- Aroen Gangaram Panday
- Camille Essed
- Dimitri Tjon Sie Fat
- Karin Refos
- Melissa Chin
- Monique Essed-Fernandes
- Nancy del Prado
- Ranny de Vries
- Satcha Jabbar

- Usha Satnarain
- Vincent Kenswil